

Internationellt bistånd

7

Förslag till statsbudget för 2002

Internationellt bistånd

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	7
2	Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.....	9
2.1	Omfattning.....	9
2.2	Utgiftsutveckling.....	9
3	Politikområde 8 Internationellt utvecklingssamarbete	11
3.1	Omfattning.....	11
3.2	Utgiftsutveckling.....	12
3.3	Mål.....	12
3.4	Politikens inriktning	12
3.5	Insatser.....	18
3.5.1	Samarbetet med länder och regioner.....	18
3.5.2	Multilateralt utvecklingssamarbete	30
3.5.3	Bilateralt utvecklingssamarbete	45
3.5.4	Övrigt.....	55
3.6	Resultatbedömning	56
3.6.1	Resultat	56
3.6.2	Utvärderingsverksamheten vid Sida.....	60
3.6.3	Analys och slutsatser.....	61
3.7	Revisionens iakttagelser	62
3.8	Budgetförslag.....	63
3.8.1	8:1 Biståndsverksamhet.....	63
3.8.2	8:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida).....	67
3.8.3	8:3 Nordiska Afrikainstitutet	68
4	Politikområde 9 Samarbete med Central- och Östeuropa	71
4.1	Omfattning.....	71
4.2	Utgiftsutveckling.....	71
4.3	Mål.....	72
4.4	Politikens inriktning	72
4.5	Insatser.....	77
4.5.1	Statliga insatser inom politikområdet	77
4.5.2	Insatser utanför politikområdet	78
4.6	Resultatbedömning	78
4.6.1	Resultat	78

4.7	Revisionens iakttagelser.....	81
4.8	Budgetförslag	82
4.8.1	9:1 Samarbete med Central- och Östeuropa.....	82
4.8.2	9:2 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier	84

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	9
2.1 Utgiftsutvecklingen inom utgiftsområdet.....	11
2.2 Härledning av nivån 2002-2004.....	12
3.1 Biståndsram, avräkningar och biståndsanslag.....	14
3.2 Utgiftsutvecklingen inom politikområdet.....	14
3.3 Anslagsposten 1.1 Multilateralt utvecklingssamarbete.....	32
3.4 Basbudgetstöd till FN:s ekonomiska och sociala verksamhet 1997-2000 samt beräknat 2001	34
3.5 Internationella finansieringsinstitutioner.....	36
3.6 Övrigt multilateralt samarbete	40
3.7 Anslagsposten 1.2 Bilateralt utvecklingssamarbete	48
3.8 Utvecklingssamarbete genom enskilda organisationer.....	55
3.9 Anslagsposten 1.3 Övrigt	57
3.10 Anslagsutveckling	65
3.11 Anslaget 8:1 Biståndsverksamhet.....	65
3.12 Utgående reservation på anslaget 8:1 Biståndsverksamhet	66
3.13 Bemyndiganden om ekonomiska förpliktelser inom det multilaterala utvecklingssamarbetet	67
3.14 Bemyndigande om ekonomiska förpliktelser inom det bilaterala utvecklingssamarbetet	68
3.15 Härledning av nivån 2002-2004	69
3.16 Anslagsutvecklingen	69
3.17 Beräkning av anslaget för 2002.....	69
3.18 Härledning av nivån 2002-2004	70
3.19 Anslagsutvecklingen	70
3.20 Beräkning av anslaget för 2002.....	70
3.21 Härledning av nivån 2002-2004	71
4.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet	73
4.2 Anslagsöversikt för Samarbete med Central- och Östeuropa	84
4.3 Anslagsutveckling	84
4.4 Bemyndigande om ekonomiska förpliktelser.....	85
4.5 Härledning av nivån 2002-2004	86
4.6 Anslagsutveckling	86
4.7 Härledning av nivån 2002-2004	87

Diagramförteckning

4.1 Stödet 1989-00 fördelat på länder.....	73
4.2 Beslutade insatser - Utveckling per land 1998-00 (tkr)	77
4.3 Beslutade insatser - Utveckling 1998-00 per mål (tkr)	81

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. fastställer biståndsramen för internationellt utvecklingssamarbete till 0,74 procent av vid budgeteringstillfället beräknad bruttonationalinkomst (BNI) för 2002,
2. bemyndigar regeringen att under år 2002 i fråga om reservationsanslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* göra utfästelser och åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter efter år 2002 på högst 25 948 000 000 kronor (avsnitt 3.8.1 Bemyndigande om ekonomiska förpliktelser),
3. bemyndigar regeringen att under år 2001 i fråga om reservationsanslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* ställa ut garantier intill ett belopp som inklusive tidigare ställda garantier uppgår till högst 12 000 000 000 kronor (avsnitt 3.8.1 Bemyndigande om ekonomiska förpliktelser)
4. bemyndigar regeringen att under år 2001 i fråga om reservationsanslaget 9:1 *Samarbete med Central- och Östeuropa* göra ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter efter år 2002 om högst 945 000 000 kronor (avsnitt 4.8.1 Bemyndigande om ekonomiska förpliktelser),
5. bemyndigar regeringen att under år 2002 i fråga om reservationsanslaget 9:2 *Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier* ställa ut garantier för finansiellt stöd till länder i Central- och Östeuropa till ett belopp om högst 150 000 000 kronor (avsnitt 4.8.2 Regeringens överväganden),
6. för budgetåret 2002 anvisar anslagen under utgiftsområde 7 *Internationellt bistånd* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	Anslagstyp	Anslagsbelopp
8:1 Biståndsverksamhet	reservationsanslag	13 796 752
8:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	ramanslag	485 814
8:3 Nordiska Afrikainstitutet	ramanslag	11 256
9:1 Samarbete med Central- och Östeuropa	reservationsanslag	749 000
9:2 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier	reservationsanslag	1 000
Summa		15 043 822

2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

2.1 Omfattning

Utgiftsområdet Internationellt bistånd omfattar politikområdena 8 Internationellt utvecklings-samarbete respektive 9 Samarbete med Central- och Östeuropa. Förvaltningsmyndigheter inom utgiftsområdet är Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) och Nordiska Afrikainsitutet (NAI).

Ramen för utgiftsområdet

Biståndsramen år 2002 beräknas till 16 487 miljoner kronor, vilket motsvarar 0,74 procent av prognostiserad bruttonationalinkomst (BNI) för år 2002. Det föreslagna beloppet för politikområde 8 nedan är i förhållande till biståndsramen minskat med avräkningar, vilka beskrivs närmare i avsnitt 3.1. I förhållande till regeringens ekonomiska vårproposition 2000/01:100 är anslagen

nedjusterade med totalt 481 miljoner kronor, varav 111 miljoner kronor på grund av en förändrad BNI-prognos och 370 miljoner kronor på grund av en ökad avräkning för mottagandet av asylsökande. För år 2001 har anslagen för politikområde 8 i jämförelse med budgetpropositionen 2001 minskat med 207 miljoner kronor till följd av tilläggsbudget i vårpropositionen 2001 och budgetpropositionen 2002 för ökade avräkningar för mottagandet av asylsökanden.

Vad gäller samarbetet med Central- och Östeuropa är de föreslagna beloppen för år 2002 och 2003 ändrade i förhållande till vårpropositionen, så att en jämnare fördelning mellan åren uppnås. Beloppet år 2002 ökar med 150 miljoner kronor, medan beloppet år 2003 minskar med samma belopp.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutvecklingen inom utgiftsområdet

Miljoner kronor (löpande priser)

	Utfall 2000	Anslag 2001	Utgifts- prognos 2001	Förslag anslag 2002	Beräknat anslag 2003	Beräknat anslag 2004
Politikområde Internationellt utvecklingssamarbete	14 382	13 859	15 879	14 294	16 794	19 075
Politikområde Samarbete med Central- och Östeuropa	936	900	1 154	750	750	400
Totalt för utgiftsområde 7	15 318	14 759	17 033	15 044	17 544	19 475

Tabell 2.2 Härledning av nivån 2002-2004*Miljoner kronor*

	2002	2003	2004
Ramnivå 2001 ¹	14 763	14 763	14 763
Förändring till följd av:			
Beslut	-150	-150	-500
Pris- och löneomräkning			
Övr. makroekonomiska förutsättn. ²	435	2 935	5 216
Volymer	0	0	0
Överföring andra utg.omr. m.m. ³	-4	-4	-4
Summa förändring	281	2 781	4 712
Ny ramnivå	15 044	17 544 ⁴	19 475 ⁴

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i samband med 2001 års ekonomiska vår proposition och i samband med budgetpropositionen för 2002.

² Förändringar avseende politikområde 8, inkluderar förändringar i BNI, KPI, procentstats samt avräkningar.

³ Inklusive slutjustering med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna. En närmare beskrivning finns i tilläggsbudgeten i samband med budgetpropositionen, avsnitt 9.2

⁴ Omräknas vid budgeteringstillfället enligt då gällande prognos för BNI.

3 Politikområde 8 Internationellt utvecklingssamarbete

3.1 Omfattning

Politikområde 8 Internationellt utvecklingssamarbete består av tre anslag, Biståndsverksamhet och förvaltningsanslagen för Sida och Nordiska Afrikainstitutet. Politikområdets resurser beräknas utifrån biståndsramen. Från biståndsramen görs avräkningar för sådana kostnader inom andra utgiftsområden som kan klassificeras som bistånd.

Biståndsramen

Biståndsramen för 2002 uppgår till 16 487,2 miljoner kronor, dvs. 0,74 procent av beräknad bruttonationalinkomst (BNI). För år 2003 höjs ramen till 0,81 procent av BNI och år 2004 till 0,86 procent av BNI samt 200 miljoner kronor.

Avräkningar från biståndsramen

Avräkningarna från biståndsramen ökar år 2002 i förhållande till föregående år. Den högre avräkningen för asylmottagande beror på en ökad tillströmning av asylsökande från utvecklingsländer. För 2002 uppgår denna avräkning till 1 142,3 miljoner kronor. Detta är en höjning med 370 miljoner kronor i förhållande till regeringens ekonomiska vårproposition.

Från biståndsramen avräknas vidare kostnader för det svenska bidraget till den del av EU:s gemensamma bistånd som finansieras över den

Europeiska kommissionens reguljära budget. För 2002 uppgår avräkningen till 757 miljoner kronor, vilket beräknats som biståndets andel av den totala EG-budgeten multiplicerat med Sveriges medlemsavgift.

Avräkningen för administrativa kostnader m.m. består främst av Utrikesdepartementets administration av utvecklingssamarbetet samt den del av FN-bidragen som betalas ut under andra utgiftsområden och som klassificeras som bistånd. Avräkningsbeloppet har år 2002 ökat till 294 miljoner kronor, vilket förklaras av att FN-bidragen ökat till följd av att OECD:s biståndskommitté ändrat regler för hur stor andel av bidragen som kan hänföras till bistånd.

Tabell 3.1 Biståndsram, avräkningar och biståndsanslag

Miljoner kronor

BUDGETÅR	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Biståndsram	12 840	14 299	15 695	16 487	18 930	21 253
- Avräkningar	1 690,4	1 812	1 836	2 193	2 136	2 178
varav						
Flyktningkostnader	659,6	763	824	1 142	1 064	1 084
EG-bistånd	740,7	757	732	757	772	788
Adm m.m.	290,1	292	280	294	300	306
8 Internationellt utvecklings-samarbete³	11 149,6	12 487	13 859	14 294	16 794	19 075
Biståndsram i % av beräknad BNI	0,705 %	0,72 %	0,73 %	0,74 %	0,81 %	0,868 %

¹. Biståndsramen för 2003 och 2004 enligt nu gällande prognos för BNI². Omräknas vid budgeteringstillfället enligt då gällande prognos³. Internationellt utvecklings-samarbete består av 8:1 Biståndsverksamhet, 8:2 Styrelsen för internationellt utvecklings-samarbete och 8:3 Nordiska Afrikainstitutet.⁴. 0,86 % av beräknad BNI plus 200 miljoner kronor.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.2 Utgiftsutvecklingen inom politikområdet

Miljoner kronor

	Utfall 2000	Anslag 2001	Utgifts- prognos 2001	Beräknat anslag 2002	Beräknat anslag 2003	Beräknat anslag 2004
Anslag inom uo 7						
8:1 Biståndsverksamhet	13 930	13 397	15 398	13 797	16 289	18 560
8:2 Styrelsen för internationellt utvecklings-samarbete (Sida)	439	451	470	486	494	503
8:3 Nordiska Afrikainstitutet	13	11	11	11	11	12
Totalt för Politikområde Internationellt utvecklings-samarbete	14 382	13 859	15 879	14 294	16 794	19 075

Den högre utgiftsprognosen för år 2001 förklaras av att reservationer betalas ut under året. Utfallet år 2000 var 1 895 miljoner högre än anslaget. Vid utgången av år 2002 beräknas samtliga reservationer vara förbrukade.

- framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön och
- jämställdhet mellan kvinnor och män.

3.3 Mål

Det övergripande målet för det svenska utvecklings-samarbetet är att *höja de fattiga folkens levnadsnivå*. Målet har uttytts i följande sex delmål som fastställts av riksdagen. Det svenska utvecklings-samarbetet skall bidra till

- resurstillväxt,
- ekonomisk och social utjämning,
- ekonomisk och politisk självständighet,
- demokratisk samhällsutveckling,

3.4 Politikens inriktning

Att utrota fattigdomen är en global utmaning och främst fråga om en människosyn som betonar alla människors lika värde. I alla världens länder är kvinnor generellt sett fattigare än män. Ansvaret för att skapa rättvisa och gynnsamma förutsättningar för att höja levnadsnivån för de fattiga vilar främst på regeringarna i de fattiga länderna. Utvecklings-samarbetets roll är att stödja länderna i detta arbete. I en värld av globalisering och allt starkare ömsesidiga beroenden måste allas trygghet och välfärd främjas om konflikter präglade av våld skall kunna undvikas. För att respekten för de mänskliga rättigheterna skall

kunna bli verklighet fordras att staterna tar sina internationella åtaganden på allvar. Det kräver att den nationella politikens olika delområden samverkar för att bidra till minskad fattigdom, hållbar utveckling, fred och rättvisa.

Ett av fattigdomens ansikten är maktlöshet. Denna maktlöshet drabbar särskilt kvinnor. Det mångdimensionella fattigdomsbegreppet innefattar fler aspekter än materiell brist. Det lyfter fram betydelsen av delmålet att bidra till en demokratisk samhällsutveckling. Demokrati som politiskt system bygger på och stärker i sin tur de mänskliga rättigheterna. Dess konventioner utgör ett normativt ramverk som anger en minsta nivå för vad staterna bör uppfylla för att rätten till ett värdigt liv för alla skall kunna förverkligas. Demokrati och mänskliga rättigheter är såväl prioriteringar i sig själva, som genomgående teman inom utvecklingssamarbetet. De representerar värden som skall genomsyra all verksamhet. De lyfter fram individen: barn, kvinnor och män, vilkas behov och rättigheter ofta skiljer sig. I relation till det övergripande fattigdomsmålet lyfts den politiska dimensionen av utveckling fram liksom betydelsen av fungerande politiska system präglade av delaktighet, deltagande, tolerans, dialog och kompromissvilja. Det är viktigt att här beakta att kvinnor ofta står utanför beslutsfattande församlingar både på nationell och lokal nivå. Statliga förvaltningar i demokratins tjänst, parlament, fungerande partiväsande, media, organisationer i det civila samhället m.m. är byggstenarna för en demokratisk samhällsutveckling. I avsnittet om samarbete med länder och regioner belyses frågor om demokrati och mänskliga rättigheter översiktligt för ett urval länder.

Internationell samsyn råder

Förutsättningarna för det internationella samfundet att omvandla politisk retorik till konkret handling har aldrig varit bättre än idag. Den stora uppslutningen kring de internationella utvecklingsmålen, som har bekräftats i FN:s Millenni-deklaration antagen i september 2000, ger en styrka och färdriktning för vårt gemensamma åtagande att minska fattigdomen i världen. I de internationella utvecklingsmålen konkretiseras sju åtaganden som skall uppnås under perioden 1990-2015, nämligen

- halvera den andel människor som lever i extrem fattigdom (mätt som under en US dollar per dag),
- alla barn skall gå i grundskola,
- öka jämställdheten, och förbättra kvinnans möjligheter genom att lika många flickor som pojkar får utbildning redan 2005,
- minska spädbarns- och barnadödligheten med två tredjedelar,
- minska mödradödligheten med tre fjärdedelar,
- erbjuda tillgång till reproduktiv hälsovård för alla,
- vända den negativa miljöutvecklingen genom att genomföra strategier för hållbar utveckling.

Ett arbete pågår med att sammanjämka Millenni-deklarationen och de internationella utvecklingsmålen.

Sverige kommer att öka sina ansträngningar i det internationella utvecklingssamarbetet och öka koncentrationen på det övergripande målet att höja de fattiga folkens levnadsnivå. Fattigdomen skall förstås ur den fattiges perspektiv och skall ses i termer av att ge kvinnor, män och barn möjlighet att leva ett värdigt liv. Fattigdomsminskning skall vara ledstjärnan för allt arbete inom biståndets område och även beaktas inom angränsande politikområden.

Resurserna ökar – särskilt på sikt

Den svenska biståndsbudgeten ökar. År 2000 uppgick utbetalningarna till motsvarande 0,8 procent av BNI. Ambitionen är att biståndet skall uppgå till en procent av BNI så snart det statsfinansiella läget så medger. Riksdagen har beslutat att biståndsramen år 2003 skall uppgå till 0,81 procent av BNI samt år 2004 till 0,86 procent av BNI plus 200 miljoner kronor. Detta är viktiga steg mot enprocentmålet. En svensk ambition är dessutom att en andel motsvarande 0,25 procent av BNI skall nå de minst utvecklade länderna år 2010. Samtidigt måste samarbetslandets möjlighet att använda dessa medel på ett effektivt sätt beaktas. Många av de minst utvecklade länderna är t.ex. drabbade av konflikter. Konflikter och vanstyre är hinder för utveckling

som ibland kan påverkas genom riktade biståndsinsatser. Mer långsiktiga insatser kan däremot som regel inte genomföras effektivt under sådana förhållanden.

Resursöverföringarna från i-länder till u-länder har trots de stora behoven minskat under senare år. Det totala nettoflödet av resurser (investeringar, lån och bistånd) sjönk med 47 procent mellan 1996 och 1999 eller från 368 till 193 miljarder US dollar. De ökningarna i biståndsflödena som kunnat noteras under 1998 och 1999 förbyttes i en nedgång under år 2000. Biståndet sjönk åter till 1997 års nivå, vilket är den lägsta någonsin i relativa termer. Sammantaget uppgick utbetalningarna från OECD-länderna till 0,22 procent av BNI år 2000. Positivt är dock att 15 (varav 12 från EU) av de 22 medlemsländerna i OECD:s biståndskommitté (DAC) redovisade en ökning av biståndsutbetalningarna under 2000, samtidigt som ytterligare ett land, Luxemburg, uppnådde FN-målet om att 0,7 procent av BNI skall gå till bistånd. Vid FN:s konferens för de minst utvecklade länderna i Bryssel 2001 under det svenska EU-ordförandeskapet, förband sig världens rika länder att förstärka sina ansträngningar att vända den negativa trenden för de fattigaste länderna. Ökade såväl offentliga som privata medel behövs. Beslutet i DAC att avbinda biståndet, d.v.s. att konkurrensutsätta upphandlingen av bistånd till de fattigaste länderna, är ett viktigt steg för att höja effektiviteten.

Biståndet kan fungera som en katalysator för privat resursmobilisering. Oavsett biståndets omfattning vilar ansvaret för och styrningen av landets utvecklingsprocess hos dess regering. Landets budget och genomförandet av denna är den finansiella spegel varigenom ett lands sociala och politiska val kan utläsas. För att driva utvecklingen framåt krävs dock både offentliga och privata investeringar i såväl mänskliga resurser genom förbättrad hälsa och utbildning, som i infrastruktur och företagande. I ett gynnsamt investeringsklimat kan inhemska såväl som utländska direktinvesteringar öka och komplettera de inhemska offentliga satsningarna. Biståndet spelar en särskild roll som stöd till uppbyggnaden av de institutioner och regelverk som är viktiga för utveckling bl.a. av den finansiella sektorn och rättsväsendet. Detta kan ske både genom finansiella medel och genom kunskapsöverföring.

Omvärldsfaktorerna är betydelsefulla

Utvecklingssamarbetet bedrivs i en lokal och internationell miljö präglad av snabba förändringar. Väpnade konflikter, illa fungerande offentliga förvaltningar, handelshinder, hög skuldsättning, hiv/aids, miljöförstöring, odemokratiska system och könsdiskriminering har avgörande betydelse för utvecklingssamarbetets innehåll och resultat. Utvecklingssamarbetet måste bygga på en grundlig analys av de förutsättningar som gäller i samarbetslandet, liksom på en förståelse för både de möjligheter och de problem som den regionala och globala omgivningen skapar. Inkomstfattigdom är det enklaste och mest entydiga måttet på fattigdom. Det är dock väsentligt att hitta former att bemöta fattigdomens andra dimensioner, såsom makt över den egna vardagen, möjlighet att delta i beslut som påverkar det egna livet, fysisk säkerhet och möjlighet att vidareutvecklas genom att ha hälsa, utbildning och arbete. Utvecklingsarbetet skall stärka förmågan hos regeringar och medborgare i u-länderna att sätta och förverkliga sina egna prioriteringar inom ramen för ett partnerskap. Ett partnerskap fungerar bäst där landets regering och berörda givare har en gemensam uppfattning om vilka åtgärder som krävs för att förbättra levnadsförhållandena för de mest utsatta. Partnerskapets främsta kännetecken är öppenhet och dialog också om frågor där uppfattningarna skiljer sig.

I landstrategiprocessen ges tillfälle att utifrån regeringens politiska prioriteringar och baserat på analys av utvecklingssituation och tidigare resultat i det enskilda landet, utforma biståndet på ett sätt som bidrar till det övergripande fattigdomsmålet. Under året har nya riktlinjer för landstrategier utarbetats. Riktlinjerna styr bland annat hur det svenska utvecklingssamarbetet skall förhålla sig till främst u-ländernas egna fattigdomsstrategier, men även andra liknande processer, t.ex. inom EU, de internationella finansiella institutionerna och FN.

Det är regeringens uppfattning att utvecklingssamarbete kan bedrivas också i länder där frågetecknen kan sättas för den politiska viljan till rättvis utveckling. I dessa fall är utformningen av biståndet grannlaga, liksom valet av de kanaler som biståndet förmedlas genom, för att undvika korruption och annan misshushållning.

Biståndet har många aktörer

Huvuddelen av det bilaterala samarbetet kommer även fortsättningsvis att bedrivas i ett stat till stat samarbete och kompletteras med bistånd som bedrivs genom enskilda organisationer och andra privata aktörer. Samtidigt är det viktigt att finna nya former för samarbete allteftersom statens roll förändras och när viktiga samhällsliga funktioner tas över av den privata sektorn. Ett flertal aktiviteter, som traditionellt bedrivits i offentlig regi, finansieras och förvaltas numera i privat regi. Detta sker främst inom infrastruktur, men även inom sociala sektorer som utbildning och hälsovård. Statens roll behöver inte främst vara att själv förmedla sådana samhällstjänster och nyttigheter utan snarare att tillhandahålla normer, regler, villkor för och styrning av icke statliga aktörers verksamhet.

Utvecklingssamarbetet bedrivs dels bilateralt genom Sida, dels multilateralt genom EG, utvecklingsbankerna, FN:s fonder och program, samt andra organisationer. Genom att bygga utvecklingssamarbetet på samarbetsländernas nationella fattigdomsstrategier kommer bilaterala och multilaterala givares roll i det enskilda landet att bli tydligare. Harmonisering av givarkrav och samordning av givarnas insatser ökar också möjligheten att finna nya vägar för ett effektivare bistånd, där det samlade resultatet sätts i fokus istället för enskilda bilaterala eller multilaterala aktörers prioriteringar. Genom samfinansiering med andra bilaterala eller multilaterala aktörers biståndsinsatser har Sverige möjlighet att rationalisera sitt eget stöd och samtidigt vara med i processer där Sverige annars inte haft resurser nog för att delta. Möjligheten till sådana arrangemang bör vidareutvecklas.

Genom medlemskapet i EU bidrar Sverige till EG:s utvecklingssamarbete och har därmed också möjlighet att påverka detta i enlighet med övergripande svensk politik. Ett konkret resultat av detta arbete är den nya utvecklingspolitik som rådet och kommissionen enades om i november 2000. Denna har, bland annat efter svenskt förslag, sin bas i de internationella utvecklingsmålen och har fattigdomsminskning som sitt övergripande mål. Sveriges agerande inom EG:s utvecklingssamarbete inriktas nu på att genomföra denna politik. En rad viktiga beslut fattades under det svenska EU-ordförandeskapet, bl.a. gällande kommissionens samarbete med FN, stöd till val och valobservationer samt kopplingen

mellan humanitärt bistånd, rehabilitering och utvecklingssamarbete. Fokus kommer även i fortsättningen att sättas på att stödja ansträngningarna att effektivisera kommissionens hantering av utvecklingssamarbetet och att stärka dess kapacitet och kompetens på fattigdomsområdet. Som ett led i detta kommer Sverige att fortsätta spela en aktiv roll i arbetet med att i handling omsätta det nya partnerskapsavtalet mellan EU och länder i Afrika, Karibien och Stillehavsområdet (Cotonou-avtalet).

Samstämmigheten med andra politikområden är ett måste

En stor utmaning ligger i ett bättre samarbete och en ökad samstämmighet med andra relevanta politikområden i arbetet med att bekämpa fattigdomen. Regeringen kommer att verka för en mer samstämmig politik där hänsyn tas till fattigdomsmålet även vid utformningen av t.ex. EU:s jordbruks- och handelspolitik. Målet för Sverige och för EU som helhet är att inleda en ny och bred förhandlingsrunda i samband med världshandelsorganisationens (WTO) möte i Qatar i november 2001, där u-ländernas intressen sätts i fokus på ett tydligare sätt än tidigare. Ett tillfälle att ta ett helhetsgrepp om utvecklingsfinansiering är konferensen "Financing for Development" i Mexiko i mars 2002. Avsikten är att analysera vilka medel som finns tillgängliga för utvecklingsfinansiering i bred mening, där grunden är inhemsk resursmobilisering. Vidare skall FN:s roll diskuteras liksom rollfördelningen mellan olika aktörer bland annat mellan internationella valutafonden, Världsbanken, de regionala utvecklingsbankerna, världshandelsorganisationen, den privata sektorn, utrikes-, handels- och finansministerier samt aktörer i det civila samhället.

Den parlamentariska utredningen om Sveriges politik för global utveckling skall lägga sitt betänkande under hösten 2001. Den skall lämna ett samlat förslag till hur politiken bör utformas på viktiga samhällsområden utifrån det övergripande målet om fattigdomsbekämpning och de nya förutsättningar som globaliseringen skapar.

Prioriteringar och nya utmaningar

Kampen mot fattigdomen är en gemensam internationell utmaning. Det svenska utvecklingsmålet och dess delmål ligger väl i linje med de internationella utvecklingsmålen. Detta har

bekräftats av OECD/DAC:s granskning av svenskt bistånd. Regeringen kommer att ge fortsatt hög prioritet åt övergripande frågor som demokrati och mänskliga rättigheter, konfliktförebyggande, jämställdhet, hållbar utveckling och hiv/aids. För att få genomslag måste vikten av dessa frågor präglade allt utvecklingssamarbete, samtidigt som utvecklingssamarbetet också måste ha en flexibilitet att skifta tyngdpunkt när nya problem måste angripas och nya möjligheter öppnas. Kampen mot fattigdomen grundar sig på en människosyn som betonar alla människors lika värde. Den bygger på visionen om en rättvis och säker värld. Med detta som utgångspunkt vill regeringen särskilt lyfta fram följande frågor:

Förebyggande av konflikter. Krig och väpnade konflikter förblir ett allvarligt hinder för utveckling i många fattiga länder. Världsbanken räknar med att en ekonomisk tillväxt på fem procent årligen krävs i drabbade länder enbart för att kompensera den tillbakagång i utveckling som konflikter och krig förorsakar. DAC:s riktlinjer för biståndets roll i konfliktsituationer, som utarbetats under svensk ledning, är därför centrala och bör genomsyra biståndsarbetet. I det handlingsprogram som antogs vid världskonferensen om de minst utvecklade länderna i Bryssel i maj 2001 lyfts vikten fram av att konfliktrisker identifieras och åtgärdas. Vid EU:s toppmöte i Göteborg i juni 2001 antogs ett program för konfliktförebyggande. Sambandet mellan utveckling och konflikter uppmärksammas alltmer både inom utrikes- och utvecklingspolitiken. I programmet betonas vikten av stöd för att stärka regional kapacitet för att förebygga och hantera konflikter i t.ex. Afrika.

Det finns också skäl att uppmärksamma våld i hemmen som tenderar att förstärka det våld som finns i samhällen i stort, särskilt i samhällen som drabbas av väpnade konflikter. Insatser mot våld i hemmen kan således vara ett verkningsfullt sätt att förebygga väpnade konflikter.

FN:s beredskap att ingripa snabbt, förutsägbart och med tydliga mål måste stärkas. Sverige stödjer detta arbete både centralt och i fält. Sverige spelar också en ledande roll i arbetet för att utveckla EU:s engagemang på området. Samarbete mellan olika internationella organisationer börjar nu allt mer formaliseras. Exempelvis har samarbetet mellan EU och FN å ena sidan, och EU och OSSE å den andra, fått ny kraft under det svenska ordförandeskapet i EU:s ministerråd.

I takt med att den svenska biståndsvolymen ökar följer också nya möjligheter att ytterligare utveckla det svenska biståndsenget i samband med konflikter och fredsprocesser. Utrikesdepartementet och Sida har ett nära samarbete om frågor som rör biståndets roll i samband med konflikter. För att möta växande behov av ökad samverkan och utbildning för internationella katastrof- och fredsinsatser läggs under hösten 2001 ett utredningsförslag om ett centrum för sådan samverkan. Centret skall lokaliseras till Kramfors kommun.

Tillväxt för att bekämpa fattigdom. Bred tillväxt och en mer rättvis fördelning av resurser är grundläggande förutsättningar för att fattigdomen skall kunna utrotas. Insatser behövs för att stödja ekonomiska, legala och institutionella reformer, program och kapacitetshöjande insatser som befämjar långsiktigt hållbar tillväxt – framförallt på landsbygden där 75 procent av de fattiga bor – och inkomstutjämning i de fattigaste länderna. I Afrika behövs en tillväxt på minst sju procent per år för att uppnå det internationella utvecklingsmålet om att halvera andelen fattiga till år 2015. I denna strävan är det av vikt att stödja framväxten av förhållanden som främjar investeringar och handel. Utvecklingen av en fungerande finanssektor är en förutsättning. Satsningar på institutionsuppbyggnad, infrastruktur, IT, kapacitetshöjande utbildnings- och forskningsinriktat samarbete, makroekonomiska och andra reformer bidrar till att skapa en miljö som främjar ökade investeringar. Framförallt behövs stöd till inhemska småföretag som ofta finns i den informella sektorn, där den största sysselsättningspotentialen finns. För att varor och tjänster skall kunna komma ut på marknaden krävs en fungerande infrastruktur bl.a. vägar, energi och vatten. Därtill skall fattiga människors möjlighet att påverka sin egen situation stärkas genom åtgärder inom bl.a. utbildning och hälsovård samt ökat deltagande i beslutsprocesser som direkt rör dem själva och deras familjer.

Hållbar utveckling. Globaliseringen, liksom fattigdomsbekämpningen, kräver åtgärder för att integrera de tre dimensionerna av hållbar utveckling – de ekonomiska, de sociala och de miljömässiga. Detta kommer bl.a. att behandlas på nästa världstoppmöte om hållbar utveckling som hålls i Johannesburg i september 2002. Då bör också ratificeringen av det s.k. Kyotoprotokollet om klimatförändring ha genomförts. Besluten som fattades vid det sjätte partsmötet om kli-

matförändring sommaren 2001 ställer tydliga krav på i-länderna att stödja u-länderna att anpassa sig till och minska skadorna av klimatförändringar. Regeringen kommer därmed att verka för att klimathänsyn blir en väsentlig och integrerad del av utvecklingssamarbetet. Fattigdomen riskerar att permanentas och förvärras om naturresursbasen för ekonomisk och social utveckling urholkas. Utvecklingssamarbetet skall därför utformas så att det främjar hållbart nyttjande av förnyelsebara naturresurser.

Det ökande trycket på de begränsade sötvattenresurserna i vissa delar av världen påverkar framförallt fattiga delar av befolkningen. I FN:s Millenniedeklaration anges bl.a. som målsättning att antalet personer som inte har tillgång till sötvatten skall halveras till år 2015 och att strategier för hållbar vattenhantering skall utarbetas. Regeringen fäster stor vikt vid att dessa intentioner kan genomföras och avser öka insatserna på vattenområdet.

Skuldlättnader. Flera fattiga och skuldtyngda länder dras fortfarande med en ohanterlig skuldbörda. Ytterligare stöd behövs för skuldlättnader dels i enlighet med det internationella initiativet för de fattigaste och mest skuldtyngda länderna det s.k. HIPC-initiativet (Heavily Indebted Poor Countries), dels bilateralt gentemot enskilda länder. Särskilt bör de fattiga och skuldtyngda länder som nyligen uppnått fred efter en väpnad konflikt, ges nödvändigt stöd i arbetet för att nå ekonomisk, politisk och social stabilitet. Den flexibilitet som finns inom skuldlättnadsinitiativet, att bevilja tidig skuldlättnad bör utnyttjas. För vissa av de allra mest skuldsatta länderna kommer de resurser som frigörs under HIPC-initiativet inte att vara tillräckliga för att genomföra de stora satsningar som krävs för en märkbart positiv utveckling. Därför bör det svenska bilaterala stödet till skuldlättnad kompletteras med budgetstöd så snart ländernas skuldsituation är under kontroll. På så sätt kan genomförandet av ländernas egna nationella fattigdomsstrategier förstärkas och göra angelägna framtidssatsningar möjliga. För att bibehålla en uthållig skuldnivå i de länder som har erhållit skuldlättnader inom HIPC-initiativet krävs en positiv utveckling av exportintäkter liksom en breddad exportbas.

Handel. Deltagande i världshandelssystemet och ett ökat handelsutbyte är nödvändiga förutsättningar för ökad välfärd. Genom förbättrat

marknadstillträde ökar fattiga länders möjlighet till export.

Ett viktigt steg togs vid FN:s senaste konferens om de minst utvecklade länderna, då de rika länderna enades om att arbeta mot målet att öppna sina marknader för all export från de minst utvecklade länderna utom vapen. Detta steg underlättades av beslutet att bevilja tull- och kvotafritt tillträde till EU:s marknad för all export från de minst utvecklade länderna som fattades under svenskt ordförandeskap.

Ökat stöd krävs för att stärka de inhemska handelsrelaterade institutionerna, för att öka förmågan att leva upp till exportmarknadernas krav på bl.a. standarder samt för att bredda den industriella basen. För att kunna hävda de egna handelsintressena i det multilaterala handelssystemet krävs fler och effektivare insatser till stöd till de fattigare u-ländernas kapacitet att analysera, delta och förhandla i WTO-arbetet. Stöd till genomförandet av WTO-avtal är en prioritet ur svenskt perspektiv och efterfrågas i allt högre grad av u-länderna.

Utbildning. Ett barn av tre i utvecklingsländerna fullföljer inte fem års utbildning. Framför allt flickor tas ur skolan då fattiga familjer inte har råd med ofta höga avgifter och övriga kostnader för t.ex. skoluniformer och böcker. Det är väl belagt att en särskild betoning på kvinnors och flickors utbildning har en betydande hävstångseffekt för hela familjens välmående och för ekonomins utveckling. Ökade resurser behövs för att uppnå de internationella utvecklingsmålen att alla barn ska gå i grundskola år 2015 och att lika många flickor som pojkar skall gå i skolan redan 2005. Resurser behöver också tillföras för att främja kvaliteten i undervisningen.

IT. Informations- och kommunikationsteknologin har gett oss nya verktyg mot fattigdomen. Nya möjligheter har skapats för människor att inhämta den information de behöver för att förbättra sin situation. Tillgången till IT i fattiga länder är dock mycket dålig och den digitala klyftan är en realitet. Sverige kommer att öka integreringen av IT som ett instrument inom biståndets alla delar. En viktig uppgift är att hjälpa fattiga länder att skapa IT-strategier som en del av deras övergripande strategier för fattigdomsbekämpning. På det internationella planet kommer Sverige att spela en aktiv roll i FN:s "ICT Task Force" där ingår en svensk representant. Denna grupp skall bidra till analyser samt samordna och skapa synergieffekter mellan regering-

ar, internationella organisationer, näringsliv och enskilda organisationer för att potentialen i IT skall kunna användas för att uppnå de internationella utvecklingsmålen. Av särskild vikt är att utröna hur förutsättningar för sådana investeringar i infrastruktur kan skapas som kan radikalt vidga tillgången till IT också i fattiga länder.

Regionalt samarbete. Utvecklingssamarbetet har under lång tid haft en tendens att indirekt motverka regionalt samarbete mellan utvecklingsländer. Utvecklingsländernas intresse har i alltför stor utsträckning varit riktat mot givarländerna, istället för de i många avseenden naturligare relationerna med grannländerna.

Regionalt samarbete är väsentligt för att främja politisk stabilitet och en fredlig utveckling mellan länder i samma region och, inte minst, där det finns stora etniska grupper i gränsområden som delas av flera länder. Erfarenhetsutbyte och gemensam problemlösning med länder som har liknande förutsättningar, delvis delar samma problem och som har gemensamt intresse av en hållbar och fredlig utveckling i regionen, kan driva på en positiv utveckling. Det kan samtidigt stärka ländernas röst i internationella förhandlingssituationer. Ökat regionalt samarbete kan ge större marknader och underlätta fattiga länders integration i världsekonomin. I takt med en ökad handel och annan kommunikation mellan länder ökar också behovet av en fungerande regional infrastruktur.

Med den pågående decentraliseringen av utvecklingssamarbetet och den förbättrade samordningen på landnivå ökar möjligheterna till förstärkt regionalt utbyte. Dessa möjligheter måste tas tillvara.

Hiv/aids. Sjukdomen slår ut stora delar av den produktiva generationen och lämnar äldre och barn utan försörjning. I dagsläget har drygt 36 miljoner människor hiv/aids, varav ca 25 miljoner i Afrika söder om Sahara. I vissa av de hårdast drabbade länderna har ca 20 procent av befolkningen hiv/aids och medellivslängden har sjunkit från litet över 60 år till under 50 år. Av de hivpositiva finns 90 procent i utvecklingsländerna framförallt i Afrika. Spridningen ökar snabbt också i andra regioner. Hiv/aids har förödande konsekvenser för enskilda människor, för tillväxten och för hela samhällsutvecklingen i många fattiga länder och är således långt mer än en fråga om hälsa. Krafttag krävs därför på ett brett plan för att förebygga och lindra effekterna av hiv och aids. I juni kunde generalförsamlingen i FN enas

om en slutdeklaration om hiv/aids och en ny fond är under uppbyggnad för att bidra till att förebygga och behandla sjukdomen. Regeringens ambition är att stödja fonden med 600 miljoner kronor under en treårsperiod.

Människohandel. Handel med kvinnor och barn för bl.a. sexuellt utnyttjande ökar i många delar av världen. Det är en modern form av slavhandel som utgör en grov kränkning av människors värde och av mänskliga rättigheter. Den bakomliggande orsaken till sexslavhandel är prostitution till följd av kvinnors och flickors svaga ställning i samhället. För att sätta stopp för denna gränsöverskridande brottslighet, som berör ursprungsländer, transitländer och destinationsländer, krävs ett internationellt samarbete. Kampen mot människohandel måste föras på flera fronter samtidigt: genom förebyggande och rättsliga åtgärder och genom stöd till offren. Under det svenska ordförandeskapet i EU har medlemsländerna enats kring ett rambeslut om att straffbelägga alla led i handeln med människor för sexuell eller annan exploatering. På ett svenskt initiativ antog utrikesministrarna i ASEM (Asia-Europe Meeting) i maj 2001 en handlingsplan med åtgärder för att bekämpa handel med kvinnor och barn. Sverige kommer att verka för att handlingsplanen genomförs och följs upp. För att bekämpning av människohandel skall integreras i Sveriges utvecklingssamarbete kommer en strategi att utarbetas under hösten 2001.

3.5 Insatser

3.5.1 Samarbetet med länder och regioner

Afrika

Väpnade konflikter inom och mellan stater präglar stora delar av Afrika. Fyra femtedelar av Afrikas befolkning lever dock i länder som inte är utsatta för konflikter. Flera konflikter har också kommit närmare en lösning. Etiopien och Eritrea har slutit ett fredsavtal som nu genomförs. Steg har tagits mot ett slut på kriget i Demokratiska Republiken Kongo och även i inbördeskriget i Sierra Leone. Å andra sidan fortsätter läget att vara spänt mellan Sierra

Leone, Guinea och Liberia. Inbördeskrigen i Angola och Sudan fortsätter.

Konflikterna utgör ett stort utvecklingshinder. Detta ställer krav på både konfliktförebyggande och på akut konflikthantering i samverkan mellan FN, EU och afrikanska organisationer. EU har antagit en ny gemensam ståndpunkt om förebyggande, hantering och lösning av konflikter i Afrika. Den föreskriver bl.a. en årlig översyn av potentiellt våldsamma konflikter i Afrika och utarbetandet av tänkbara handlingsalternativ för EU avseende dessa. Sverige vill långsiktigt stödja afrikanska regionala och subregionala organisationers förmåga att förebygga och hantera konflikter. Inom ramen för utvecklingssamarbetet fortsätter Sverige att bidra till att stävja orsakerna till konflikter.

Den genomsnittliga tillväxten i Afrika uppgick under andra hälften av 1990-talet till ca 4 procent per år. Ekonomiska reformer med ökad marknadsorientering ger resultat i många länder. Det förstärkta HIPC-initiativet för skuldlättnader börjar ge resultat. Detta bör göra det möjligt att frigöra resurser för angelägna sociala ändamål som undervisning och hälsa och för att på annat sätt stärka den produktiva kapaciteten.

Fattigdomen präglar dock alltjämt Afrika. Nästan hälften av Afrikas befolkning är fattig. I Afrika söder om Sahara lever ca 290 miljoner människor i fattigdom. Hiv/aids och andra sjukdomar drabbar många afrikanska länder hårt. För att uppnå det internationella utvecklingsmålet att halvera andelen fattiga till år 2015 krävs bl.a. en tillväxttakt i ekonomin på 7 procent per år. Det svenska utvecklingssamarbetet inriktas bl.a. på stöd till ekonomiska reformprogram, skuldlättnader och individuella landprogram som bidrar till en väsentligt ökad tillväxttakt och samtidigt bekämpar fattigdomen. Samarbetet utformas så att våra samarbetsländer i ökad utsträckning kan mobilisera egna resurser för sin utveckling. Detta är en förutsättning för en på sikt hållbar utveckling.

Afrikanska politiska ledare och organisationer har genom det s.k. Nya afrikanska initiativet som presenterades i juli 2001 utvecklat en egen sammanhållen vision om Afrikas utveckling och de åtgärder som krävs för att påskynda utvecklingen. Grundtankarna är att återställa fred, säkerhet och stabilitet och främja demokratiska styrelsekick, minska fattigdomen och öka investeringarna från inhemska och utländska källor. Man förutser ett nytt partnerskap med utvecklade

länder och multilaterala institutioner baserat på tydliga ömsesidiga åtaganden.

Tankarna i det nya programmet överensstämmer i mycket med den svenska Afrikapolitik inför 2000-talet som regeringen presenterade för riksdagen 1998 (skr. 1997/98:122). Denna innebär att samarbetet förankras i samarbetslandets egna utvecklingsvisioner och att god samordning sker med andra givare. Det partnerskapsinriktade samarbetet bör utgå från de strategier för att bekämpa fattigdomen som våra samarbetsländer utarbetar. Ökad användning av sektorprogramstöd är viktigt, liksom ökad betoning på stöd till uppbyggnad av samarbetsländernas egna institutioner.

Den vikt regeringen tillmäter stödet till Afrika återspeglas i anslagsutvecklingen. I stabila länder där förutsättningar finns för partnerskap baserat på en gemensam värdegrund ökar samarbetet. I länder med mer osäkra förhållanden blir samarbetet mer kortfristigt med en blandning av insatser som syftar till att förstärka reformprocesser, främja demokrati och återuppbyggnad, motverka konflikter och tillgodose grundläggande humanitära behov. Stöd till regionalt samarbete i Afrika förutses komma att få ökad vikt.

Utvecklingssamarbetet med Västafrika utökas successivt i enlighet med de riktlinjer för ett utökat samarbete med Västafrika som regeringen antog 1999. Utöver fortsatt stöd till Guinea-Bissau har samarbete inletts med Burkina Faso och Mali. Insatserna avser områden som demokrati, mänskliga rättigheter, miljö och tillväxtorienterade åtgärder i syfte att minska fattigdom. I Nigeria stöds insatser för demokrati och mänskliga rättigheter. Samarbete skall inledas med den regionala organisationen ECOWAS.

Grundtanken i regeringens strategi för Stora sjöregionen (Burundi, Rwanda och Demokratiska Republiken Kongo) är att Sverige önskar fördjupa sitt engagemang där den politiska utvecklingen tillåter det. Konflikten i Stora sjöregionen innebär oerhört mänskligt lidande. Även om de bräckliga fredsprocesserna utvecklas i positiv riktning kommer humanitärt bistånd framöver att utgöra en central del av det svenska biståndet. Mer långsiktigt stöd bör också prövas.

Utvecklingen i Zimbabwe har förvärrats. Regeringen har därför beslutat att minska det bilaterala utvecklingssamarbetet med Zimbabwe. Allt utvecklingssamarbete med landets regering har upphört.

Inriktningen och omfattningen av det framtida samarbetet med Etiopien och Eritrea beror bl. a. på om fredsprocessen utvecklas positivt och reformarbetet i länderna återupptas.

Ett långsiktigt samarbete har inletts med Malawi, till att börja med för perioden 2001-2002, mot bakgrund av bl. a. framsteg på demokratiområdet och den svåra fattigdomssituationen. Stödet samfinansieras med den norska biståndsmyndigheten NORAD och inriktas på hälsa, hiv/aids, demokratisk samhällsstyrning och stöd till ekonomiska reformer.

Samarbetet med Tanzania och Uganda fortsätter. Förutsättningarna för ett utvecklat samarbete med Tanzania på grundval av partnerskap föreligger och ett ökat bistånd förutses. En eventuell volymökning i Uganda beror på den fortsatta utvecklingen beträffande demokratiseringsprocessen, inblandningen i Demokratiska Republiken Kongo och den ugandiska regeringens engagemang för fred och utveckling i norr.

Sveriges och Sydafrikas samarbete i en gemensam kommission återspeglar bredden i kontakterna mellan Sverige och Sydafrika.

Regionalt samarbete är centralt för att främja politisk stabilitet och ekonomisk utveckling. Intresset för sådant samarbete har ökat i Afrika. En fördjupad strategi för svenskt stöd till regionalt och subregionalt samarbete i Afrika söder om Sahara beräknas vara klar mot slutet av år 2001. Som exempel på regionala satsningar kan nämnas ett långsiktigt arbete för att stödja en uthållig utveckling i Viktoriasjöområdet. Ett samarbetsavtal slöts i april 2001 med East African Community om detta. En regional satsning för kampen mot hiv/aids i Afrika söder om Sahara fortsätter.

Landstrategier eller riktlinjer för samarbetet har under det senaste året antagits för samarbetet med Burkina Faso, Malawi, Mali, Tanzania och Uganda. En strategi för samarbetet med Moçambique och en strategi för stöd till regionalt och subregionalt samarbete kommer att antas hösten 2001.

Demokrati och mänskliga rättigheter i Afrika

Det senaste årtiondet har inneburit en politisk liberalisering i stora delar av Afrika. Den har inneburit nya möjligheter att tänka fritt, uttrycka ståndpunkter och öppet påverka sin vardag och framtid. Nationella val hålls i allt fler länder. Olika befolkningsgrupper kan uttrycka sina intressen och ambitioner friare än tidigare.

Mycket återstår emellertid för att bygga upp en demokratisk kultur som präglas av mångfald, dialog, minskning av politiska motsättningar och villighet att acceptera maktväxling. Alltjämt präglas dock situationen i många länder av fortsatt intolerans, rädsla för oliktankande och allvarliga brott mot mänskliga rättigheter. Stöd till en demokratisk samhällsutveckling och respekt för mänskliga rättigheter måste därför också i fortsättningen vara en central del av den svenska Afrika-politiken.

Sverige och EU har under året uttryckt sin stora oro över den inrikespolitiska utvecklingen i Etiopien och för en dialog med regeringen om fortsatt demokratisering och respekt för mänskliga rättigheter. Kriget mellan Etiopien och Eritrea har försenat demokratiseringsprocesser i bägge länderna. Inga val har ännu hållits och de politiska institutionerna är outvecklade.

Under 90-talet har Malawi genomgått en lovande demokratiseringsprocess. Auktoritära tendenser har dock på senare tid åter gjort sig gällande något som föranlett starka reaktioner inom det livaktiga civila samhället i landet.

I Nigeria, Afrikas folkrikaste land, har en märkbar förbättring kunnat noteras av skyddet för mänskliga rättigheter. Samtidigt är den nigerianska demokratin skör och behöver stöd. Statliga institutioner inom rätts- och polisväsende behöver stärkas för att bättre kunna garantera medborgerliga fri- och rättigheter. Även det civila samhället är svagt utvecklat och behöver stärkas.

I Tanzania genomfördes det andra flerpartivalet under hösten 2000 på ett i stort sett demokratiskt sätt. Tyvärr fördunklades bilden av den negativa utvecklingen på Zanzibar och genomförandet av valet där utsattes för massiv och berättigad kritik. Försoningsprocessen, efter de våldsamma konfrontationerna och polisövergreppen i samband med demonstrationerna efter valet, går nu långsamt framåt på ön.

Under det år som gått har läget vad avser mänskliga rättigheter i Zimbabwe försämrats. De ekonomiska och sociala rättigheterna har urholkats ytterligare och respekten för de politiska och medborgerliga rättigheterna har i ökad grad åsidosatts av landets ledningen. Regeringen har öppet sanktionerat våldsdåd och trakasserier av oppositionella samt i samband med ockupationer av lantegendomar.

Asien

Utvecklingssamarbetet utgör ett huvudelement i den av riksdagen antagna Asienstrategin (rskr.1998/99:61) och en betydelsefull dimension av Sveriges relationer med Asien. Trots de senaste decenniernas betydande framsteg i Asien lever fortfarande en tredjedel av befolkningen i fattigdom. I Sydasiens har andelen fattiga människor sjunkit från 45 till 40 procent. Antalet fattiga har dock stigit från ca 475 till knappt 525 miljoner. Tre fjärdedelar av världens fattiga återfinns i regionen. Genom de senaste decenniernas ekonomiska reformer i stora delar av Asien har förutsättningarna för ett effektivt bistånd förbättrats. Centrala drag i samarbetet med Asien är institutionsuppbyggnad och reformprocesser. Insatser för god samhällsstyrning, främjande av mänskliga rättigheter och demokrati samt insatser på miljöområdet utgör viktiga inslag i samarbetet. Insatser i någon form, allt från fleråriga samarbetsavtal till deltagande i internationella kurser, görs i 24 länder.

De stora skillnaderna mellan de asiatiska samarbetsländerna gör att det svenska biståndet måste utformas på olika sätt i olika länder. För fem av länderna – Bangladesh, Kambodja, Laos, Sri Lanka och Vietnam – har regeringen beslutat om fleråriga landstrategier och samarbetsavtal. Landstrategier eller riktlinjer för samarbetet finns även för Filippinerna, Indonesien, Kina, Thailand och Mongoliet, och kommer att utarbetas för Indien, Östtimor samt Afghanistan under 2001 och 2002.

I samarbetet med Sydasiens ligger tonvikten på att bekämpa fattigdomen och att stärka respekten för mänskliga rättigheter. Under år 2000 beslutade regeringen om nya riktlinjer för samarbetet med Indien. Prioriterade områden är miljö, fattigdomsriktade sociala insatser, mänskliga rättigheter samt ömsesidigt utbyte mellan det indiska och svenska samhället på bland annat forskningsområdet. Krediter för miljörelaterade projekt i Indien förväntas bli ett viktigt inslag i samarbetet. Den utdragna väpnade konflikten i Sri Lanka försvårar landets utveckling och begränsar samarbetsmöjligheterna. Samarbetet fokuserar sedan 1998 på insatser för att främja fred och demokrati samt på ekonomisk utveckling. Stöd till mikrokrediter och andra insatser på landsbygden i Bangladesh har lett till att kvinnors möjligheter förbättrats. Kombinationen av svår torka och fortsatta strider i Afghanistan har

lett till att situationen där förvärrats ytterligare. Sverige har ett omfattande humanitärt bistånd till landet. Genom stöd till utbildning har flickors möjlighet till skolgång gynnats i Afghanistan.

Samarbetet i Sydostasien syftar till att minska fattigdomen genom stöd till reformprocesser och institutionsbyggnad. Huvudinriktningen i samarbetet med Laos, ett av Asiens fattigaste länder, har varit väg- och naturresursprogram och stöd till hälsovård och rättsutveckling. Ökade insatser inom utbildningsområdet planeras. Stöd till decentralisering och landsbygdsutveckling samt primärundervisning är prioriterade sektorer i samarbetet med Kambodja. Landsbygdsprogrammet har uppvisat goda resultat och under år 2000 expanderade programmet till att omfatta elva provinser och drygt 300 kommuner. I Vietnam ges stöd bl.a. för reformering av landets ekonomi, rättsväsende och förvaltning. Till följd av svåra översvämningar i Kambodja och Vietnam under 2000 bidrog Sverige med närmare 10 miljoner kronor i humanitärt bistånd. Samarbetet med Thailand, Filippinerna och Indonesien, där den politiska och ekonomiska utvecklingen de senaste åren har öppnat för ökade svenska insatser, utgörs främst av tekniskt samarbete, stöd till enskilda organisationer, internationella kurser och krediter. Det svenska biståndet till Östtimor, som i huvudsak går genom FN-systemet, syftar till att stärka förutsättningarna för att den snart självständiga staten ska byggas på demokrati, respekt för de mänskliga rättigheterna och en väl fungerande och öppen förvaltning. Sida har givits i uppdrag att undersöka möjligheterna att öka insatserna i Burma till stöd för försoning och demokratins återuppbyggnad. En förutsättning för utökad stöd är att framsteg görs i de samtal som sedan hösten 2000 förs mellan Aung San Sun Kyi och regimen. Angelägna insatser är stöd till demokratisering och insatser för att hindra spridningen av hiv/aids.

Huvudmålet för utvecklingssamarbetet med Kina är att främja inflödet av nya idéer som kan påskynda reformprocessen när det gäller mänskliga rättigheter, jämställdhet, rättsutveckling och demokratisering och omsorg om miljön. Ukrediter på miljöområdet förutses öka, liksom stöd till utbildning inom mänskliga rättigheter och jämställdhet samt till forskningsprojekt.

Utvecklingen på den koreanska halvön gör det angeläget att stödja fredsprocessen. Insatser för att stärka lokal kapacitet i Nordkorea kan

lägga grunden för reformer. Nordkorea har visat intresse för erfarenhets- och kunskapsutbyte bl.a. genom att delta i Sveriges internationella kurser. Den allvarliga ekonomiska och humanitära situationen kommer att kräva stöd även under det kommande året.

Hiv/aids epidemin utgör ett växande hot även mot utvecklingen i Asien. I flertalet länder fördubblas årligen antalet hiv-smittade. En aktionsplan har utarbetats om hur Sverige i utvecklings-samarbetet skall agera samlat för att motverka hiv/aids spridningen i Asien.

De miljö- och naturresursrelaterade problemen har vuxit snabbt de senaste decennierna. Asien har utvecklats till en av världens mest förorenade regioner där miljöförstöringen även fått globala effekter. Miljösamarbetet med Asien har ett brett perspektiv och inbegriper bl.a. forskning, kunskapsöverföring och kreditfinansierade projekt. Regionala insatser förutses öka. Som en uppföljning av Asienstrategin ordnade Regeringskansliet i maj 2000 konferensen "A Swedish-Asian Forum on the Future of Asia's Urban Environment". Vid konferensen beslöts om att inrätta ett svenskt miljöpris för att främja insatser för att förbättra luftkvaliteten i Asiens storstäder.

För att öka kontaktytorna mellan det svenska samhället och länderna i Asien arrangerade Sida i linje med Asienstrategin en konferens i augusti 2001 i Sverige för svenska och asiatiska enskilda organisationer på temat "de enskilda organisationernas roll i samhällen i förändring". Det s.k. Start Syd-programmet med syfte att skapa bättre förutsättningar för svenska små- och medelstora företag att etablera sig i utvecklingsländer har utvidgats under 2001 till att omfatta i princip alla länder i Asien där Sverige bedriver utvecklings-samarbete.

Vid sidan av det bilaterala utvecklings-samarbetet bidrar Sverige även inom ramen för Asia Europe Meeting (ASEM). Under hösten 2000 tog Sverige bl.a. ett initiativ om förstärkt samarbete för att bekämpa handel med kvinnor och barn. En handlingsplan med åtgärder antogs av ASEM:s utrikesministrar vid deras möte 24-25 maj 2001. Sverige bidrar även med finansiering till Asia Europe Foundation som syftar till att främja kontakterna mellan civilsamhällena i EU:s medlemsländer och de länder i Öst- och Sydostasien som är medlemmar av ASEM. Genom ASEM Trust Fund har bidrag givits för tekniskt bistånd till reformer inom finans- och företags-

sektorerna i de länder som drabbades av Asienkrisen.

Demokrati och mänskliga rättigheter i Asien

Den demokratiska utvecklingen har under det senaste decenniet gjort framsteg i Asien, bl.a. i Sydkorea, Thailand, Indonesien och på Taiwan. Under år 2000 framstod dock demokratiseringsprocessens svårigheter på olika sätt tydligt i framför allt Filippinerna och Indonesien. I Vietnam har reformtänkandet börjat slå rot, men landet förblir liksom Laos en enpartistat. Reformprocessen i Kina har bidragit till minskad fattigdom, ökad öppenhet och större personlig handlingsfrihet. Respekten för mänskliga rättigheter uppvisar dock fortfarande stora brister i Kina. Särskilt oroande är situationen i Afghanistan, Nordkorea och Burma. Demokratin är djupt förankrad i Sydostasien, samtidigt som situationen för jämställdhet och förverkligande av sociala och ekonomiska rättigheter uppvisar brister. Pakistans militärstyre utgör ett bakslag. En tidtabell för återgång till demokrati har dock presenterats.

För det svenska utvecklings-samarbetet med alla länder i Asien gäller att stöd till demokrati och främjande av mänskliga rättigheter har en framträdande roll.

I Bangladesh har stöd till sex lokala enskilda organisationer resulterat i utbildningsprogram för kvinnor om deras legala rättigheter, stöd i rättsprocesser angående våld mot kvinnor och för integration av jämställdhet i olika utvecklingsprogram. I Sri Lanka är samarbetet med regeringen inriktat på att förstärka demokratisk medvetenhet och institutionaliserat försvar för mänskliga rättigheter, t.ex. genom stöd till Human Rights Commission, demokratisk utveckling av skolan och träning i demokratiskt ledarskap för unga ledare. Dessutom får ett 30-tal enskilda MR- och fredsorganisationer stöd. I samarbetet med Indien ges bl.a. stöd till ett program som syftar till att stärka lokalt självstyre. Stöd ges också till uppbyggnad av ett nätverk av jurister och mänskliga rättighetsaktivister. Sverige stödjer Rädna Barnens verksamhet i Pakistan som under år 2000 bl.a. resulterade i en omfattande och unik rapport om sexuellt utnyttjande av barn. Rådgivaren i frågor om mänskliga rättigheter vid FN-koordinators kontor i Afghanistan erhåller bidrag från Sverige och stöd ges även till Rädna Barnen och Röda Korset i landet.

I Vietnam spelar främjandet av mänskliga rättigheter en viktig roll i det svenska utvecklings-samarbetet. Utbildning om de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter för centrala beslutsfattare har genomförts under år 2000. Vidare ges stöd via Justitieministeriet till reformering av rättssystemet, utbildning av jurister, rättshjälp och stärkt rättsinformation. Rättsväsendet i Laos stöds bl.a. genom uppbyggnad av en juridisk fakultet vid universitetet i Vientiane samt genom vidareutbildning av domare och annan juridisk personal. Stöd för demokrati och de mänskliga rättigheterna utgör ett av målen för utvecklingssamarbetet med Kambodja. Under år 2000 genomfördes bl.a. en utvärdering av stöd till enskilda organisationer i Kambodja, som visade på stödets relevans och viktiga resultat inte minst när det gäller kunskap om och uppföljning av brott mot mänskliga rättigheter.

I den svenska biståndsstrategin för Indonesien utgör stödinsatser för god samhällsstyrning, demokrati och mänskliga rättigheter viktiga samarbetsområden. Sverige bidrar under år 2000 - 2001 genom UNDP till det s.k. Community Recovery Program, för att förstärka det civila samhällets arbete för att minska fattigdomen och till det s.k. partnerskapet för god samhällsstyrning, för att befästa och fördjupa ett demokratiskt styrelse-skick. Genom Raoul Wallenberg Institutet i Lund bidrar Sverige till kapacitetsuppbyggnad och kunskapsöverföring om mänskliga rättigheter.

Svenska enskilda organisationers samarbete med filippinska parter spelar en viktig roll för att stärka de mänskliga rättigheterna och det demokratiska systemet. Prioriterade målgrupper för det svenska biståndet i Filippinerna är utsatta grupper som urbefolkning, arbetare, utlandsarbetande, gatubarn och prostituerade barn. Insatser har gjorts i form av bl.a. drop-in center för gatubarn, utbildning i lokal demokrati, stöd till rådgivande MR-organisation, facklig utbildning för gruvarbetare, utbildning för sjömän och översättning till urbefolkningens språk. Sverige har tillsammans med Filippinerna och Thailand också tagit initiativ inom ASEM för att bekämpa handel med kvinnor och barn. Vid ASEM:s utrikesministermöte i Peking i maj 2001 antogs en handlingsplan med åtgärder.

I Kina fortsatte Raoul Wallenberg Institutets arbete med en fördjupning av samarbetet med kinesiska Högsta åklagarämbetet och med en rad högskolor. Raoul Wallenberg Institutet höll ock-

så ett seminarium om lagstiftande församlingars roll i främjandet av de mänskliga rättigheterna i Peking i maj med deltagande av svenska och kinesiska parlamentsledamöter. Därutöver deltog ett 30-tal kineser i Sidas olika MR-relaterade kurser. Under 2000 har en s.k. MR-fond för stöd till lokala organisationer och nätverk som främjar jämställdhet, mänskliga rättigheter och demokrati i Kina etablerats.

Mellanöstern och Nordafrika

Utvecklingssamarbetet med Mellanöstern och Nordafrika har, Västbanken-Gaza undantaget, liten omfattning alltsedan biståndets början på 60-talet. Detta beror främst på att länderna ligger på en relativt högre inkomstnivå än flertalet av Sveriges samarbetsländer. Huvuddelen av utvecklingssamarbetet utgörs av kontraktfinansierat tekniskt samarbete, s.k. u-krediter och internationella kurser samt i förekommande fall humanitärt bistånd och bistånd genom enskilda organisationer. Det nuvarande samarbetet med regionen omfattar, förutom Västbanken och Gaza, främst Marocko, Tunisien, Egypten, Jordanien, Libanon och Syrien. Det humanitära biståndet till befolkningen i Irak är omfattande. Sverige ger även ett omfattande humanitärt stöd till de västsahariska flyktingarna. En viktig uppgift är fortsatt att hävda FN-resolutionernas giltighet om folkomröstning för Västsaharas folk om framtida självständighet eller en annan lösning som parterna kan enas om.

Sveriges medlemskap i EU har inneburit en närmare kontakt med Mellanösternregionen och inte minst ökat efterfrågan på utvecklingssamarbetet. Det är värdefullt att det vid sidan av EU:s bistånd också finns ett, om än begränsat, svenskt utvecklingssamarbetet med regionen. Som föreslås i Utrikesdepartementets Mellanösternstudie (ds 1999:63) bör ett bilateralt utvecklingssamarbetet med regionen ges en inriktning mot två huvudområden; främjandet av demokrati och respekten för de mänskliga rättigheterna, med särskild betoning på ökad jämställdhet, samt främjandet av fred och säkerhet. Utvecklingssamarbetet bör försöka stimulera utbytet och kontakterna med regionen.

Fattigdomen i regionen är mindre omfattande än i andra utvecklingsregioner. Andelen absolut fattiga (4,1 procent) har minskat något det senaste decenniet, men antalet absolut fattiga (10,3 miljoner 1993) har ökat på grund av befolk-

ningsökningen. Stor variation föreligger dock mellan regionens länder där Jemen, Irak, Marocko och Egypten uppvisar förhållandevis hög fattigdom. Fattigdomen på landsbygden överväger, men fattigdomen i städerna tilltar. Regionens många konflikter ökar fattigdomen, både direkt och indirekt genom höga andelar militärutgifter, lägre utländska direktinvesteringar och minskad handel m.m. Konfliktbilden och bristerna ifråga om respekten för demokratiska och andra rättigheter utgör ett långsiktigt hot mot regionens utveckling. Samarbetet bör primärt utgå från den fattigdom i bred mening som rättighetsinskränkningar innebär. Det även framdeles i ekonomiska termer begränsade bilaterala utvecklingssamarbetet i regionen samt avsaknaden av fältpersonal medför att Sverige i hög grad måste fortsätta att förlita sig på andra metoder än bilaterala insatser.

När det gäller det kontraktsfinansierade tekniska samarbetet finns vissa möjligheter att verka mer proaktivt, i första hand i förhållande till ländernas planeringsmyndigheter, för att styra samarbetet mot den huvudsakliga målsättningen att främja fred och säkerhet samt att utveckla demokratin och respekten för de mänskliga rättigheterna. Det kontraktsfinansierade tekniska samarbetet är, finansiellt sett, en begränsad samarbetsform, men kan få genomslagskraft i sektorer eller enskilda projekt genom att sprida kunskap om en avancerad teknik, t.ex. inom miljöområdet, eller genom att exponera ett mer slutet och auktoritärt land för arbetssätt och värderingar, som i sig påverkar attityder och kulturer inom ramen för ett projekt.

Även fortsättningsvis bör en grupp av länder i regionen erbjudas de för respektive land och subregion strategiskt intressanta internationella kurser som bäst uppfyller de övergripande målsättningarna för regionen. Svenska institutet i Alexandria har till uppgift att främja breda kontakter mellan Sverige, EU och regionen och det bör undersökas om institutet och Sida kan samarbeta med att organisera de internationella kurserna.

Det civila samhället spelar en viktig roll för att öka demokratiseringen i regionen. Här har svenska enskilda organisationer en viktig uppgift. De bidrag som de svenska enskilda ramorganisationerna fördelar till regionen uppgår idag till ca 30 miljoner kronor per år. De flesta av dessa organisationer finansierar någon form av verksamhet i regionen, dock med stark betoning på

Västbanken och Gaza. Ett par ramorganisationer har en större geografisk bredd i sitt samarbetet.

Regionen är en av världens mest konfliktfyllda. Detta återverkar på bl.a. ekonomi och social utveckling. Regionens konflikter och dessas inverkan på bl.a. demokratisering, fattigdom och ekonomisk utveckling skapar behov av insatser för fred och säkerhet.

Fredsbyggande insatser avser framförallt dialog eller säkerhetsfrämjande och syftar till att (åter)skapa förtroende mellan parter i en konflikt. Sådant stöd ges huvudsakligen i samband med konflikten mellan Israel och palestinierna.

Ett strukturellt konfliktförebyggande perspektiv angriper bakomliggande faktorer till konflikt och tar sin utgångspunkt i hur ekonomiska, sociala och kulturella faktorer påverkar stabilitet och säkerhet. Här kan t.ex. ingå respekten för rättssamhället och mänskliga rättigheter, social och ekonomisk utveckling och stöd till utvecklingen av dynamiska och representativa politiska institutioner som klarar av att lösa meningsmotsättningar på fredlig väg. Regionens storlek och existerande konflikters komplexitet omöjliggör en mer aktiv insats vad avser olika bakomliggande faktorer för existerande konflikter. De insatser som görs till stöd för demokratisering och mänskliga rättigheter bör i största möjliga utsträckning ta hänsyn till de strukturella orsakerna till konflikter.

Det humanitära biståndets omedelbara mål är att skydda människoliv i enlighet med internationell humanitär rätt och därmed förknippade principer, samt att bidra till att lindra följderna för de drabbade av väpnade konflikter och naturkatastrofer. Det humanitära biståndet kommer fortsatt att spela en viktig roll i regionen.

Stödet till forskning i och om regionen har varit mycket begränsat de senaste åren. Ett ökat forskningssamarbete bör främjas bl.a. inom ramen för Barcelonaprocessen mellan regionens forskare och det svenska forskarsamhället i syfte att främja utbyte, ömsesidig kunskapsutveckling, större öppenhet och dialog.

Grunden i ett demokratiskt bygge är en idéernas och fantasins mångfald. Att främja en demokratisk utveckling med ett brett folkligt deltagande och att värna om det fria ordet är viktiga mål i kultur- och mediasamverkan. Det existerar redan en rad initiativ för att främja dialog och förståelse mellan regionen och Europa. Barcelonaprocessen och Alexandria Institutets arbete syftar till att på olika sätt främja dialog över

gränserna – bland annat, genom kulturaktiviteter. Ett bilateralt kultursamarbete med regionen skulle på olika sätt utvidga och komplettera ett sådant utbyte och samtidigt bidra positivt till en demokratiskt utveckling.

Sedan november 1998 har Svenska Institutet Sidas uppdrag att administrera ett expertutbytesprogram med vissa länder i Asien och regionen. Programmet syftar till att genom expertutbyte skapa underlag för verksamhet och kontakter mellan Sverige och berörda länder. Kontakterna syftar vidare att stärka det internationella samarbetet mellan personer som arbetar med bland annat demokrati, mänskliga rättigheter och miljö. Förutom Västbanken/Gaza ingår Egypten, Libanon, Jordanien, Marocko och Tunisien samt från och med 2001 även Iran och Syrien, i utbytet.

Vad gäller biståndet till Västbanken/Gaza skiftar förutsättningarna med läget i fredsprocessen. Det gångna året har utvecklingen i Mellanöstern präglats av instabilitet. Under det första halvåret år 2000 sågs tecken till ljusning i fredsprocessen. Den ekonomiska tillväxten både på Västbanken/Gaza och i Israel var starkare än på mycket länge. Utvecklingen vände dock abrupt i samband med de oroligheter som utbröt i slutet av september 2000, den s.k. Al Aqsa-intifadan, som fortgått sedan dess. Den har fått långtgående politiska, sociala och ekonomiska konsekvenser för det palestinska samhället och den palestinska myndigheten. Ekonomin har halverats, andelen arbetslösa och fattiga har ökat drastiskt. Skälen till den ekonomiska nedgången är flera. En av orsakerna är att Israel håller inne skattemedel som uppburits å den palestinska myndighetens vägnar. En annan orsak är att israelerna genom avstängningar har begränsat palestiniernas rörelsefrihet totalt, vilket bl.a. inneburit att palestinska arbetare inte har kunnat ta sig till sina arbetsplatser i Israel. Avstängningarna har även försvårat arbetet för internationella givare bl.a. genom att begränsa framkomligheten för humanitära organisationer och genom att import och export har avstannat. Den kanske viktigaste frågan för givarsamfundet har i detta sammanhang varit att rädda sin naturliga motpart, den palestinska myndigheten, som stundom stått på gränsen till en ekonomisk och politisk kollaps. EU var i början av 2001 den enda givare, Norge undantaget, som gav den palestinska myndigheten direkt budgetstöd. Därför tog EU under det svenska ordförandeskapet initiativet till att vid

en informell givarkonferens, som hölls i Stockholm i april 2001, mobilisera andra internationella givare för att ge budgetstöd till den palestinska myndigheten. Krisen har även lett till en kraftig ökning av antalet humanitära insatser. När oroligheterna började hösten 2000 var en stor del av arbetet med den svenska landstrategin för Västbanken/Gaza för perioden 2001-2005 färdigt. Men på grund av de drastiskt ändrade förutsättningarna för utvecklingssamarbetet fick Sida ett nytt uppdrag av regeringen att istället utarbeta kortsiktiga riktlinjer som skulle gälla ett år med möjlighet till förlängning. Regeringsbeslut om de nya riktlinjerna fattades den 26 juli 2001. Den ekonomiska ramen för Sveriges bilaterala bistånd till Västbanken/Gaza uppgick år 2001 till 140 miljoner kronor och är inriktat på att främja en fredlig utveckling och att stödja framväxten av en politiskt självständig och ekonomiskt bärkraftig demokratisk palestinsk rättsstat.

Sverige är dessutom en av de tre till fyra största bidragsgivarna till UNRWA. År 2001 uppgick det obundna budgetstödet till UNRWA till 160 miljoner kronor.

Demokrati och mänskliga rättigheter i Mellanöstern och Nordafrika

Demokratiska framsteg behöver göras och respekten för mänskliga rättigheterna behöver förstärkas i Mellanöstern och Nordafrika. Regionen är instabil med många potentiella konflikthanteringar inom och mellan länderna. Hit hör ojämna resursfördelning, vattenbrist, svag ekonomisk utveckling och snabb befolkningstillväxt. Flertalet länder saknar demokratisk tradition. Detta tar sig uttryck i brister vad avser respekten för de mänskliga rättigheterna. Länderna har i de flesta fall anslutit sig till de internationella konventionerna på området. Tillämpningen kan dock vara bristfällig. Flera länder har gjort reservationer om att konventionerna endast kommer att tillämpas i den utsträckning de inte anses strida mot religiösa regler. I några av länderna förekommer kränkningar av rätten till liv och kroppslig integritet. Yttrande- och mediefrihet, förenings-, församlings- och religionsfrihet kan vara beskurna. Kvinnans mänskliga rättigheter respekteras sällan. Minoriteters rättigheter erkänns inte alltid heller. Samtidigt finns tecken på en ökad medvetenhet i vissa länder om önskvärdheten av dialog med omvärlden och förändringar. Under det svenska EU-ordförandeskapet

inleddes en dialog om mänskliga rättigheter med partnerländerna runt Medelhavet. Det belgiska ordförandeskapet kommer att fortsätta dialogen. Sverige kommer att ge fortsatt aktivt stöd till denna verksamhet.

Latinamerika

Latinamerika hade under 2000 en starkare ekonomisk tillväxt (4 procent) och ett mer gynnsamt internationellt klimat än väntat. Trots detta fortsätter fattigdomen och den ojämna inkomstfördelningen att utgöra de främsta hindren för en konsolidering av demokratin. Ca 200 miljoner människor lever i fattigdom, vilket motsvarar hela 40 procent av befolkningen.

Det svenska utvecklingsarbetet med Latinamerika styrs utifrån en regionstrategi för Centralamerika och Karibien, som fastställdes i början av 2001. Regionstrategin för Sydamerika inklusive landstrategin för Bolivia gäller t.o.m. 2002 och kommer därefter att ersättas med en ny regionstrategi.

Stödet lämnas främst genom multilaterala organ och enskilda organisationer. Endast en mindre del av det svenska utvecklingsarbetet med Latinamerika sker bilateralt. Däremot ökar det svenska stödet till offentliga statliga institutioner såsom justitieombudsmannaämbeten och rättsväsen.

Tre av de svenska samarbetsländerna är föremål för skuldreglering i en s.k. HIPC-process: Bolivia, Nicaragua och Honduras.

I Centralamerika och Karibien skall nu den nya regionstrategin omsättas i praktisk verklighet. Detta innebär bl.a. en koncentration på Nicaragua, Honduras och Guatemala med landprogram på årsbasis som skall bli föremål för samarbetsavtal med regeringarna och kräver en lokal förankring.

En helhetssyn i utvecklingsarbetet, decentralisering och det civila samhällets framträdande roll skall, såsom uttryckts i Stockholmsdeklarationen från maj 1999, ligga till grund även för återuppbyggnadsprocessen efter den förödande jordbävningkatastrofen 2001 i El Salvador. Tack vare Sveriges breda kontaktnät på plats kunde humanitära insatser snabbt kanaliseras. Det svenska stödet inriktas på bostadsbyggande och lokal utveckling genom kreditprogram enligt metoder som kommit att fungera som modell även för andra givare.

I Guatemala råder osäkerhet om regeringens vilja och förmåga att driva fredsprocessen vidare. Sveriges utvecklingsarbete fortsätter enligt de prioriteringar som lades fast i fredsavtalen, men kan dock komma att påverkas negativt om förutsättningarna skulle förändras.

I Nicaragua har korruption och ökad politisering av rättssystemet lett till att stödet till de statliga myndigheterna har minskat samtidigt som stödet till det civila samhället har ökat. Den fortsatta politiska utvecklingen i landet efter president- och kongressvalen i november 2001 kommer att spela stor roll för det framtida utvecklingsarbetet.

Även i Honduras har president- och kongressval skett i slutet av 2001. I takt med att återuppbyggnadsarbetet efter orkanen Mitch fassas ut under 2001 beräknas nya långsiktiga åtaganden att göras med inriktning på bl.a. lokal utveckling och demokratisering av offentliga institutioner.

I Karibien är utvecklingsarbetet främst inriktat på insatser till stöd för demokrati och mänskliga rättigheter i Kuba och Haiti samt på tekniskt samarbete i Dominikanska Republiken och Jamaica.

I regionstrategin för Sydamerika och landstrategin för Bolivia ligger tyngdpunkten på fattigdomsbekämpning samt stöd till mänskliga rättigheter, demokratiprocesser och ett stärkande av rättsstaten. Bolivia är det fattigaste landet i regionen och det svenska stödet riktar sig främst till regeringens reformprogram för ekonomisk tillväxt, sociala reformer och förstärkning av institutioner. Det övriga utvecklingsarbetet i regionen är huvudsakligen inriktat på Peru, Colombia, Ecuador och Paraguay.

Framförallt Peru och Colombia har tilldragit sig omvärldens uppmärksamhet politiskt. Efter mutskandalen och den omvalde presidentens påföljande avhopp har Peru präglats av politisk instabilitet. Den nya regeringen står inför stora utmaningar. I Colombia har den interna väpnade konflikten trappats upp vilket främst drabbar civilbefolkningen. Fredsprocessen har blivit en internationell politisk angelägenhet vilken Sverige hittills aktivt stött och fortsatt avser att stödja i ökande grad. Detta skall ske bl.a. genom att erbjuda en mötesplats för parterna i konflikten samt genom att främja förebyggande av konflikter, respekt för mänskliga rättigheter, internationell humanitär rätt och stärkandet av det civila samhället.

Demokrati och mänskliga rättigheter i Latinamerika

Den demokratiska utvecklingen i Latinamerika utsätts idag för stora påfrestningar i flera länder. Styrelseskicken är i många fall behäftade med problem där parlamentet har begränsat inflytande över den i det närmaste fullkomliga presidentmakten. De demokratiska institutionerna är svaga och saknar i många fall allmänhetens förtroende. De ekonomiska reformprogrammen har ytterligare undergrävt förtroendet för politikererna och de traditionella partierna. Den senaste tidens utveckling visar tydligt att regelbundet genomförda val inte automatiskt innebär att demokratin stärks. Rättssystemen är ofta outvecklade och korruptionen utbredd.

Först efter fredsavtalen i El Salvador 1992 och i Guatemala 1996 har förutsättningar funnits för en omfattande demokratiseringsprocess i Centralamerika. Idag görs i samtliga länder ansträngningar för att konsolidera freden och demokratin genom bl.a. en ökad civil kontroll över militären, ett allmänt stärkande av rättsväsendet och ökat medborgerligt inflytande över staten. Den ekonomiska situationen – framförallt i Nicaragua, Guatemala och Honduras – återspeglas dock alltjämt i statens otillräckliga ansvarstagande och därmed i svårigheterna att närma sig internationella åtaganden vad gäller mänskliga rättigheter. Människorättsaktivister utsätts ständigt för hot och attacker.

En liknande fattigdomsproblematik gör sig gällande även i Karibien – framförallt i Haiti, Jamaica och Dominikanska Republiken – även om många karibiska stater i flera avseenden kan betraktas som något mer stabila demokratier än de centralamerikanska. MR-situationen präglas dock alltför ofta av dödsstraff, polisvåld och utomrättsliga avrättningar. I Kuba utsätts företrädare för yttrande- och föreningsfrihet för fortsatt förtryck. Sverige och det internationella samfundet sätter stor förhoppning till politisk dialog som ett medel att söka påverka utvecklingen i rätt riktning. Sverige och hela EU vänder sig emot den amerikanska embargo politiken, som motverkar sitt uttalade syfte

Ett positivt inslag är att Mexiko under senare år har visat prov på en omfattande demokratisering och en allt större medvetenhet om mänskliga rättigheter.

I Sydamerika finns flera länder där straffrihet och övergrepp – ofta med politiska förtecken –

utgör de största hoten mot en demokratisk utveckling och ett etablerande av rättsstaten. I den andinska regionen märks framförallt den väpnade konflikten i Colombia med mer än 4.000 dödsskjutningar, 300 försvinnanden och 300.000 interna flyktingar endast under år 2000. I Peru sätts förhoppningar till den nyvalde presidenten om en fortsatt konsolidering av demokratin, ökad respekt för mänskliga rättigheter och förbättrade levnadsvillkor för befolkningen. Samvetsfångar från tidigare odemokratiska regimer är dock fortfarande en realitet i detta land, liksom i några andra latinamerikanska länder.

Urbefolkningen i Guatemala, Chiapas i södra Mexico, Peru och Bolivia är särskilt drabbad vad gäller diskriminering i samhället och bristande respekt för mänskliga rättigheter.

Europa

Västra Balkan

Situationen på västra Balkan karaktäriseras av två parallella tendenser, en positiv; som för regionens länder mot stabilisering, regionalt samarbete och europeisk integration och en negativ, som riskerar att leda sydöstra Europa mot splittring och nya svårlösta konflikter. Sveriges politik, liksom EU:s, syftar till att understödja den positiva utvecklingen mot fungerande europeiska demokratier samtidigt som nya kriser ska förebyggas. Det svenska utvecklingssamarbetet med länderna på västra Balkan skall bidra till att uppfylla denna dubbla ambition. Så bekämpas i denna region fattigdomen bäst.

Sverige genomför omfattande insatser i samtliga länder på västra Balkan: Albanien, Bosnien-Hercegovina, Förbundsrepubliken Jugoslavien, inklusive Kosovo, Kroatien och Makedonien. Stöd ges till institutionsuppbyggnad och till EU-anpassning inom centrala sektorer för den så kallade Stabiliserings- och associeringsprocessen. Hjälps ges till flyktingar som vill bygga upp sina hus och till företagare som vill få fart på sina småföretag. Stora insatser görs för att reparera den infrastruktur som har förstörts under många års vanskötsel och för att få människor att åter skapa det förtroende mellan folkgrupper som har förbytts i hat under många års konflikt.

De svenska insatserna skall i hög utsträckning präglas av flexibilitet och ett regionalt synsätt. Sverige deltar därför aktivt i den så kallade Stabilitetspakten för sydöstra Europa. Pakten är ett

försök att genom investeringar och regionalt samarbete bryta den cykel av konflikter som präglat västra Balkan.

En landstrategi för samarbetet med Albanien utarbetades av Sida i samråd med UD och antogs av regeringen den 1 februari 2001. Denna strategi avser sex områden för svenska insatser under de närmaste två åren: förvaltning, mänskliga rättigheter och demokrati, näringslivsutveckling, landsbygdsutveckling, hälsa och miljö. Omfattningen på insatserna i Albanien har under 2001 fördubblats jämfört med en mer blygsam nivå under föregående år.

För samarbetet med Bosnien-Hercegovina antog regeringen den 16 november 2000 en landstrategi utarbetad av Sida i samråd med UD. Strategin innebär att Sverige bibehåller en hög ambitionsnivå och förblir en av de största bilaterala samarbetsparterna för detta krigshärjade land. En betydande del av insatserna går fortfarande till att återuppbygga hus och skapa arbetstillfällen genom så kallade integrerade områdesprogram.

Samarbetet med Förbundsrepubliken Jugoslavien har utökats snabbt efter Milosevics fall och den demokratiska utvecklingen i Belgrad. Omfattande insatser har gjorts för att lindra de humanitära problemen och en landstrategi för fortsatta insatser har antagits av regeringen. Inriktningen på det svenska utvecklingssamarbetet skall vara att stärka de demokratiska institutionerna och bidra till en ekonomisk utveckling. För Kosovo (FRJ) har separata riktlinjer för de svenska insatserna antagits av regeringen.

För samarbetet med Makedonien beslutade regeringen om en landstrategi den 23 november 2000. Strategin innebär att svenska insatser ska inriktas på områdena förvaltning, mänskliga rättigheter och demokrati, näringsliv, jordbruk och miljö. En övergripande ambition skall vara att bidra till förbättrade relationer mellan landets olika etniska grupper. Omfattningen på insatser i Makedonien har ökat betydligt under år 2001 jämfört med föregående år.

Även samarbetet med Kroatien har utökats under det senaste året, bland annat som en följd av den positiva politiska utvecklingen i landet. Regeringen har i juni 2001 beslutat om en landstrategi. Den huvudsakliga inriktningen på de svenska insatserna skall vara att understödja vägen mot europeisk integration genom bland annat institutionsutveckling, fortsatta insatser vad

gäller mänskliga rättigheter/demokrati och stöd till ökat flyktingåtervändande.

Demokrati och mänskliga rättigheter på västra Balkan

Det gångna året har varit ett år när demokratin gjort landvinningar på västra Balkan. Den 5 oktober 2000 tvingades Slobodan Milosevic bort från presidentposten i Förbundsrepubliken Jugoslavien (FRJ), sedan han besegrats i allmänna val. Nya regeringar röstades senare fram i delrepublikerna Serbien och Montenegro. I samtliga regionens länder hölls under år 2000 någon form av demokratiska val, övervakade, eller organiserade, av det internationella samfundet.

Respekten för mänskliga rättigheter har, bland annat i och med den demokratiska utvecklingen i FRJ, förbättrats. En rad allvarliga problem kvarstår dock i regionen. Oroligheter i Makedonien har under våren 2001 tvingat tiotusentals människor att lämna sina hem. Fortfarande drabbas återvändande flyktingar från minoritetsgrupper i Bosnien-Hercegovina och Kroatien av trakasserier och andra svårigheter. I Kosovo (FRJ) är situationen för minoritetsbefolkningen än allvarligare. Myndigheter på västra Balkan har generellt svårt att på ett tillfredsställande sätt upprätthålla lagar och regler och därmed skydda befolkningen från övergrepp. Korruptionen är utbredd och rättsväsendet outvecklat.

Att stödja den demokratiska utvecklingen och stärka respekten för de mänskliga rättigheterna är därför viktiga komponenter i det svenska utvecklingssamarbetet med samtliga länder på västra Balkan.

Moldavien, Södra Kaukasus och Centralasien

Moldavien samt länderna i Södra Kaukasus (Armenien, Azerbajdzjan, Georgien) och Centralasien (Kazakstan, Kirgizistan, Tadzjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan) har sedan självständigheten drabbats hårt av ekonomisk tillbakagång. Flera av länderna har dock en stor utvecklingspotential särskilt vad gäller energitillgångar och en långsam återhämtning sker.

I Moldavien bedrivs stödinsatserna i form av ett långsiktigt utvecklingssamarbete med fortsatt tonvikt på samarbetet inom det särskilda OSS-programmet. Det svenska stödet till en social investeringsfond, som bidrar till utveckling av den

sociala infrastrukturen samt kompetenshöjning inom barn- och äldreomsorg, fortsätter. Likaså fortsätter projekten inom lantmäteri, energiefektivisering och arbetsmarknad. Insatser inom hälsovård har nyligen påbörjats och insatser inom jordbruk planeras. Därtill pågår ett skuldhanteringsprogram med svensk expertis.

I Södra Kaukasus och Centralasien har stödsatserna, som tidigare i huvudsak var av humanitärt slag, ändrat karaktär och övergått i ett mer långsiktigt utvecklingssamarbete. Vad gäller länderna i Södra Kaukasus ges tekniskt bistånd huvudsakligen i form av kunskapsöverföring inom mänskliga rättigheter, demokratisering, offentlig förvaltning och den sociala sektorn.

I Centralasien inriktas insatserna på att förbättra miljön och befolkningens hälsa kring Aralsjön, på reformering av den offentliga sektorn, på den sociala sektorn och på jämställdhet. Samarbete sker huvudsakligen med Kazakstan och Kirgizistan. Insatserna i Uzbekistan är i allt väsentligt fokuserade på Aralsjön. I den mån det bedöms vara möjligt förväntas insatser också i Tadzjikistan.

Nödvändigheten av att skapa demokratiska och marknadsekonomiska strukturer i de olika länderna bör fortsatt stå i centrum för de svenska insatserna liksom att upprätthålla respekten för mänskliga rättigheter. Frågor inom miljöområdet och den sociala sektorn bör också fortsatt prioriteras liksom jämställdhetsfrågor. Utbyte och samarbete inom kultur samt utbildning och forskning kan också bli aktuellt. Samarbetsprojekt av regional karaktär bör eftersträvas.

Demokrati och mänskliga rättigheter i Södra Kaukasus och Centralasien

Läget i Södra Kaukasus (Armenien, Azerbajdzjan, Georgien) präglas av regionens olösta konflikter (Nagorno-Karabach, Abchasien, Sydossetien). Vapenvila råder visserligen, men fredsavtal saknas och läget vad gäller mänskliga rättigheter i dessa områden är utom kontroll för Azerbajdzjan respektive Georgien. Samtliga tre länder är nu medlemmar i Europarådet. Detta till trots är läget vad gäller de mänskliga rättigheterna bristfälligt. Ländernas politiska system kännetecknas av starka presidentmakter med parlament, som har relativt begränsat inflytande och svagt utvecklade partisystem. Korruptionen är omfattande och rättssäkerheten är undermålig, polisbrutalitet förekommer och domstolarna utsätts

för påtryckningar. De val som hållits i Armenien och Georgien har efter hand blivit bättre, även om de enligt OSSE varit långt ifrån bra. Valen i Azerbajdzjan har dock starkt kritiserats av OSSE, där också övergrepp från polisen förekommer liksom trakasserier av press och journalister.

De fem länderna i Centralasien (Kazakstan, Kirgizistan, Tadzjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan) karaktäriseras av starka presidentämbeten med begränsat inflytande för parlamenten. Vad gäller mediasituationen finns relativt oberoende medier i Kazakstan och Kirgizistan, men klimatet har efter hand hårdnat för såväl tidningar som TV och enskilda journalister med trakasserier av myndigheter och våld mot enskilda journalister. I Tadzjikistan, Turkmenistan och Uzbekistan är censuren sträng. Journalister och oppositionella trakasseras och, speciellt i Turkmenistan, hindras från utländska kontakter.

Läget vad gäller mänskliga rättigheter är också speciellt bekymmersamt i Tadzjikistan, Turkmenistan och Uzbekistan. I det krigsdrabbade Tadzjikistan är kriminalitet, politiskt våld, kidnappningar och korruption vardagliga företeelser. Politiska partiers och oppositionellas verksamhet hindras. Vad gäller Turkmenistan har några genomgripande reformer ännu inte genomförts. Presidenten har oinskränkt makt och oppositionen har tvingats utomlands. Journalister trakasseras och hindras från utländska kontakter. Polisbrutalitet är vanligt förekommande liksom trakasserier av religiösa grupperingar. Uzbekistan har situationen vad gäller mänskliga rättigheter, mot bakgrund av intrång av islamska rebeller, hårdnat. Oppositionella och religiösa grupperingar trakasseras och polisbrutalitet är vanligt förekommande.

Turkiet

Kandidatlandet Turkiet upplever en djup ekonomisk kris vilket under 2001 har föranlett ett omfattande finansiellt stöd från IMF och Världsbanken för att underlätta nödvändiga ekonomiska reformer. Genomförandet av Turkiets förmedlemskapsstrategi har trots de ekonomiska problemen gått framåt och i mars 2001 presenterade den turkiska regeringen ett omfattande nationellt program för politiska, ekonomiska och administrativa reformer i syfte att anpassa sig till EU:s regelverk. Omfattande kränkningar av de mänskliga rättigheterna före-

kommer fortfarande liksom sociala och ekonomiska klyftor mellan olika befolkningsgrupper och regioner. Demokratin har tydliga brister. Sida utarbetar under 2001 ett förslag till landstrategi för Turkiet. Den övergripande målsättningen med de svenska insatserna är att underlätta Turkiets EU-anpassning. Ett svenskt center har år 2001 inrättats i Istanbul i syfte att bl.a. stödja Turkiets strävan mot ett medlemskap i EU.

Demokrati och mänskliga rättigheter i Turkiet

Situationen för de mänskliga rättigheterna och demokratin i Turkiet är inte tillfredsställande. Turkiet uppfyller i dagsläget inte de politiska Köpenhamnskriterierna för medlemskap i EU och har därför inte kunnat inleda medlemskapförhandlingar. Genomförandet av de politiska reformer som krävs för att garantera en fungerande rättsstat går långsamt. De största problemen hänför sig till inskränkningar i yttrande- och opinionsfrihet, tortyr, bristande skydd för personer som tillhör minoriteter och militärens roll. Under 2001 har situationen i de turkiska fängelserna fått stor uppmärksamhet liksom ett antal rättegångar mot enskilda individer och politiska partier. Den turkiska regeringen har inlett ett omfattande reformarbete som syftar till att förbereda Turkiet för medlemskap i EU och vissa lagändringar har genomförts i syfte att förbättra respekten för de mänskliga rättigheterna. Ett antal konstitutionella förändringar har också aviserats och kommer att debatteras av det turkiska parlamentet i september 2001. Några genomgripande och konkreta förbättringar har dock inte ägt rum det senaste året.

3.5.2 Multilateralt utvecklingssamarbete

Inledning

Anslagsposten för multilateralt utvecklingssamarbete omfattar FN:s ekonomiska och sociala verksamhet, internationella finansieringsinstitutioner och fonder, övrigt multilateralt samarbete samt Europeiska utvecklingsfonden. Till detta kommer kostnaden för det svenska bidraget till den del av EU:s gemensamma bistånd som finansieras över EG-budgeten (se avsnitt 3.1).

Tabell 3.3 Anslagsposten 1.1 Multilateralt utvecklingssamarbete

Tusental kronor

	Budget 2001	Beräknat 2002
1 FN:s ekonomiska och sociala verksamhet	1 954 000	1 979 700
2 Internationella finansieringsinstitutioner	1 350 000	1 545 000
3 Övrigt multilateralt samarbete	413 000	510 000
4 Europeiska utvecklingsfonden	200 000	150 000
Summa	3 917 000	4 184 700

FN:s ekonomiska och sociala verksamhet har fått ny kraft genom generalsekreterarens genomgripande reformarbete för ett effektivare FN, genom en serie av internationella sakinriktade konferenser som resulterat i globala åtaganden kring konkreta handlingsprogram och genom en förbättrad samordning och rationellare arbetsfördelning mellan olika FN-organ. Det gäller både inom det ekonomiska och sociala verksamhetsfältet och mellan detta och FN:s agenda kring fred och säkerhet med särskild tonvikt vid att förebygga konflikter. Såväl FN som EU har under året utvecklat en tydligare politik, starkare åtagande och bredare åtgärdsprogram när det gäller konfliktförebyggande insatser.

Under år 2001 ägde fyra internationella konferenser rum under FN:s ledning. Hit hörde konferensen om de minst utvecklade länderna, mötet för femårsuppföljningen om boendefrågor, generalförsamlingens särskilda session om hiv/aids liksom toppmötet om uppföljning av barntoppmötet 1990. Förberedelserna och/eller genomförande av dessa konferenser ägde rum under det svenska EU-ordförandeskapet varvid Sverige intog en särskilt hög profil. Sverige lyckades under förhandlingarna, många av dem starkt politiskt präglade, få igenom betydande åtaganden t.ex. avseende starkare stöd till de minst utvecklade länderna där vidgat marknadstillträde och höjt bistånd var två viktiga komponenter, fördjupat engagemang och insikt om boendeförhållandenas betydelse för en hållbar stadsutveckling, ökat stöd för hiv-smittade och aids-sjuka med bl.a. inrättande av en ny global fond för stöd till de mest drabbade länderna samt en viktig markering av kvinnors rätt till sin egen sexualitet. Under barntoppmötet står barnens rättig

heter i fokus liksom en rad åtaganden om hur barnens situation skall förbättras.

Under det svenska ordförandeskapet förbereddes också två kommande världskonferenser som kan få ett stort genomslag i det internationella utvecklingsarbetet, Världskonferensen, om utvecklingsfinansiering och Världstoppmötet om hållbar utveckling. Dessa två konferenser bör bidra till ökad samsyn om bl.a. mobilisering av resurser för hållbar utveckling. Världskonferensen om utvecklingsfinansiering kommer särskilt att behandla frågor om hur nationella strategier kan utvecklas, nationella och internationella investeringars centrala roll, den grundläggande vikten av mänskliga rättigheter, skuldfrågans betydelse liksom vikten av en fri handel och ett effektivt regionalt och internationellt samarbete. En viktig del av förberedelserna inför världstoppmötet om hållbar utveckling är en utvärdering av genomförandet av Agenda 21. Baserat på resultatet av denna kommer nya åtaganden att göras exempelvis för att globaliseringen skall kunna bidra positivt till en hållbar utveckling.

De stora världskonferenser som ägde rum under 90-talet visar tillsammans med FN:s Millenniedeklaration på en stark global enighet om en hållbar utveckling med fattigdomsbekämpningen som övergripande mål. Konferenserna innehåller också en rad åtaganden om mänskliga rättigheter, jämställdhet, sociala och reproduktiva rättigheter liksom utsatta gruppers rättigheter. På svenskt initiativ har EU utvecklat en politik där antalet nya globala konferenser skall begränsas. Nya former för uppföljning av världskonferenser skall utvecklas och högsta prioritet skall ges åt insatser för att stödja regeringar att genomföra gjorda åtaganden.

Även om stora framsteg gjorts när det gäller FN:s kapacitet och roll på såväl det operativa som normativa området, lider organisationen av kännbar penningbrist. Det gäller i stort sett samtliga verksamhetsområden. Många organisationer har tvingats att kraftigt reducera sin verksamhet samtidigt som kraven på effektivisering fortsätter. Resurs- och kapacitetsproblemen har varit särskilt kännbara för FN:s utvecklingsprogram (UNDP) och FN:s befolkningsfond (UNFPA). Men också på det humanitära området har brist på medel gjort det omöjligt att tillmötesgå angelägna hjälpbehov. Sverige har en framskjuten roll i ansträngningarna att skapa budget- och finansieringsformer för FN:s verksamhet som gör det möjligt för världsorganisa-

tionen att leva upp till de krav som medlemsländerna ställer.

EU är sammantaget FN:s största finansiär. Under det svenska ordförandeskapet utgjorde samarbetet mellan EU och FN en central fråga. Riktlinjer för EU-kommissionens förhållningssätt som bidragsgivare till och samarbetspart med FN har antagits och kommer nu att konkretiseras i olika former av samarbete som ytterligare stärker banden mellan EU och FN.

Samarbetet mellan FN och Världsbanken har fördjupats. De fattigdomsstrategier (Poverty Reduction Strategy Paper – PRSP) som Världsbanken gjort till sitt strategiska ramverk är också viktiga komplement till FN:s landstrategier UNDAF – UN Development Assistance Framework. De två aktörerna samverkar också kring tematiska frågor såsom hiv/aids och konflikthantering. Även EU-kommissionen ingår i detta samarbete.

När det gäller hiv/aids har samverkan mellan internationella aktörer från FN och Världsbanken till enskilda organisationer och den privata sektorn fått ny styrka genom generalförsamlingens specialsession om hiv/aids och dess deklaration i juni. FN:s aidsprogram (UNAIDS) är ett välkommet exempel på hur skilda aktörer kan komma samman i gemensam sak kring en global angelägenhet. På det humanitära området har också välkomna framsteg gjorts när det gäller samordning kring policy och konkreta insatser i fält. Mer bekymmersamt är det fortsatt klena gensvaret på de strategiskt inriktade gemensamma appellerna CAP (Consolidated Appeals) för humanitära insatser, där all FN:s verksamhet samlas under ett gemensamt program.

Under år 2001 har både FN och EU utvecklat en sammanhållen och handlingsinriktad politik för konfliktförebyggande. Regeringens handlingsprogram på detta område betonar FN:s centrala roll i att förebygga och tidigt hantera väpnade konflikter, samt att genom konkreta insatser främja fred och utveckling. EU-programmet för konfliktförebyggande ser också samarbete med FN som en hörnsten för effektiva insatser.

Regeringen fäster stor vikt vid u-länders deltagande i det multilaterala handelssystemet, liksom vid dessa länders kapacitet att tillgodogöra sig fördelarna av internationell handel för att komma ur sin fattigdom. Sverige kan i detta sammanhang spela en viktig roll. Befintliga liksom nya WTO avtal skapar ökade möjligheter

men ställer också högre krav på u-länderna att följa regler och standarder. Detta ökar dessa länders behov av handelsrelaterat tekniskt bistånd. Allt fler u-länder uppmärksammar behovet av

handelsrelaterad kompetens och efterfrågar mer specialiserade insatser.

FN:s ekonomiska och sociala verksamhet

Tabell 3.4 Basbudgetstöd till FN:s ekonomiska och sociala verksamhet 1997-2000 samt beräknat 2001

Tusental kronor

	Årsbidrag 1998	Årsbidrag 1999	Årsbidrag 2000	Årsbidrag 2001	Årsbidrag 2002
FN:s utvecklingsprogram, UNDP	470 000	490 000	500 000	530 000	530 000
FN:s kapitalutvecklingsfond, UNCDF	42 000	42 000	42 000	50 000	50 000
FN:s barnfond, UNICEF	250 000	265 000	280 000	297 000	297 000
FN:s kvinnofond, UNIFEM ¹	5 000	8 000	10 000	14 000	14 000
FN:s befolkningsfond, UNFPA	125 000	140 000	145 000	160 000	165 000
FN:s världslivsmedelsprogram, WFP	180 000	180 000	195 000	210 000	210 000
FN:s flyktingkommissarie, UNHCR ²	260 000	270 000	370 000	392 000	392 000
FN:s hjälporganisation för palestinaflyktingar, UNRWA	145 000	150 000	160 000	160 000	170 000
Multilateral handelsrelaterad biståndsverksamhet	8 000	12 000	25 000	30 000	35 000
Narkotikainsatser genom FN-systemet (UNDCP, WHO/PSA)	45 000	47 000	45 500	50 500	50 500
FN:s boende och bebyggelsecenter, Habitat ³	5 000	5 000	5 000	7 000	7 000
UNAIDS	37 000	37 000	37 000	47 000	52 000
FN:s industriutvecklingsorganisation, UNIDO ⁴	8 000	8 000	13 000	6 500	7 200
Summa	1 580 000	1 654 000	1 827 500	1 954 000	1 979 700

¹ T.o.m. 1999 finansierades bidragen till UNIFEM över delpost 3. Övriga multilaterala insatser

² Fr.o.m. 2000 flyttades 100 mkr i stöd till UNHCR från den bilaterala anslagsposten till basbudgetstödet

³ T.o.m. 1999 finansierades bidragen till Habitat över delpost 3. Övriga multilaterala insatser

⁴ Det totala bidraget 2001 uppgår till 9 mkr och år 2002 till 9,5 mkr pga. att reservationer utnyttjas

Det svenska stödet till FN:s ekonomiska och sociala verksamhet omfattar årsbidrag till FN:s utvecklingsprogram (UNDP), FN:s barnfond (UNICEF), FN:s kvinnofond (UNIFEM), FN:s befolkningsfond (UNFPA), FN:s kapitalutvecklingsfond (UNCDF), FN:s narkotikabekämpningsprogram (UNDCP), FN:s världslivsmedelsprogram (WFP), FN:s flyktingkommissarie (UNHCR), FN:s hjälporganisation för palestinaflyktingar (UNRWA), FN:s aidsprogram (UNAIDS) FN:s industriutvecklingsprogram (UNIDO), FN:s boende och bebyggelsecenter (Habitat) samt bidrag till multilateral handelsrelaterad verksamhet. Därtill kommer medel som betalas via Sida till specifika projekt, s.k. multibistöd.

Regeringen har uppdragit åt Sida att genomföra ett pilotprojekt för att utarbeta strategier för det svenska biståndet till olika FN-organ. Projektet har hittills resulterat i förslag avseende WHO. Slutligt beslut om sådana strategier avses fattas av regeringen. Under 2000 och 2001 har arbete pågått med att genomföra de nya finansieringssystemen för UNDP, UNICEF, UNFPA och UNCDF. Som en del i detta arbete har en mål- och resultatstyrd budgetprocess införts med aktiv svensk tillskyndan.

Det nya finansieringssystemet har bidragit till att fokusera UNDP:s verksamhet bl.a. genom att underlätta behandlingen av relevanta problemställningar i styrelsen. Reformprocessen har resulterat i en förändrad organisation som lättare kan möta de behov som mottagarländerna har. Förändringarna har dessutom inriktats på att stärka landkontorens effektivitet och att höja ledarkompetensen hos representanterna i fält. Den nedåtgående bidragstrenden har bromsats upp. Den svenska bidragsnivån år 2000, ca 9 procent av den totala basbudgeten, placerar Sverige på femte plats bland givarna. Sverige verkar för ett ökat gemensamt ansvarstagande för UNDP:s finansiering bland organisationens medlemmar och för att öka organisationens basbudget.

UNFPA är en väl fungerande organisation som särskilt arbetar med att stärka människors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter. Häri ingår förebyggande insatser mot hiv. Befolkningsfonden bidrar till att stärka den politiska viljan för att öppet diskutera och hantera dessa känsliga frågor. Frågorna möter alltmer motstånd internationellt. UNFPA har en viktig roll att motverka detta genom information och dialog med olika länder. Organisationens nya

chef, som tillträdde den 1 januari 2001, har inlett interna reformer för att bryta hierarkiska strukturer och rekrytera yngre chefer. Den svenska bidragsnivån år 2000, ca 7 procent av den totala basbudgeten, placerade Sverige på sjunde plats bland bidragsgivarna.

UNICEF arbetar för att hävda barnets rättigheter, dess sociala och ekonomiska livsvillkor, överlevnad, trygghet, utveckling och deltagande utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter. Sedan ett flertal år har UNICEF en genomgripande plan för sitt rättighetsbaserade utvecklingsarbete och ett omfattande internt utvecklingsarbete. Arbetsmetoderna är anpassade till lokala förhållanden och målet är att respektive land skall kunna bygga upp en egen kapacitet för att tillgodose barnens behov. Sverige är pådrivande för att UNICEF skall ge ökad prioritet till fattigdomsbekämpning, rättighetsbaserat och långsiktigt utvecklingsarbete för mottagarländernas kapacitetsuppbyggnad, barn i särskilt utsatta situationer samt barns deltagande. UNICEF kommer också att få en central roll i uppföljningen av barntoppmötet som ägde rum i september 2001.

UNIFEM bedriver ett arbete med god katalytisk effekt för att integrera ett jämställdhet i FN:s arbete, både övergripande och i fält. Tyngdpunkten ligger på åtgärder för att stärka kvinnors rättsliga och sociala ställning och motverka våld mot kvinnor samt stödja kvinnliga småföretagare och kvinnor som organiserar sig för att förbättra sina villkor.

UNCDF, FN:s kapitalutvecklingsfond, skall bidra till fattigdomsbekämpning genom insatser för att förbättra lokal samhällsstyrning och underlätta decentralisering. Stöd ges till mikrofinansieringsprojekt, vissa infrastrukturprojekt, lokala utvecklingsfonder och ekologiska utvecklingsprojekt.

UNHCR bistod under år 2000 drygt 21 miljoner människor på flykt. UNHCR är med sitt unika skyddsmandat, baserat på 1951 års Genèvekonvention om flyktingar, en av FN-systemets viktigaste humanitära aktörer. Sverige var år 2000 organisationens fjärde största bidragsgivare.

En ny Flyktingkommissarie tillträdde den 1 januari 2001. Han har gjort en grundlig översyn av verksamheten och dess finansiella situation, något som lett till genomgripande reformer. UNHCR har varit kraftigt underfinansierat under en rad år. Reformerna syftar till att tydligare

definiera och avgränsa kärnverksamheten samt att etablera effektivare finansieringsmekanismer. Detta skall medföra att organisationen på ett mer effektivt sätt kan genomföra sitt huvudmandat; att ge skydd åt människor. Det svenska bidraget fördelas av organisationen i dialog med Sverige i enlighet med ett avtal mellan Sverige och UNHCR. Denna svenska finansieringsform har av UNHCR ofta framhållits som mönsterbildande och har fått ett antal efterföljare bland UNHCR:s övriga stora givare. Modellen för stödet till och avtalet med UNHCR är ett sätt verka för en mer stabil, förutsägbar och höjd finansiell bas inte bara i UNHCR utan också i andra FN-organ.

WFP, FN:s livsmedelsprogram, genomför sin växande humanitära verksamhet på ett effektivt sätt. Sverige har under perioden 1998 - 2001 ingått i WFP:s styrelsen av 36 medlemmar. De centrala frågorna där Sverige har varit pådrivande gällde styrelsens arbetsformer, öppenhet i WFP:s omfattande finanser och införandet av resultatbaserad budget. Under år 2000 bistod WFP ca 83 miljoner människor med livsmedels hjälp till en kostnad av ca 1700 miljoner dollar.

UNRWA spelar genom sitt mandat att bistå de palestinska flyktingarna en betydelsefull roll i regionen. UNRWA:s instabila finansiella situation är fortsatt ett problem och de ständiga underskotten med påföljande appeller är ödesdigra för organisationens möjligheter att genomföra sitt mandat. Under år 2001 har hjälporganisationen med anledning av oroligheterna i de palestinska områdena, tvingats lägga om sin verksamhet och vid ett flertal tillfällen söka extra bidrag för att kunna bemöta det kraftigt ökade behovet av bistånd. Sverige var år 2000 organisationens tredje största bidragsgivare och är en av de få givare som inte öronmärker sitt bidrag till UNRWA:s allmänna fond. Mot bakgrund av den vikt Sverige lägger vid UNRWA ur såväl ett humanitärt som ett politiskt perspektiv, liksom vid den besvärliga finansiella situationen, förutses en höjning av bidragsnivån för nästa budgetår.

FN:s boende- och bebyggelsecenter, UNCHS (Habitat), har en central roll i uppföljningen av genomförandet av agendan som antogs vid världskonferensen i Istanbul 1996 om boende, bebyggelse och stadsutveckling.

UNAIDS har under sina sex verksamhetsår utvecklat en central roll för ett samlat agerande i aidsfrågor inom FN-systemet. Det ökade politiska gensvaret, internationellt och nationellt,

liksom det växande förtroendet för organisationen medför att Sverige och en rad andra givare nu ökar sitt stöd.

UNDCP spelar med sina begränsade resurser en katalytisk roll i den internationella kampen mot narkotika och måste därför involvera andra bilaterala och multilaterala givare i gemensamma insatser. Med de tre internationella narkotikakonventionerna som grund ger UNDCP stöd till utvecklingsländer för att utveckla den nationella bekämpningen av narkotika.

Sveriges handelsrelaterade multilaterala tekniska bistånd kanaliseras främst genom WTO, det internationella handelscentret (ITC) och FN:s konferens för handel och utveckling (UNCTAD). Till de tre organisationerna har nu också ett center för rättshjälp i WTO-tvister fogats (ACWL). Detta center beräknas vara funktionellt från X månad 2001. För att säkerställa starkare och mer effektiva insatser behövs bl.a. finansiella bidrag till de multilaterala organisationernas handelsrelaterade tekniska bistånd. Kraven på Sverige liksom på andra givarländer under de kommande åren kan antas öka.

UNIDO:s uppgift är att hjälpa länder att utveckla en bärkraftig industri. Prioritet ges till de minst utvecklade länderna i Afrika. Bristande resurser påverkar negativt de integrerade industriprogram som tagits fram med aktiv hjälp av EU. Basbidraget bygger på den skala för bidrag till den reguljära budgeten 2002/2003, varom beslut fattas i december 2001. Sverige står för närvarande för drygt 1,5 procent av budgeten.

De internationella finansieringsinstitutionerna

Tabell 3.5 Internationella finansieringsinstitutioner

Tusental kronor

	Budget 2001	Beräknat 2002
Världsbanksgruppen	1 010 000	668 000
Regionala utvecklingsbanker	210 000	450 000
Övriga utvecklingsbanker och fonder	130 000	427 000
Summa	1 350 000	1 545 000

Världsbanksgruppen

Världsbanksgruppen består av den Internationella återuppbyggnads- och utvecklingsbanken (IBRD), den Internationella utvecklingsfonden (IDA), det Internationella finansieringsbolaget (IFC), det Multilaterala investeringsgaranti-

organet (MIGA) och det Internationella centret för biläggande av investeringstivster. Sveriges bidrag till Världsbanksgruppen under budgetåret 2002 avser IDA och beräknas uppgå till ca 900 miljoner kronor. Världsbanksgruppen är i dag den i särklass största enskilda källan för offentligt utvecklingsbistånd och lån till utvecklings- och östländer. Under verksamhetsåret 2001 (1 juli 2000 – 30 juni 2001) lånade IBRD ut knappt 12 miljarder US-dollar och IDA ca 5,5 miljarder US-dollar.

Världsbankens insatser för bekämpning av fattigdom har utvecklats i en positiv riktning. Lokalt deltagande och ansvarstagande i arbetet med strategier mot fattigdom har framför allt genom PRSP-processen (Poverty Reduction Strategy Papers) framskridit väsentligt i ett flertal länder. I den fortsatta processen kommer dock ytterligare vikt att behöva läggas vid att finna former för att förbättra det civila samhällets engagemang. Ökad kapacitet att integrera hänsyn till miljö och jämställdhet i strategierna är en annan central uppgift. Världsbankens utmaning i bekämpningen av fattigdom är att i än större grad låta PRSP utgöra grunden för framtida insatser. Detta handlar bland annat om hur PRSP påverkar Världsbankens landstrategier och hur Världsbanken anpassar sina analysinstrument för att ge större vikt åt de lokala utvecklingsstrategierna. Sverige medverkar i båda dessa fall genom att aktivt delta i uppföljningen av genomförandet i fält.

Skuldavskrivningar genom skuldåtnadsinitiativet HIPC är ett viktigt instrument för Världsbankens arbete med fattigdomsminskning. Världsbankens mål om att minst 20 länder skulle ha nått beslutspunkt i HIPC-processen vid utgången av år 2000 uppnåddes. Då hade beslut tagits om att 22 länder skulle få interimsstöd för skuldavskrivning. Av de länder som ännu inte nått beslutspunkt är flera s.k. postkonfliktländer. Större flexibilitet kommer att behövas för att ge även dessa länder tillgång till interimsstödet under initiativet. Även om processen hittills har utvecklats väl finns orosmoln inför framtiden. Om inte skuldavskrivningarna blir tillräckligt långtgående och om inte den ekonomiska tillväxten blir så hög som beräknats riskerar många HIPC-länder att inte uppnå en långsiktigt hållbar skuldsituation. Sverige arbetar således för att diskussionen om skuldavskrivningar blir än mer framåtblickande med sikte på en långsiktigt hållbar skuldnivå.

Fattigdomsarbetet är inte enbart inriktat på de allra fattigaste länderna. Majoriteten av världens fattiga bor i medelinkomstländer. Sverige har under det senaste verksamhetsåret agerat för att Världsbanken på ett mer effektivt sätt ska stödja de fattiga i dessa länder.

Världsbanken fortsätter att med bland annat Sveriges stöd stärka sitt samarbete med andra aktörer inom det internationella utvecklingssamarbetet, främst Internationella valutafonden (IMF), FN, WTO och de regionala utvecklingsbankerna. Viktigt i detta arbete är det internationella högnivåmöte om utvecklingsfinansiering som äger rum i mars 2002 och ett beslut i november 2001 om en ny och mer utvecklingsorienterad WTO runda. Sverige lägger stor vikt vid att givarsamordning och harmonisering av procedurer ska få en mer prioriterad ställning i Världsbankens strategiska arbete. Sverige vill också se en bättre integration av handelsfrågorna i PRSP-arbetet.

Framsteg görs inom flera av Sverige prioriterade områden. Utkast till sektorstrategier har under 2001 lagts fram inom miljö, jämställdhet och offentliga styrsystem. Sverige och de övriga nordiska länderna har varit drivande i denna process. Då banken ser hiv/aids som ett allvarligt hot mot den ekonomiska och sociala utvecklingen i ett stort och växande antal länder har bekämpningen av epidemin lyfts fram som en central komponent i bankens arbete med att minska fattigdomen. Detta är något som Sverige starkt understött. Ett annat prioriterat område för banken, som Sverige stödjer, är att finna former för att på ett tidigt stadium stödja länder som har varit i väpnad konflikt. Världsbanken har utvecklat sitt arbete inom den finansiella sektorn för att tillsammans med IMF bidra till stabilitet i det internationella finansiella systemet.

Förhandlingar om den trettonde påfyllnaden av IDA-fonden påbörjades i mars 2001 och beräknas vara avslutade i december samma år. Under dessa förhandlingar får Sverige goda tillfällen att på ett samlat sätt föra fram sina prioriteringar vad gäller riktlinjer för bankens utlåning till de fattigaste länderna. Några centrala frågor är huruvida IDA-medel i större utsträckning ska ges som gåvomedel och huruvida fondens medel ska användas för insatser på områden som globala offentliga nyttigheter (där bland annat hiv/aids inbegrips) och i postkonfliktländer. Sveriges relativa andel i den trettonde påfyllnaden beräknas

bli densamma som i föregående förhandlingsomgång och uppgå till cirka tre miljarder kronor.

Afrikanska utvecklingsbanken

Det gångna verksamhetsåret har för Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB) präglats av politisk instabilitet och våldsamheter i Elfenbenskusten, där banken har sitt huvudkontor. Banken var på grund av oroligheter och upplöpp tvungen att stänga verksamheten under 18 hela arbetsdagar spridda över året. Kriminalitet riktad mot bankens personal har dessutom ökat markant. Detta har lett till försämrad arbetsmoral och svårigheter att rekrytera personal och konsulter. Banken har sett sig tvungen att ta fram en evakueringsplan för det fall att den politiska utvecklingen i Elfenbenskusten försämras ytterligare. Den politiska situationen har emellertid förbättrats under 2001.

Under de svåra yttre omständigheterna har ändå reformprocessen i banken fortsatt. Den vision för verksamheten som antogs år 1999 och framtagandet av riktlinjer på områden som god samhällsstyrning, jämställdhet, miljö och regionalt samarbete har lagt en god grund för det operativa arbetet. Sverige har aktivt medverkat i och lämnat särskilt finansiellt stöd till arbetet med god samhällsstyrning och jämställdhet. Bankens president, Omar Kabbaj från Marocko, blev återvald för ytterligare en femårsperiod och hans högsta prioritet är nu att skapa en effektiv organisation för att genomföra visionen. Ett förslag till ny organisationsstruktur antogs av styrelsen i juli 2001.

Under president Kabbaj har bankens finansiella ställning kontinuerligt stärkts. Bankens överskott år 2000 används främst för att göra stora avsättningar för att täcka eventuella låneförluster, men också för att delfinansiera skuldåtgärder till de fattigaste länderna och för bidrag till den Afrikanska utvecklingsfonden. Ett fortsatt problem är att flera låntagarländer inte betalar sin skuldtjänst. Under året har två stora låntagare, Elfenbenskusten och Zimbabwe, inte klarat av sina återbetalningar till banken, vilket har inneburit att bankens kreditvärdighet ifrågasatts.

Under år 2001 genomförs förhandlingar om tillförsel av resurser till Afrikanska utvecklingsfonden. Regeringen har identifierat två frågor som särskilt betydelsefulla för förhandlingarna. Den första gäller att i ännu högre grad effektiv-

sera och koncentrera arbetet på att bekämpa fattigdom, bl.a. genom att banken bättre stödjer låntagarländernas egna strategier för att bekämpa fattigdom och anpassar bankens landstrategier efter dessa. Den andra gäller att främja regionalt samarbete och ekonomisk integration, där regeringen bedömer att banken kan spela en viktig roll. Regeringens bedömning är att banken skapat nödvändiga förutsättningar för att genomföra effektiva utvecklingsinsatser och att det därför är befogat med ett resurstillskott. Med hänsyn till bl.a. den besvärliga situationen som förevarit i Elfenbenskusten och flera låntagares svårigheter att betala sin skuldtjänst bör dock en fördjupad utvärdering ske inför nästa påfyllnad av fonden för att bättre kunna bedöma bankens bidrag till Afrikas utveckling.

Asiatiska utvecklingsbanken

Asiatiska utvecklingsbankens (AsDB) verksamhet har under senare delen av 1990-talet allt mer inriktats på breda utvecklingsfrågor. Sedan december 1999 är bekämpande av fattigdom det övergripande målet. Bankens främsta utmaning är nu att effektivt omsätta fastställda riktlinjer i praktisk handling.

Förhandlingarna om den senaste påfyllnaden av den Asiatiska utvecklingsfonden påbörjades i oktober 1999 och avslutades i september 2000. Sverige medverkade aktivt till att god samhällsstyrning, korruptionsbekämpning, miljö och jämställdhet fick ett starkt genomslag. Banken fick i uppdrag att revidera flera av sina riktlinjer på dessa områden och att ta fram nya på andra såsom regionalt samarbete och hiv/aids.

Som ett resultat av givarnas påtryckningar återupptog banken under 2000 arbetet med ramverket för sin långsiktiga strategi. Arbetet, som avslutades under våren 2001, föregicks av breda konsultationer med medlemsländerna. Strategin, som tydligt knyter an till de internationella utvecklingsmålen, skall ligga till grund för bankens aktiviteter under de kommande femton åren. Det kvarstår dock för banken att tydligare definiera sin roll som regional utvecklingsbank i det globala systemet för utvecklingssamarbete, och i synnerhet relationen till IMF och Världsbanken.

En förutsättning för att effektivt kunna genomföra den nya långsiktiga strategin i konkreta insatser är en anpassning av nuvarande organisationsstruktur och rekrytering av personal med adekvat kompetens. Under det kommande

året kommer Sverige noggsamt att följa detta arbete och aktivt medverka i diskussionerna.

Insatserna under den finansiella krisen 1997-1999 har tårt på bankens finansiella resurser. Detta och engagemanget i de mest krisdrabbade länderna har negativt påverkat bankens möjligheter till upplåning på den internationella kapitalmarknaden. Trots bankens höga klassning i kreditvärdighet, har bankens upplåningskostnader ökat kraftigt. En ny påfyllnad av bankens kapital förväntas bli aktuellt inom ett par år.

Interamerikanska utvecklingsbanken

Under 1990-talet har den Interamerikanska utvecklingsbankens (IDB) fattigdomsprofil stärkts bl.a. genom att utlåningen till de fattigaste länderna och andelen socialt inriktade projekt har ökat. IDB:s prioritering av fattigdomsminskning, social rättvisa, miljö och modernisering av staten ligger väl i linje med de frågor som Sverige under många år drivit i nära samarbete med övriga nordiska länder. Sverige har aktivt arbetat för en fördjupning av bankens arbete med fattigdomsminskning, god samhällsstyrning och jämställdhet. Viktiga framsteg har gjorts under senare år på dessa områden.

Sverige är tillsammans med de nordiska länderna drivande i den diskussion om bankens framtida roll som inleddes under 2000. Diskussionen handlar om hur banken ska möta förändrade behov i regionen i relation till ökad globalisering, ökade privata kapitalflöden samt till regionens förändrade utvecklingsagenda. Under år 2000 godkändes fyra nya låneinstrument. De nordiska länderna har verkat för att frågan om nya låneinstrument integreras i diskussionen om övergripande mål och de prioriteringar som identifieras i den strategiska plan som banken har utvecklat för verksamheten. Banken har under år 2000 tagit steg i denna riktning och det fortsatta arbetet med att formulera bankens framtidsvision behandlas på politisk nivå genom guvernörsstyrelsen under år 2001. Sverige kommer fortsatt att agera för att banken på ett tydligare sätt ska arbeta med fattigdomsminskning och för att horisontella frågor som god samhällsstyrning, jämställdhet och miljö får ordentligt genomslag i bankens verksamhet i fält.

Banken har under år 2000 förbättrat sina interna och externa utvärderingsmekanismer, något som Sverige verkat för under senare år. En extern utvärdering har genomförts av den utlå-

ning som sedan 1995 kanaliseras direkt till den privata sektorn. Utvärderingen gav positiva resultat och rekommenderade en höjd gräns för denna typ av utlåning. Sverige kommer fortsatt att verka för att frågan om utlåning till den privata sektorn tas upp i diskussionen om bankens framtida mandat.

År 1998 ansökte Sverige om medlemskap i det till IDB kopplade Interamerikanska investeringsbolaget (IIC) som bedriver långsiktig utlåning till små och medelstora företag i Latinamerika. Under år 2000 godkände riksdagen prop. 2000/01:39 Svenskt medlemskap i Interamerikanska Investeringsbolaget. Sverige har under år 2001 undertecknat avtalet och därmed blivit fullvärdig medlem.

Den totala finansieringen av bankens deltagande i det fördjupade HIPC-initiativet har kunnat godkännas i enlighet med den uppgörelse som beslutades under år 2000. Sverige garanterar i denna uppgörelse att 1,1 miljoner US-dollar ska gå till finansieringen av regionens fyra HIPC-länder (Bolivia, Guyana, Honduras och Nicaragua) genom Världsbankens HIPC Trust Fund.

Internationella valutafonden

Internationella valutafonden har under senare år stärkt sina insatser i de fattigaste länderna. Fonden har också en viktig roll i finansieringen av HIPC-initiativet för skuldlättnad.

I fonden finns ett särskilt fönster för stöd till reformering av de fattigaste ländernas ekonomier, Poverty Reduction and Growth Facility (PRGF). Mjuka lån lämnas som stöd till ekonomiska reformer inom ramen för genomförandet av de fattigdomsstrategier, de tidigare nämnda s.k. PRSP-strategier, som länderna utarbetar. Detta sker i nära samarbete med Världsbanken.

IMF:s deltagande i finansieringen av initiativet till skuldlättnad sker dels genom försäljning av en del av fondens guldinnehav, dels genom bilaterala insatser till vilka Sverige bidrar.

Övriga utvecklingsbanker och -fonder

Internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD) är ett FN-organ vars verksamhet är inriktad på bekämpning av fattigdom på landsbygden. Verksamheten omfattar fördelaktiga lån och projekt för att förbättra livskvaliteten för befolkningen på landsbygden i de fattigaste länderna. Konsultationer om en påfyllnad av fondens kapital avslutades i juni 2000. Sveriges bidrag till

fondens femte påfyllnad är sammantaget drygt 200 miljoner kronor som skall betalas ut under åren 2001 – 2003.

Rapporten "Rural Poverty Report 2001" lanserades under vintern 2001 i bl.a. Stockholm. Enligt rapporten kommer målet att halvera fattigdomen i världen före 2015 inte kunna uppnås om inte större satsningar görs på utvecklingen av landsbygden. Rekommendationerna i rapporten ligger till grund för verksamheten under de närmaste åren. Vid årsmötet i februari 2001 valdes svensken Lennart Båge till ny president för en fyraårsperiod. Sverige kommer att medverka i uppföljningen av rapporten och i det fortsatta arbetet med att stärka IFAD:s profil som ledande aktör inom fattigdomsminskning på landsbygden.

Nordiska utvecklingsfonden (NDF) ger fördelaktiga lån (motsvarande IDA-villkor) till länder i utveckling. Lånen vars gåvoelement, som finansieras genom bidrag från de nordiska länderna, ges till projekt som främjar ekonomisk och social utveckling i samarbetslandet. Fonden ger krediter endast tillsammans med andra finansiärer. Fonden har sedan starten gått in som samfinansierare i drygt 100 projekt med lån till ett värde av drygt 350 miljoner SDR (drygt 3,7 miljarder kronor) med IDA som främsta samarbetspartner. Fondens verksamhet har under det senaste året inriktats på insatser inom ekonomisk infrastruktur.

NORSAD-fonden, som etablerades 1990 av de nordiska länderna (förutom Island) samt medlemsländerna i Southern African Development Community (SADC), har som mål att bidra till ekonomisk utveckling och självförsörjning i SADC-länderna främst med lån till s.k. joint ventures. Fondens mandat sträcker sig fram till utgången av mars 2003 och den senaste kapitalpåfyllnaden uppgick till 150 miljoner danska kronor avsatt för tre år. Sveriges bidrag uppgår till 66 miljoner kronor. Under hösten 2001 görs en utvärdering av NORSAD. Denna kommer att utgöra underlag för en diskussion om fondens framtid.

Fonden för kapacitetsuppbyggnad i Afrika (ACBF) arbetar med att stärka utvecklingsländernas kapacitet inom det makroekonomiska området och inom områden som offentlig redovisning och statistisk analys. Regeringen bedömer

att ACBF spelar en viktig roll inom ett eftersatt område som är av avgörande betydelse för länders utvecklingsprocess. Fonden fungerar också som kunskapsbank för kapacitetsuppbyggnad i Afrika och administreras av endast afrikansk personal. Under hösten 2001 arrangerar fonden ett forum med deltagande på statschefsnivå för att uppmärksamma behovet av kapacitetsstöd inom den offentliga sektorn i afrikanska länder. Under år 2002 kommer medlemsstaterna att diskutera en förlängning av fondens program. Regeringen anser att fonden fortsatt bör få svenskt stöd.

Övrigt multilateralt samarbete

Tabell 3.6 Övrigt multilateralt samarbete

Tusental kronor

	Budget 2001	Beräknat 2002
Miljöinsatser	111 000	143 500
Konfliktförebyggande insatser	120 000	90 000
Övriga multilaterala insatser	182 000	276 500
Summa	413 000	510 000

Multilaterala miljöinsatser

Sveriges prioriteringar för utvecklingssamarbetet utgår från rekommendationerna från FN:s konferens om miljö och utveckling (UNCED) 1992, vilka ytterligare har konkretiserats och befästs sedan regeringens skrivelse om Sveriges utvecklingssamarbete för hållbar utveckling (rskr. 1996/97:2) behandlades i riksdagen.

En parlamentariskt sammansatt nationalkommitté bistår regeringen i förberedelserna för nästa världstoppmöte om hållbar utveckling (Johannesburg, 2002). En avgörande utmaning blir att integrera ekonomisk och social utveckling och miljöhänsyn. I förberedelserna prioriteras stöd till u-länders deltagande i processen, samverkan med folkrörelser, intresseorganisationer och näringsliv samt ett aktivt deltagande i regionala och internationella förberedelser.

Styrningen av arbetet med de globala konventionerna måste stärkas, genomförandet effektiviseras och efterlevnaden förbättras. Stöd till sådana multilaterala ansträngningar kommer att lämnas under 2002. Bl.a. behövs stöd för att underlätta u-ländernas deltagande i det omfattande policyarbete som sker i genomförandet av konventionerna. U-ländernas genomförande av konventionerna finansieras bl.a. från konventioner-

nas finansiella mekanism, den Globala miljöfonden (GEF), till vilken Sverige bidrar.

Förhandlingarna om den Globala miljöfondens tredje påfyllnad, som avser 2002 - 2006, pågår och beräknas vara avslutade i början av 2002. Parallellt med dessa förhandlingar genomförs en oberoende utvärdering av fonden. Resultatet av utvärderingen, som beräknas vara färdig kring årsskiftet 2001/2002, kommer att vara av stor betydelse i de slutliga förhandlingarna.

Sverige lämnar bidrag till den Multilaterala fonden, vilken lämnar stöd till u-länderna för utfasning av ozonfarliga ämnen. Under innevarande påfyllningsperiod 2000-2002 förfogar fonden totalt över 440 miljoner dollar. I fondens arbete eftersträvas nu ökat ägarskap och ansvar av u-länderna själva i utfasningsarbetet. Förhandlingar inför den tredje påfyllningen av fonden kommer påbörjas under 2002.

Sverige stöder konventionen för att förhindra ökenspridning inte enbart genom de finansiella kanaler som upprättats för ändamålet utan också genom bilaterala insatser. Den Globala miljöfonden har dessutom en särskild roll.

Global Water Partnership (GWP) har en viktig roll i uppföljningen av de åtgärder som presenterades vid det andra Världsvattenforumet i Haag år 2000, liksom i genomförandet av de målsättningar på vattenområdet som beslutades i FN:s Millenniedeklaration hösten 2000. Regeringen har initierat ett arbete för att etablera GWP som mellanstatlig organisation i Sverige, framför allt med syfte att tydliggöra dess roll och mandat samt att säkerställa ett brett internationellt engagemang för dess verksamhet.

Multilaterala insatser för att förebygga konflikter

Samordningen av FN:s breda ansvar för fred och säkerhet, mänskliga rättigheter och humanitära frågor, samt ekonomisk och social utveckling har förbättrats när det gäller ömsesidigt förstärkande insatser för konfliktförebyggande och fredsfrämjande av både kort- och långsiktig karaktär. Generalsekreteraren har i sin rapport om konfliktförebyggande (juni 2001) lyft fram detta område som en hörnsten i FN:s verksamhet, och har betonat vikten av samarbete med regionala och sub-regionala instanser, enskilda organisationer, samt andra delar av det civila samhället, inklusive forskarvärlden. Näringslivets roll och ansvar betonas också.

Delposten Multilaterala konfliktförebyggande insatser har möjliggjort svenskt stöd i form av

civila svenska personalinsatser i fredsbevarande och fredsfrämjande FN-operationer i t.ex. Bosnien och Västsahara. Stöd har vidare lämnats till FN:s särskilda fonder för preventiva insatser och mininsatser, för FN:s vaktstyrka i Irak (UNGC) samt till FN:s särskilde representant för barn i krig och väpnade konflikter. Sverige har även bidragit till inrättandet av en särskild domstol i Sierra Leone, där prövning av krigsförbrytelser skall ske under FN:s överinseende. Regionala och sub-regionala organisationer har kunnat förstärka sin kapacitet när det gäller fredsfrämjande. Detta har särskilt gällt Afrika, där bl.a. ECOWAS-moratoriet för ökad kontroll av lätta vapen har åtnjutit svenskt stöd. Bidrag har också utgått till enskilda organisationer som på olika sätt samverkar med FN.

Stöd av liknande karaktär kommer att fortsätta under år 2002. Nära samordning sker med medel för Fredsfrämjande insatser under utgiftsområde 5 samt med Sida. Rikspolisstyrelsen (RPS) har det administrativa ansvaret för merparten av de personalinsatser som bekostas över delposten.

Under budgetåret 2002 förutses en fortsatt systematisering av det svenska stödet vad gäller konfliktförebyggande. Samarbetet med FN kommer att få en mer strategisk inriktning, i enlighet med generalsekreterarens ovan nämnda rapport. Stödet till regionala och sub-regionala organisationer kommer att fortsätta i samordning med EU. Vidare planeras fortsatt stöd till initiativ utanför den mellanstatliga sfären av det slag som tidigare lämnats. Beredskap kommer också att finnas för att lämna stöd till OSSE:s särskilda konfliktförebyggande insatser.

Övriga multilaterala insatser

Årsbidrag till organisationer inom och utom FN-systemet finansieras från denna post. Därtill kommer stöd för uppföljning av FN-konferenser och uppföljning av FN:s Millenniedeklaration i form av fördjupningsstudier, analyser, seminarier och andra aktiviteter som främjar internationell samverkan och utveckling. Under delposten finansieras också särskilda insatser rörande jämställdhet och barn.

IDEA-institutet för demokrati och fria val, som initierades genom en svensk flerpartimotion, utgör en unik resursbas med sitt breda kunnande om demokratiernas olika organisatoriska lösningar på de gemensamma principerna. Svenskt stöd skall fortsatt utgå till IDEA.

Vid generalförsamlingens särskilda möte om hiv/aids i juni 2001 fanns enighet om vikten av kraftfulla insatser och resurser för att hejda smittspridningen och för att ge stöd till hiv-smittade, aids-sjuka och deras anhöriga. FN:s generalsekreterare har tagit initiativet till att bilda en global hälso- och aids-fond, som skall ge stöd inte bara till insatser mot hiv/aids utan också mot malaria och tuberkulos. Stöd skall också kunna ges för utveckling av de fattigaste ländernas kapacitet att behandla dessa tre sjukdomar. UNAIDS kommer att spela en central roll i arbetet med att följa upp generalförsamlingens mål om hiv/aids liksom i arbetet med den nya fonden. Regeringen har uttalat ambitionen att ge ett stöd till fonden på sammanlagt 600 miljoner kronor under en treårsperiod. En mindre del av bidraget betalas ut under 2002.

FN:s kontor för samordning av humanitärt bistånd (OCHA) har en central roll för humanitär policyutveckling och samordning i fält och har på ett positivt sätt tagit sitt ansvar när det gäller att driva frågor relaterade till internflyktingar liksom till säkerhet för humanitär personal. OCHA har under det senaste året genomfört en omorganisering och fortsätter att höja sin kapacitet, trots den kroniska underfinansiering som är en följd av att kontoret finansieras till största delen av frivilliga bidrag. OCHA:s reguljära verksamhet, budgeterad till drygt USD 30 miljoner för 2001, finansieras endast till 26 procent av FN-budgeten. Sverige bidrog under 2001 till OCHA:s årsbudget med tio miljoner kronor i samband med beslut om bidrag till FN:s konsoliderade appeller har också Sida regelbundet gett stöd till OCHA.

Internationella Rödakorskommittén (ICRC) har, för att uppnå större öppenhet och effektivitet, reformerat såväl verksamhetsbudget och program som ledningen av organisationen. Organisationen bygger sin verksamhet på de fyra Genève-konventionerna jämte tilläggsprotokoll om den humanitära rätten i väpnade konflikter. Dess verksamhet har blivit än mer betydelsefull i dagens komplexa konfliktsituationer. ICRC är på grund av sitt unika mandat och sin integritet en särskilt viktig aktör vad gäller att ge skydd och hjälp till drabbad civilbefolkning i väpnade konflikter. En särskilt viktig del av ICRC:s verksamhet är att värna genomförandet av och sprida kunskap om den internationella humanitära rätten. I november 1999 antogs en handlingsplan som utgör grunden för medlemsstaternas och

rödakorsrörelsens åtaganden under de kommande åren.

Bidraget till den Internationella migrationsorganisationen (IOM) utgår enligt en i förväg fastställd skala. Det svenska bidraget förväntas sänkas något under 2002 på grund av att organisationen har fått nya medlemmar.

Finansieringsprojektet Development Financing 2000 har under året genomfört ett antal studier och seminarier om den framtida finansieringen av det multilaterala systemet. Under år 2002 kommer nya studier att genomföras och projektet kommer särskilt att vara engagerat i förberedelserna och genomförandet av den internationella konferensen om utvecklingsfinansiering samt i förberedelserna inför toppmötet om hållbar utveckling. Projektet förväntas vara avslutat vid slutet av år 2002.

Medel för att främja *jämställdhet* har under år 2001 betalats ut bl.a. för seminarier, publikationer och kurser i ett strategiskt arbete med att integrera ett jämställdhetsperspektiv inom såväl FN som internationella utvecklingsbanker. Under budgetåret har bl.a. bidrag utgått till den asiatiska och den afrikanska utvecklingsbanken i syfte att genom utbildning och strategiarbete höja bankernas kompetens på jämställdhetsområdet, och för att bl.a. integrera jämställdhet i bankernas insatser mot fattigdom.

Medlen har syftat till att under en begränsad tidsperiod bistå internationella organisationer bl.a. med att utveckla handlingsplaner och genom kapacitetshöjande åtgärder stärka jämställdhet i utvecklingssamarbetet. Syftet är att bl.a. åstadkomma effektivare insatser mot fattigdom och för demokrati och hållbar utveckling. Grundtanken är att organisationerna på sikt själva skall ta ett klart och tydligt ansvar för att uppmärksamma kvinnor och män på lika villkor i sin verksamhet.

Inom Utrikesdepartementet pågår sedan 1998 en översyn av *barnfrågor* i det internationella utvecklingssamarbetet med målet att utforma en sammanhållen politik och att utveckla ett systematiskt barnrättsperspektiv i det internationella utvecklingssamarbetet, FN-konferenserna och de svenska biståndsmålen. Regeringen avser att presentera en skrivelse till riksdagen och projektet skall vara avslutat i januari 2002.

Särskilda medel har anvisats för multilaterala insatser för att stimulera ett barnrättsperspektiv i FN:s fonder och program liksom hos andra mul-

tilateral aktörer. Beslut om stöd har fattats avseende bl.a. barnarbete, sexuell exploatering av barn och barn på institution. I maj år 2000 beslutade regeringen att uppdraga åt Sida att bereda och företrädesvis genom internationella organisationer genomföra biståndsinsatser om sammanlagt högst 45 miljoner kronor för särskilt utsatta barn. I september år 2001 genomförde FN:s generalförsamling en specialsession för uppföljning av 1990 års barntoppmöte. Syftet var att se över hur deklARATIONEN och handlingsplanen som antogs 1990 genomförts samt att anta nya mål och aktionsplaner. Sverige betonar vikten av att konkreta mål formuleras som är genomförbara på nationell nivå och bl.a. innehåller rättighetsperspektiv, barns deltagande, effektiva åtgärder mot diskriminering och våld i alla former.

WHO och UNICEF ingår liksom bilaterala givare och privata intressen i det Globala Vaccininitiativet (GAVI). Syftet med initiativet är att genom stöd till u-länder vaccinera fler barn mot de vanligaste barnsjukdomarna och på det viset rädda livet på uppskattningsvis tre miljoner barn. År 2001 gav regeringen 20 miljoner kronor i bidrag till detta projekt. Bidraget beräknas vara 20 miljoner kronor också nästa år.

Europeiska gemenskapen

Unionen är en av världens största finansiärer av utvecklingssamarbete. Tillsammans svarar gemenskapen (EG) och medlemsstaterna för ca 55 procent av världssamfundets offentliga bistånd. Ungefär två tredjedelar av EG-biståndet finansieras över den reguljära budgeten, vilken fastställs av Europaparlamentet efter samråd med ministerrådet. Resten finansierar medlemsstaterna dels via Europeiska utvecklingsfonden, EUF, för stöd till de s.k. AVS-länderna i Afrika, Västindien och Stilla Havet, dels genom lån från Europeiska investeringsbanken.

Årligen avsätts ca 4 miljarder euro ur unionens totala budget för externa åtgärder (exkl. stöd till kandidatländer). Budgetåret 2002 beräknas 757 miljoner kronor avräknas från biståndsramen för att täcka Sveriges andel av EG:s internationella utvecklingssamarbete. Till den årliga inbetalningen till budgeten skall läggas Sveriges åtagande om bidrag till EUF 8 om totalt 350 miljoner euro samt till EUF 9 om totalt 377 miljoner euro, vilka beräknas på flerårsbasis.

Reformer och ny utvecklingspolitik

Gemenskapens utvecklingssamarbete har länge kännetecknats av låg effektivitet. Detta har bl.a. tagit sig uttryck i långa beredningstider, samt svag samverkan med partnerlandets representanter och med andra biståndsgivare. Fattigheds-, jämställdhets- och problemanalyser har inte genomförts på ett systematiskt sätt. Utvärderingar görs, men resultaten återförs inte i tillräcklig utsträckning till verksamhetsplaneringen.

I samband med behandlingen av resultatet av en övergripande utvärdering av EG:s utvecklingssamarbete 1999 gav rådet (utveckling) kommissionen i uppdrag att utarbeta ett åtgärdsprogram för dessa problem och andra missförhållanden. Kommissionen svarade våren 2000 dels genom ett specialprogram för reformering av det externa stödet och dels genom förslag om en ny utvecklingspolitik.

På basis av kommissionens förslag och efter aktivt bidrag från bl.a. svensk sida gjorde rådet och kommissionen ett gemensamt uttalande vid rådsmötet (utveckling) i november 2000. Huvudpunkterna i uttalandet är följande.

- Fattighedsbekämpning är det övergripande målet.
- Samarbetsländerna skall ha en framträdande roll och äga utvecklingsprocessen.
- Fokus skall vara på sex områden där kommissionens bidrag ger mervärde för fattighedsbekämpning (handel/utveckling, regional integration, makroekonomisk politik, transport, livsmedelssäkerhet och hållbar landsbygdsutveckling, institutionell kapacitetsuppbyggnad).
- Hänsyn skall systematiskt tas till mänskliga rättigheter, jämställdhet mellan könen, barnens rättigheter, miljödimensionen samt konfliktförebyggande åtgärder och krishantering.
- Samordning, komplementaritet och samstämmighet skall stärkas.
- Reformarbetet skall fortsätta.

Uppföljning skall ske i form av en handlingsplan och en årsrapport som skall ställas samman av kommissionen och behandlas i Rådet.

Det institutionella reformpaketet innefattar

- ökad inriktning mot resultat som del av en övergripande reformering,
- stärkande av programmering baserat på det ramverk för landstrategier som togs fram 2000,
- sammanslagen projekthantering vid nytt kontor, EuropeAid Co-operation Office,
- organisatoriska förenklingar,
- överföring av beslutskompetens och resurser till delegationerna i fält,
- stärkt utvärderingsfunktion,
- ny inriktning av kommittéarbetet till strategiska frågor.

Sverige har varit en av de ivrigaste förespråkarna för reformerna. Vid utvecklingsministrarnas möte i maj fokuserade därför det svenska ordförandeskapet diskussionen på hur biståndet skall effektiviseras. Rådet beslutade om närmare samarbete mellan EG och FN, bl.a. genom mer flexibla finansieringsformer. Regeringen kommer tillsammans med andra medlemsstater att fortsätta stödja och påverka detta förändringsarbete, avseende bl.a. följande

- Den nya budgetförordningen slutförhandlas 2002.
- Beslutskompetens och resurser förs över till ytterligare ett antal delegationer.
- Kommittologin revideras.
- Förordningen om stödet till Asien och Latinamerika omförhandlas.

Miljöhänsyn integreras i EG:s utvecklings-samarbete

Fördragets artikel 6 liksom EG:s utvecklingspolitik föreskriver att miljöhänsyn skall integreras i gemenskapens insatser i syfte att främja en hållbar utveckling. En strategi för integrering av miljöhänsyn i utvecklingssamarbetet antogs därför av rådet i maj 2001. Strategin presenterar hur miljöhänsyn kan bidra till fattigdomsbekämpning och hur EG bäst kan stödja utvecklingsländerna att själva verka för en hållbar utveckling. Miljöhänsyn bör integreras i alla instrument och program, i synnerhet landstrategierna och i de sex prioriterade områdena inom den nya utvecklingspolitiken. Vidare understryks vikten av att stödja utvecklingsländerna genom ökad samstämmighet mellan olika politikområden, t.ex.

handel, fiske och jordbruk. Strategin skall regelbundet revideras med början 2004. Kommissionen uppmanas att fördela nödvändig kapacitet och kompetens för att genomföra de planerade förändringarna.

Viktigare insatser under 2002 är att miljöprofiler och integrering av miljö genomförs i alla landprogram för AVS-länderna och att miljökonsekvensbedömningar görs för alla relevanta biståndsprojekt. Interna utvecklingsinsatser och utbildningar pågår inom kommissionen. Sverige bör aktivt verka – särskilt i verkställighetskommittéerna - för att strategin genomförs på alla nivåer av EG:s utvecklings-samarbete.

Jämställdhet

Sverige har under sitt ordförandeskap verkat för att stärka jämställdhetsdimensionen i EU:s utvecklingssamarbete. En viktig del i arbetet har varit att försöka få fram ett beslut om en ny handlingsplan på detta område. Sverige har påpekat att en sådan plan inte bör begränsas till att beskriva ambitiösa mål för jämställdhetsarbetet utan att jämställdhetsarbete också kräver resurser, främst i form av personal, och ett tydligt ledningsansvar för att målen skall kunna förverkligas.

Förebyggande av konflikter

Den bredare synen på konflikt- och säkerhetsfrågor – där t.ex. icke-militär krishantering och vikten av att förebygga konflikter på ett tidigt stadium betonas – har under senare tid fått genomslag även inom biståndspolitik. I deklARATIONEN om EG:s utvecklingspolitik slogs fast att särskild hänsyn ska tas till konfliktförebyggande i programmeringen av biståndet. Med detta beslut har konfliktförebyggande, bland annat genom Sveriges aktiva påverkan, blivit en av de viktigaste pelaröverskridande frågorna på unionens agenda. I det s.k. Cotonou-avtalet mellan EU och 77 utvecklingsländer ingår politisk dialog och andra åtgärder för att förebygga konflikter.

Konfliktförebyggande skall nu omsättas i praktiska riktlinjer för projekt och program även inom utvecklingssamarbetet. Som ett led i detta presenterade kommissionen i april 2001 ett meddelande med rekommendationer för ett mer systematiskt användande av ett konfliktförebyggande perspektiv. Sverige stödjer detta liksom arbetet med att förbättra övergången från krishantering och katastrofhjälp till utvecklingsinsatser, vilket är centralt i ett konfliktförebyggande perspektiv.

Prioriterade frågor för det kommande året är att genomföra åtgärderna i kommissionens nyss nämnda meddelande och i det program för konfliktförebyggande som antogs under svenskt ordförandeskap. Avgörande för effekten av åtgärderna är en förbättrad samordningen inom unionen - centralt och i fält - samt att utökat samarbete med FN, OSSE och Europarådet.

Samarbetet med Afrika, Västindien och Stilla havsområdet

Det nya Cotonou-avtalet är ett partnerskapsavtal mellan Europeiska gemenskapen, dess medlemsstater och de 77 s.k. AVS-länderna i Afrika, Västindien och Stilla havsområdet. Avtalet, som undertecknades i juni 2000, ersätter de tidigare Lomé-konventionerna. Det tillämpas provisoriskt sedan den 2 augusti 2000, med undantag för den nionde europeiska utvecklingsfonden, vars medel inte blir tillgängliga förrän avtalet ratificerats. Cotonou-avtalet löper på tjugo år och omfattar en politisk dimension, handelssamarbete och utvecklingssamarbete.

Regeringen har den 18 september 2001 överlämnat en proposition om ratificering av Cotonou-avtalet till riksdagen.

Regeringen anser att Cotonou-avtalet utgör en bra grund för EU:s samarbete med AVS-länderna och att det ligger väl i linje med svenska och internationella utvecklingsmål. Fattigdomsbekämpning utgör det övergripande målet för samarbetet. Samarbetet skall bygga på partnerskap som baserar sig på en gemensam värdegrund, lokalt ägarskap, dialog och ömsesidiga åtaganden. Ett brett deltagande eftersträvas, som också skall omfatta icke-statliga aktörer. Avtalet lägger stark vikt vid alla de aspekter som ingår i den nya utvecklingspolicyn från november 2000, och står delvis modell för denna. Cotonou-avtalet betonar även den politiska dialogen som ett viktigt instrument i AVS-EU relationerna. En fördjupad politisk dialog mellan parterna ska bidra till fred och säkerhet och en demokratisk utveckling. Även migrationsfrågor skall vara del av den politiska dialogen mellan parterna.

Cotonou-avtalet lägger grunden för en ny handelsordning. I september 2002 skall förhandlingar inledas mellan EU och de AVS-regioner eller de enskilda AVS-länder som så önskar om WTO-förenliga ekonomiska partnerskapsavtal. Syftet med dessa frihandelsavtal är att främja regional integration och ökad handel inom en region som ett led i AVS-ländernas integration i

världsekonomin. De ekonomiska partnerskapsavtalen ska träda i kraft senast år 2008. Sverige bör arbeta för att tidsplanen skall hållas och för att AVS-staterna ges nödvändigt stöd för sina förberedelser.

Biståndet till AVS-länderna inom ramen för den nionde europeiska utvecklingsfonden, EUF 9, kommer att uppgå till 13,5 miljarder euro, vilket tillsammans med outnyttjade medel från tidigare år skall täcka perioden 2000-2007. Sveriges bidrag uppgår till 377 miljoner euro, motsvarande ca 3,4 miljarder kronor. På grund av eftersläpningar i utbetalningar dröjer det dock flera år innan Sverige kommer att börja betala in sitt bidrag till fonden.

Samarbetet med Medelhavsregionen

Inom den s.k. Barcelonaprocessen förs en politisk, ekonomisk och kulturell dialog som syftar till att öka stabiliteten och främja samarbetet i Medelhavsregionen. MEDA-förordningen sätter ramarna för hur gemenskapen skall stödja tolv länder runt Medelhavet i deras ekonomiska utveckling och bidra till att de står bättre rustade att möta konkurrensen från den europeiska industrin, när ett planerat frihandelsområde införs 2010. Samarbetets omfattning har ökat markant under 1990-talet. För perioden 1995-1999 avsattes ca 3,5 miljarder euro för stöd till dels ekonomisk anpassning och integration, dels mer traditionellt utvecklingssamarbete. Kapacitetsbrist och organisatoriska problem i kommissionen har medfört svårigheter att genomföra programmet.

MEDA-förordningen förhandlades om under 2000 och antogs i november samma år. Förhoppningen är att den nya förordningen kan förebygga och avhjälpa det nu rådande problemet med stora eftersläpningar i genomförandet och utnyttjandegraden. Ambitionen med den nya MEDA-förordningen är att införa ett mer strategiskt och effektivt arbetssätt. Bl.a. läggs större vikt på landstrategier och årliga finansieringsplaner. Dessutom kommer ansträngningar att göras för att förbättra EU-samordningen av MEDA-biståndet i mottagarländerna. För perioden 2000-2006 har 5 350 miljoner euro anslagits vilket innebär en viss ökning i jämförelse med den första MEDA-förordningen.

Samarbetet med Asien och Latinamerika

Samarbetet med Asien och Latinamerika (ALA) omfattar såväl bistånd som ekonomiskt samarbete. ALA-biståndet går till ett fyrtiotal länder och

utgör ca 15 procent av EG:s totala utvecklingsstöd. Den finansiella ramen för perioden 1996-2000 beräknas till fem miljarder euro, varav huvuddelen är avsett för långsiktigt utvecklings-samarbete med inriktning på fattigdoms-bekämpning och främjande av hållbar utveckling. Inom ramen för detta har satsningar på miljö, institutions- och kapacitetsutveckling samt god samhällsstyrning ökat, vilket Sverige välkomnar. De största mottagarländerna var i slutet av 1990-talet Indien, Bangladesh, Kina, Peru, Nicaragua och Bolivia. Under år 2000 beslutades bl.a. om ett omfattande utbildningsprogram till Indien uppgående till ca 200 miljoner euro. Under år 2001 kommer kommissionen att utarbeta nya landstrategier för samtliga samarbetsländer i Asien och Latinamerika i enlighet med ministerrådets beslut i maj 2000 om en enhetlig landstrategiprocess. ALA-förordningen som styr biståndets innehåll och inriktning kommer troligen att omförhandlas under år 2002.

Insatserna i västra Balkan

Efter 1990-talets krig och konflikter är västra Balkan ett viktigt område för gemenskapens utvecklingssamarbete. Insatserna, som knyter an till Stabiliserings- och Associeringsprocessen med EU och till Stabilitetspakten för sydöstra Europa, skall bland annat bidra till att utveckla förutsättningar för fred och stabilitet, samt till att hjälpa länderna i regionen mot europeisk integration.

Under år 2000 antog rådet en ny förordning som ska styra insatserna på västra Balkan: CARDS (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation). I denna förordning nämns ett indikativt belopp på 4,65 miljarder euro för CARDS-programmet under perioden 2000-2006. För närvarande ges det största stödet till Förbundsrepubliken Jugoslavien (FRJ), där omfattande återuppbyggnadsprogram har inletts såväl i Serbien som i det av FN administrerade Kosovo.

Samarbetet med enskilda organisationer

Stödet till europeiska enskilda organisationers verksamhet uppgår årligen till 200 miljoner euro. Liksom det svenska stödet till svenska enskilda organisationer omfattas enbart insatser som initieras och planeras av organisationerna själva. Stödet avser samfinansiering mellan organisationen och europeiska kommissionen.

Stödet har lidit av samma byråkratiska tröghet som andra delar av EG:s utvecklingssamarbete,

bland annat i form av komplicerade procedurer och regelverk, liten eller ingen transparens i beslutsfattande samt stora förseningar vad gäller avtal och betalningar. Till detta kommer upprepade omorganisationer och förändrade regelverk. Detta har lett till att svenska organisationer i vissa fall valt att inte söka dessa medel från kommissionen. En förbättring i rutiner och handläggningstider kunde dock märkas under senare delen av 2000, vilket bör underlätta verksamheten vid det nya kontoret EuropeAid Cooperation Office.

En utvärdering av stödformen under år 2000 utmynnade i rekommendationer om att en genomgripande revidering görs, där bl.a. stödets syfte och mervärde förtydligas i förhållande till det många gånger omfattande stöd som också ges av medlemsländerna till samma organisationer. Kommissionen förväntas inleda ett sådant arbete under hösten 2001.

Livsmedelsbistånd och livsmedelssäkerhet

EG:s program för livsmedelsbistånd och livsmedelssäkerhet syftar till att främja livsmedelssäkerheten i de fattigaste länderna. Programmet är i storleksordningen 450 miljoner euro per år. Nära hälften av resurserna används för insatser i AVS-länderna. FN:s livsmedelsprogram och enskilda organisationer är viktiga samarbetspartner.

Livsmedelssäkerhet och jordbruksutveckling har antagits som ett av de sex prioriterade områdena för EG:s utvecklingssamarbete. En omfattande utvärdering av programmet gjordes 2000 och rådet kommer under 2001 att på basis av denna utvärdering diskutera programmets framtid. Ambitionen är att integrera livsmedelssäkerhet i det bredare perspektivet av fattigdomsbekämpning.

Humanitärt bistånd

Kommissionens kontor för humanitära frågor (European Community Humanitarian Aid Office, ECHO) hanterar merparten av kommissionens humanitära bistånd. Detta uppgick 2001 till ungefär 490 miljoner euro. De största insatserna gick till Balkan, Stora sjöregionen i Afrika, Västafrika och Afghanistan. ECHO kanaliserar den största delen av sina medel via enskilda organisationer, medan knappt 20 procent förmedlas via FN, vilket är en markant minskning. Medel går också till insatser genom Internationella Rödakorsrörelsen.

Sverige har aktivt förespråkat ett närmare samarbete mellan ECHO och humanitära FN-

organ, framförallt FN:s flyktingkommissariat, livsmedelsprogram och samordningskontor för humanitära frågor. En viktig del i ett mer strategiskt partnerskap mellan ECHO och FN är formerna för finansiering, inklusive behovet av förutsägbarhet och flexibilitet i finansieringen. Denna fråga diskuterades vid ett informellt ECHO-möte under det svenska ordförandeskapet. ECHO har tagit initiativ till en kontinuerlig dialog med flera FN-organ om prioriteringar och finansiering inför kommande budgetår. De slutsatser om ett närmare samarbete mellan kommissionen och FN som ministerrådet antog i maj 2001 ger ytterligare stöd åt Sverige att aktivt driva frågan vidare.

ECHO har inom ramen för det övergripande reformarbetet i kommissionen vidtagit åtgärder för att stärka sin interna organisationen och sina beslutsprocedurer, liksom för att följa upp rådets slutsatser från våren 2000 som togs med anledning av den särskilda utvärderingen av kommissionens humanitära bistånd. En fråga som tydligt uppmärksammats, bland annat genom rådsslutsatser under svenskt ordförandeskap, är behovet av att stärka samordningen av katastrofinsatser, rehabilitering och utvecklingsinsatser. Sverige kommer i kommittén för humanitärt bistånd att fortsatt verka för effektivare samordning mellan ECHO och andra delar av kommissionen, centralt och i fältverksamheten.

Det europeiska initiativet för demokrati och mänskliga rättigheter

Denna budgetlinje uppgår till ca 100 miljoner euro per år under perioden 2000 – 2004. Den legala grunden återfinns i förordningarna 975/1999 resp. 976/1999. Prioriteringarna godkänns årligen i verkställighetskommittén för demokrati och mänskliga rättigheter efter samråd i rådsarbetsgruppen för mänskliga rättigheter samt internt inom kommissionen. För år 2001 gäller följande tio tematiska prioriteringar: stöd till tortyroffer, utbildning i frågor om mänskliga rättigheter, kampen mot främlingsfientlighet och rasism, barnets rättigheter, stärkande av rättsstaten inklusive kamp mot dödsstraffet, främjande av pluralism inklusive fria media, god samhällsstyrning, folkligt deltagande samt konfliktförebyggande. Medel utgår även till den internationella brottmålsdomstolen och de internationella tribunalerna samt till valstöd. Handläggningen av denna budgetlinje sker numer vid EuropeAid. Policyfrågor och övergripande riktlinjer bereds

dock även fortsättningsvis inom direktoratet för utrikesrelationer. Stor omsorg läggs vid samstämmighet mellan EU:s positioner i FN och unionens övriga utrikespolitiska prioriteringar. Under våren antogs rådsslutsatser om EG:s stöd till val och valobservationer samt om mänskliga rättigheter och demokratisering i tredje land. I samarbete mellan kommissionen och IDEA genomfördes en konferens på temat demokrati och mänskliga rättigheter i konfliktförebyggande. Sverige har på inbjudan av kommissionen redovisat svenska erfarenheter av demokrati och mänskliga rättigheter som tvärgående frågor i andra biståndsprogram.

3.5.3 Bilateralt utvecklings-samarbete

Huvuddelen av det svenska utvecklings-samarbetet – ca två tredjedelar – är bilateralt, dvs. sker direkt mellan Sverige och enskilda utvecklingsländer. Sida ansvarar för den helt övervägande delen av det bilaterala biståndets genomförande.

År 2000 uppgick antalet insatser till knappt 4650 stycken vilket var närmare 350 fler än år 1999. I hälften av de största samarbetsländerna minskade dock antalet insatser. Den genomsnittliga volymen per insats har ökat något, från 1,9 miljoner kronor till 2,2 miljoner kronor. Sida gjorde insatser i ca 116 länder år 2000. Av dessa är 43 afrikanska länder. Av Sidas utbetalningar på verksamhetsgrenar utgjorde infrastruktur, näringsliv och urban utveckling samt humanitärt bistånd och konfliktförebyggande de två största verksamhetsgrenarna vad gäller utbetalningar. Dessa två grenar stod för 18 procent vardera av Sidas totala utbetalningar. Sociala sektorer utgjorde 16 procent av utbetalningarna, demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter 14 procent, enskilda organisationer 10 procent, naturbruk 9 procent, forskningssamarbete 7 procent, ekonomiska reformer 6 procent och information, rekrytering och resursbasutveckling 2 procent.

Biståndet till samtliga regioner ökade år 2000 i förhållande till år 1999. Liksom tidigare år dominerar Afrika. Av utbetalningarna gick 42 procent till Afrika, 25 procent till Asien, 17 procent till Latinamerika och 16 procent till Europa och Centralasien.

Det bilaterala utvecklings-samarbetet utvärderas inom Sida, dels av Sekretariatet för utvärdering och intern revision som är direkt underställt

Sidas styrelse, dels av olika avdelningar och av de integrerade ambassaderna. Utvärderingsverksamheten vid Sida under 2000 redovisas under Resultat (avsnitt 3.6.2).

För att kontinuerligt förbättra utvecklings-samarbetet krävs ökad återföring och kunskaps-utveckling inom utvärderingsverksamheten samt bättre utnyttjande av forsknings- och utredningsresultat. Expertgruppen för utvecklingsfrågor (EGDI) som tillsattes av regeringen 1995 spelar här en viktig roll genom extern rådgivning och kontakter med forskarsamhället. Under 2000 publicerade EGDI studier om lärande i utvecklings-samarbetet samt om biståndsberoende och samhällsstyrning.

Utrikesutskottet har i betänkandet 1999/2000:UU2 hemställt om att regeringen ges i uppdrag att se över formerna för hur den utvärderingsverksamhet som finns utanför biståndsförvaltningen kan stärkas med särskilt fokus på möjligheterna att stärka EGDI:s utvärderande funktion. En sådan översyn pågår för närvarande och beräknas kunna redovisas under hösten 2001. Översynen omfattar också en utvärdering av EGDI.

Mål- och resultatstyrning av Sida

I budgetpropositionen för 2001 redovisades det arbete som bedrivits för att förbättra mål- och resultatstyrningen av Sida – det s.k. MÅRS-projektet. Syftet med översynen var framförallt att tillgodose regeringens behov av att styra och bedöma verksamheten respektive behovet av uppföljning och information för rapportering till riksdagen. Slutsatserna från översynen fick genomslag i regleringsbrevet till Sida för 2001 och har också påverkat informationen i Sidas budgetunderlag för 2002.

Resultatinformation enligt de nya återrapporteringskraven kommer att redovisas i Sidas årsredovisning för 2001 och i budgetpropositionen för 2003. I denna kommer också presenteras en utvärdering av i vilken utsträckning det biståndspolitiska målet om jämställdhet fått genomslag i Sidas verksamhet. I enlighet med slutsatserna från MÅRS avser regeringen att med vissa intervaller beställa särskilda utvärderingar i förhållande till politikområdets mål.

Medelsfördelning och anslagsstruktur

Tabell 3.7 Anslagsposten 1.2 Bilateralt utvecklings-samarbete

Tusental kronor

	Budget 2001	Beräknat 2002
Afrika	2 305 000	2 410 000
Asien	1 390 000	1 480 000
Latinamerika	785 000	785 000
Europa	755 000	775 000
Globala utvecklingsprogram	1 162 000	1 275 000
U-krediter	430 000	440 000
Enskilda organisationer	890 000	905 000
Humanitärt bistånd och kon- fliktförebyggande	1 077 000	930 000
Ekonomiska reformer	543 000	500 000
Information	50 000	55 000
Summa	9 387 000	9 555 000

¹ Med beaktande av tilläggsbudget 1 och 2.

Anslagsposten för det bilaterala utvecklings-samarbetet ökar år 2002 med 168 miljoner kronor till 9 555 miljoner kronor. Vid fördelningen av medel har reservationer på respektive delpost beaktats. Medelsfördelningen mellan de olika delposterna framgår av tabell 3.7. Sida som disponerar merparten av anvisade medel under anslagsposten har rätt att omfördela mellan delposter.

Delposten 1 Afrika omfattar samarbete med Afrika söder om Sahara. Delposten beräknas öka till 2 410 miljoner kronor.

Delposten 2 Asien omfattar samarbetet med Asien inklusive Afrika norr om Sahara exklusive Centralasien. Delposten beräknas öka till 1 480 miljoner kronor.

Delposten 3 Latinamerika omfattar samarbete med Central- och Sydamerika inklusive Nicaragua och Bolivia. Delposten beräknas vara oförändrad och uppgå till 785 miljoner kronor.

Delposten 4 Europa omfattar insatser på västra Balkan och stöd till vissa länder i Kaukasus och Centralasien. Delposten beräknas öka till 775 miljoner kronor.

Delposten 5 Globala utvecklingsprogram omfattar globala program, handelsrelaterade insatser, metodutveckling, rekrytering och utbildning av fältpersonal, internationella kurser samt utvärderingsverksamhet och internrevision.

Delposten 6 U-krediter omfattar subventioner av u-krediter. Biståndskrediter finansieras under regionposterna.

Delposten 7 Enskilda organisationer utgör stöd till bistånd som genomförs av svenska folkrörelser och enskilda organisationer.

Delposten 8 Humanitärt bistånd används för att lindra följderna av väpnade konflikter för civilbefolkningen, stöd till tidig återuppbyggnad och konfliktförebyggande samt insatser för offer för naturkatastrofer. Jämfört med 2001 minskar delposten något vilket förklaras av att insatserna efter orkanen Mitch nu fasas ut.

Delposten 9 Ekonomiska reformer används för betalningsbalansstöd och skuldlättnad, främst inom ramen för internationellt samordnande skuldinitiativ, till fattiga och skuldyngda länder som genomför ekonomiska reformprogram. Den lägre tilldelningen jämfört med 2001 förklaras av att en reservation finns tillgänglig på delposten.

Delposten 10 Information beräknas till 55 miljoner kronor för en fortsatt satsning på information om och opinionsbildning kring utvecklingssamarbetet.

Verksamhetsgrenar

Demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter

Målet är att bidra till en demokratisk samhällsstyrning och en ökad respekt för de mänskliga rättigheterna.

Demokratimålet bidrar till det övergripande fattigdomsmålet genom att lyfta fram den politiska dimensionen av fattigdom och de politiska respektive offentliga systemens förmåga och vilja att stärka fattiga människors rättigheter och möjligheter. Sverige skall i utvecklingssamarbetet stödja sig på de internationella konventionerna om de mänskliga rättigheterna, framför allt FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna samt de sex mest centrala FN-konventionerna.

Under året fortsatte det interna förändringsarbetet på UD och Sida med fokus på landstrategiarbete och kompetensutveckling. Ett pilotprojekt som syftade till att integrera demokrati, mänskliga rättigheter och barnrättsperspektivet i regionstrategin för Centralamerika avslutades. Två kursomgångar med sammanlagt 33 deltagare från UD och Sida genomfördes, samt en gemensam kurs för handläggare från ambassaderna. I

samarbete med Frivilligorganisationernas fond för mänskliga rättigheter arrangerades ett internationellt arbetsmöte med ett femtiotal deltagare från såväl enskilda organisationer som bilaterala och multilaterala givare. Under året genomfördes också en utredning om Sidas samarbete med enskilda organisationer inom området demokrati och mänskliga rättigheter. För närvarande omfattar detta cirka 50 internationella organisationer.

Av insatserna i fält är nära hälften inriktade på att främja offentlig förvaltning inklusive universitet och rättsväsende. Andra viktiga delar utgörs av stöd till parlamentariker och parlament för att utveckla lokala styrelseskick samt av direkt stöd till civila samhället. Under året tillkom fem länder. Inga länder har utgått.

Ett antal utvärderingar har genomförts, bl.a. gällande stödet till forskningsinstitut, distansutbildning i finansiell ekonomi samt redovisnings- och budgetprojekt.

I stödet till de tio största samarbetsländerna har relativt små förändringar skett. Ökade volymer har tillfallit Tanzania, beroende på intensifierade insatser i samband med valen i oktober 2000, samt Honduras, där stödet till demokratisk samhällsstyrning fått större betydelse i samband med återuppbyggnaden efter Mitch-katastrofen.

Utvecklingssamarbetet inom området skall även fortsättningsvis främja såväl demokratins strukturer och organisation som dess innehåll och normer. Stöd skall bland annat utgå till den politiska processens grundelement: parlamentets funktioner, förutsättningar för väl fungerande och hederliga val, fungerande flerpartisystem och motsvarigheter till detta på regional och lokal nivå. Politiska partier är centrala institutioner i en demokrati, ett väl fungerande partiväsende är nödvändigt för utvecklingen av det politiska, demokratiska samspelet. Demokratistödet genom de svenska partianknutna organisationerna, vilket hittills bedrivits i försöksform, ökar och ges en mera permanent karaktär i enlighet med de reviderade riktlinjerna för stödformen.

Demokratistöd innebär också ett stöd till en statlig förvaltning i demokratins tjänst, där öppenhet, regelstyre, förutsägbarhet, tillgänglighet och effektiv användning av offentliga resurser är ledord.

Utvecklingssamarbetet skall vidare inriktas på rättsväsenden i bred bemärkelse. Dessa är ofta underfinansierade och lider av stora eftersläp-

ningar, vilket orsakat en försämrad rättssäkerhet och därmed brott mot de mänskliga rättigheterna samt osäkerhet för ekonomisk verksamhet. Svenskt stöd skall bland annat inriktas på administration av rättsväsendet. Stöd kan också utgå till rättshjälp och till enskilda organisationer som bidrar till breddat tillträde också för fattiga människor samt till ett polisväsende i demokratins tjänst.

Demokratins politiska och offentliga organisation kräver granskning och prövning utifrån för att fungera väl. Utvecklingssamarbetet skall främja fria, självständiga, pluralistiska och granskande media liksom ett pluralistiskt civilt samhälle.

Granskningsfunktionen kan också ligga inom ramen för den offentliga förvaltningen, t.ex. i form av ombudsmän. Den svenska traditionen på detta område är en unik resursbas för utvecklingssamarbetet.

Demokratins kultur karaktäriseras av vilja till dialog, förhandlingar och kompromisser, respekt för minoriteter, tolerans, m.m. Utan denna kultur fungerar inte demokratin. Utvecklingssamarbetets aktörer skall i sin beredning av insatser och i dialog stärka och främja sådana förhållningssätt.

De mänskliga rättigheterna utvecklar det normativa ramverk som det demokratiska samhällsbygget vilar på. Dessa värderingar skall präglade insatserna. Utvecklingssamarbetet skall i sin praktik främja förverkligandet av de mänskliga rättigheterna. Det skall vidare stödja den fortsatta normutvecklingen, inte minst genom stöd till Högkommissariats för mänskliga rättigheter kontor (OHCHR).

Sedan skrivelserna "Demokrati och mänskliga rättigheter i Sveriges utvecklingssamarbete" (Skr 1997/98:76) respektive "Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik" (Skr 1997/98:89) presenterades våren 1998 har arbete för deras genomförande bedrivits. Sida har i årsredovisning för 2000 redovisat detta arbete. Båda skrivelserna är fortfarande "levande dokument" och fortsatt metodutveckling fortgår inom biståndets olika delområden. Med beaktande av ovanstående prioriteringar samt Sidas barn- och jämställdhetspolicy kommer Sida ges i uppdrag att förebygga och bekämpa handel med kvinnor och barn.

Insatser till stöd för demokratisk samhällsutveckling och mänskliga rättigheter är ofta små och resurskrävande. De bör komplettera och samspela med en politisk dialog. Regeringen

stöder Sidas strävan att effektivare använda tillgängliga administrativa resurser. Sidas önskan att koncentrera sitt arbete till större insatser, måste här balanseras med delmålet karaktär. En liten insats i rätt tid kan ha stor betydelse. Erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring är väsentliga aspekter av demokratistödet.

Sociala sektorer

Målet för verksamhetsgrenen är att främja utbyggnad av hälsovård av god kvalitet och relevant grundläggande utbildning för alla. Samarbetet skall även bidra till att ge människor med funktionshinder möjlighet att delta på lika villkor i samhällslivet. Målet för kultursamarbetet är att främja kreativitet och kulturell mångfald och stärka kulturens roll i samhällsutvecklingen.

Under år 2000 har ett projektarbete bedrivits som syftar till att förtydliga sambanden mellan hälsa och utveckling respektive fattigdom och ohälsa. En ny strategi har utarbetats för samarbete med WHO. Beredningar av större landinsatser har slutförts för Angola, Kenya, Malawi, Uganda och Nicaragua. Under året har också genomförandet av den svenska hiv/aids-strategin fortsatt, vilket bl.a. inneburit att hiv/aids-aspekter integrerats i landstrategier och insatsberedningar. Ett hiv/aids-sekretariat upprättades vid ambassaden i Harare sommaren 2000 i syfte att stärka genomförandet av den svenska strategin och samordningen med nationella och regionala program.

En studie har gjorts för att identifiera fyra nya länder för samarbete inom hälsosektorn. Vidare har fyra studier och utvärderingar färdigställts under 2000 som behandlar samarbetet mellan Sida och African Medical and Research Foundation samt barn, amning och drogpolicy.

Inom undervisningssektorn har stor vikt lagts vid policy- och metodarbete, vilket bl.a. inneburit arbete med att revidera sektorpolicy och att utveckla ett demokrati- och rättighetsperspektiv. Sju beredningar av stöd till regionala och internationella organisationer har genomförts. I ett fall har hiv/aids- och utbildningsaspekter integrerats i stödet med syfte att inhämta kunskap om hur utbildningssystemen i fattiga länder påverkas av hiv/aids. Fyra beredningar av stöd till samarbetsländer har lett till avtal.

Studier och utvärderingar av hälsosektorn genomfördes under 2000 i Moçambique, Indien och Guinea-Bissau. Studier om betydelsen av

sektorstöd respektive miljöutbildning har också genomförts.

Utvecklingsarbetet inom hälso- och undervisningssektorerna ska även fortsättningsvis inriktas på att stödja reformprocesser. Särskild prioritet ska ges åt reformer med målsättningen att åstadkomma ett system för att stärka folkhälsan. Av särskild vikt är att bekämpa hiv/aids och främja tillgången och rätten till sexuell och reproduktiv hälsa.

I enlighet med den revidering av riktlinjerna för utbildningssektorn som genomförts under 2000 skall sådana utbildningsreformer prioriteras som bidrar till att öka läskunnigheten och till att effektivisera ländernas utbildningsförvaltning, utbildningsplaner och program.

I februari 2000 antog Sida en verksöverskridande policy för kultursamarbete, vilken även omfattar medier och informationsteknologi. Samarbetet inom kultursektorn går oförändrat till sju länder: Nicaragua, Moçambique, Sydafrika, Zimbabwe, Tanzania, Vietnam och Västbanken/Gaza. En utveckling av regionala program för Västra Afrika, Mellanöstern/Nordafrika och Asien förutses. Även under den kommande perioden skall prioritet ges till kultursamarbete som bedrivs inom ramen för ett rättighetsperspektiv med det bredare syftet att främja framväxten av ett mänskligt och hållbart samhälle.

Infrastruktur, näringsliv, finansiella system och urban utveckling

Målet för stödet är att bidra till uppbyggnaden av en ekonomiskt bärkraftig infrastruktur med tyngdpunkt på kommunikation-, energi-, och urban infrastruktur. Infrastruktur, näringsliv, finansiella system och urban utveckling är prioriterade och särskilt viktiga områden för att uppnå målsättningen om hållbar utveckling.

Stödet har under senare år starkt påverkats av avregleringar och en ökad ägarspridning i många av samarbetsländerna. En del av biståndet har inriktats på att underlätta för länderna att genomföra denna process på ett transparent och ansvarsfullt sätt. Den ökade satsningen på återuppbyggnad av infrastruktur efter krig och eller naturkatastrofer har ställt ökade krav på främst administrativ kapacitet. Stora satsningar i samband med katastrofer som orkanen Mitch, översvämningarna i Moçambique och konflikten i Kosovo har blivit ett nytt område för Sida och

inneburit att landkretsen för satsningar på infrastruktur har vidgats.

Stödet till näringslivsutveckling söker bidra till att skapa förutsättningar för en effektiv försörjning av varor och tjänster i samarbetsländerna baserad på livskraftiga företag samt underlätta samarbetsländernas inträde på världsmarknaden. Stärkande av institutionella rammar och regelverk, utveckling av handel, reformering av offentligt ägda företag och kompetensutveckling för företagare är huvudområden för insatserna.

Urban utveckling är ett förhållandevis nytt biståndsområde som har ökat de senaste åren. Under året har riktlinjer för vatten- och sanitetsprojekt tagits fram som ett första steg i policyarbetet avseende urban miljö.

Satsningen på energi har inneburit ett ökat bistånd till landsbygdslektrifiering, vilket ställt delvis nya krav på Sidas kompetens. Energifrågorna bör även framgent ges hög prioritet.

Arbetet inom den finansiella sektorn bör koncentreras till ram- och regelverk för finansiella marknader och institutioner, finansiell krishantering och tillförsel av riskkapital. Mikrofinansiering, som under de senaste åren vuxit fram som ett viktigt verktyg för att höja levnadsstandarden för fattiga grupper, är ett annat prioriterat område. Under året har bland annat stöd givits till bildandet av en riskkapitalfond för investeringar i afrikanska småföretag. En ny policy för kreditfinansierat samarbete har under året tagits fram av Sida. Sidas arbete på detta område utgör ett viktigt bidrag i de svenska förberedelserna för konferensen "Financing for Development 2002".

Naturbruk

Målet för verksamhetsgrenen är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor och ökade inkomster för främst den fattiga landsbygdsbefolkningen genom ett långsiktigt, bärkraftigt och produktivt nyttjande av förnyelsebara naturresurser. Verksamheten skall särskilt inriktas på landsbygdsutveckling, jordbruk med husdjurskötsel, skogsbruk samt nyttjande av och nyttjanderätt till mark och vatten.

Uthållig och förbättrad användning av naturresurser, är både en miljöfråga och en fattigdomsfråga. Uthållig markanvändning medför inte bara ökad produktion och därmed ökad tillväxt utan också minskad erosion, minskade risker för översvämningar och torkkatastrofer, förbättrad vattenkvalitet och minskad avskogning

inklusive förbättrat bevarande av viktiga naturområden. Stödet som kan hänföras till dessa områden har uppenbara kopplingar till de ansträngningar som görs för att minska de av människan förorsakade klimatförändringarna.

Sida har under 2001 givit ett omfattande stöd till förbättrad markanvändning och ökad livsmedelssäkerhet i östra och södra Afrika. I södra Afrika har Sida intensifierat insatserna inom vattenområdet och stärkt kapaciteten att förvalta vattenresurser regionalt och lokalt.

Prioritet bör även fortsättningsvis ges till breda insatser för landsbygdsutveckling såsom jord-, vatten- eller skogsbruk. Insatser behövs för att stödja ekonomiska, legala och institutionella reformer och utveckla kapaciteten på alla nivåer i syfte att skapa tillväxt på landsbygden och bekämpa fattigdomen. Naturresursfrågorna berör ofta flera länder och stödet till regionala insatser har därför ökat ytterligare. Regionala initiativ och insatser finns nu i södra Afrika, kring Victoriasjön, i Sydostasien och i Centralamerika.

Vattenresursförvaltning bör även fortsättningsvis vara ett prioriterat område. Även markanvändning, inklusive insatser för bekämpning av ökenspridning, bör fortsatt ges hög prioritet i arbetet med en långsiktigt hållbar utveckling. Frågor om skog och avskogning bör därvid ges särskild uppmärksamhet. Verksamheten skall även inriktas på att öka långsiktig livsmedels- och biosäkerhet, bl.a. genom att stödja bevarandet och underlätta nyttjandet av växtgenetiska resurser för bl.a. växtförädling.

Arbetet med att förverkliga intentionerna i de internationella miljökonventionerna kräver nya former och metoder för såväl det multilaterala som det bilaterala utvecklingssamarbetet. Metodutvecklingen bör leda till ett ökat samarbete som breddar kunskapen om de krav som konventionerna ställer och bygger upp kompetens inom respektive område hos u-länderna. I detta sammanhang vill regeringen särskilt nämna klimatområdet – som framstår som en av de största globala utmaningarna och som en central del av arbetet med hållbar utveckling – och kemikalieområdet. Stockholmskonventionen om långlivade organiska föroreningar undertecknades i maj 2001.

Ekonomiska reformer

Målet för verksamheten är att stödja länder som genomför ekonomiska reformprogram för eko-

nomisk tillväxt och fattigdomsbekämpning. Stödet skall utgöra ett incitament till fortsatta reformer och anpassas till enskilda länders behov och förutsättningar.

För att uppnå och vidmakthålla makroekonomisk stabilitet och tillväxt samtidigt som fattigdomsarbetet blir mer resultatorienterat, krävs att reformprocessen fördjupas och mer inriktas på strukturella och institutionella reformer. Utformning och genomförande av landets budget är därvid centralt.

Stödet till ekonomiska reformer skall i enlighet med riktlinjerna för stödformen ges till fattiga länder som genomför ekonomiska reformprogram med tydlig inriktning på fattigdomsbekämpning. Traditionellt har stödet givits till fattiga och skuldtyngda länder. Allteftersom länderna har börjat erhålla skuldlättnad under Världsbankens och IMF:s skuldlättnadsinitiativ, det s.k. Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) initiativet, har emellertid bidragen till att täcka ländernas externa finansieringsgap minskat. Resurserna kan istället användas för budgetstöd. Syftet är att stödja ländernas arbete med att bekämpa fattigdom i enlighet med ländernas egna prioriteringar uttryckta i nationella fattigdomsstrategier. Den gradvisa förändringen mot utökat budgetstöd medför att delvis nya krav ställs på Sida. Frågor som rör länders budget och budgetprocesser, deras betalningssystem och mer generellt deras finansiella styrsystem kommer allt mer i fokus vid beredningen av stöd till ekonomiska reformer. För att möta de krav som ställs har Sida under 2000 färdigställt en budgethandbok.

Stödet ges i huvudsak till länder med vilka Sverige bedriver långsiktigt utvecklingssamarbete och samordnas med Världsbanken, IMF och andra givare. På begäran av regeringen föreslog emellertid Sida även att stöd under 2001 skulle lämnas till ett antal fattiga och skuldtyngda länder i Västafrika. Våren 2001 fattade regeringen beslut om att lämna stöd till insatser på 305 miljoner kronor för Bolivia (utöver redan tidigare beslutade medel), Burkina Faso, Guinea-Bissau, Honduras, Malawi, Rwanda, Uganda, Vietnam. Samtidigt konstaterade regeringen att villkoren för att betala ut det fleråriga stöd som beslutades föregående år var uppfyllda. Detta innebar att utbetalning kunde ske enligt plan för Bolivia, Moçambique och Tanzania. Regeringen fattade också beslut om att lämna ytterligare ett bidrag till Debt Relief International för att stödja kapa-

citetsuppbyggande arbete på skuldområdet i fattiga och skuldtyngda länder.

Regeringen har under en lång tid prioriterat och internationellt verkat för en långsiktig lösning på skuldfrågan för de fattigaste och mest skuldsatta länderna. Beslutet 1999 att påskynda, fördjupa och förstärka genomförandet av HIPC-initiativet har påtagligt ökat antalet länder som erhållit skuldlättnad. I december 2000 hade totalt 22 länder nått den s.k. beslutspunkten. Huvuddelen av de länder under detta initiativ som ännu inte fått något beslut om skuldlättnad befinner sig i eller har nyligen avslutat väpnade konflikter. Den svenska inställning är att den flexibilitet som redan finns inom ramen för initiativet skall utnyttjas så att länderna så tidigt som möjligt erhåller skuldlättnad. För att möjliggöra för länderna att påbörja sitt ekonomiska reformarbete efter en konflikt har IMF inrättat en bilateral fond för att mjuka upp de inledande hårda lånen innan landet får tillgång till IMF:s mjuka utlåning. Det finns också ett behov att stödja dessa länder bilateralt.

Under våren 2000 togs de första stegen i en process mot en långsiktig finansiering av HIPC-initiativet i sin helhet och med en rimlig bördefördelning mellan givarna. Mot denna bakgrund beslutade regeringen i juni 2000 att lämna ytterligare ett bidrag till HIPC-initiativets skuldlättnadsfond om 320 miljoner kronor. Inbetalning till fonden kommer ske i en takt som tar hänsyn till övriga givares inbetalningar. Något avtal om att betala in dessa medel har ännu inte slutits.

Regeringen avser att bidra till HIPC-initiativet successivt under dess genomförande. För svenskt vidkommande lämnas bidrag i form av stöd till den fond som administreras av Världsbanken och som skall användas för att finansiera beslutade skuldlättnader under initiativet. Utöver detta kommer Sverige lämna ett bidrag till IMF för att täcka den svenska delen av finansieringsuppbyggnaden av fondens deltagande under HIPC-initiativet. Regeringen kompenserar även vissa av de kostnader som uppstår i samband med skuldavskrivningar inom Parisklubben.

Forskningsamarbete

Målet med forskningssamarbetet är att stärka utvecklingsländernas forskningskapacitet och främja utvecklingsinriktad forskning. Detta sker genom stöd till forskningssamarbete med och

mellan utvecklingsländer, stöd till internationell forskning med inriktning på utvecklingsländer och u-landsrelaterade problem, samt till u-landsforskning i Sverige.

Stödet för att stärka u-ländernas forskningskapacitet inriktas på utbildning av egna forskare, utveckling av forskningsmiljöer, liksom av metoder för planering och prioritering av forskning. Målet att främja utvecklingsrelaterad forskning tillgodoses till stor del genom tematiskt inriktade regionala och internationella forskningsprogram. Ökad tonvikt har lagts på samarbeten mellan länder och institutioner bland utvecklingsländerna. Målet att stärka svensk u-landsforskning uppfylls dels genom svensk medverkan i bilaterala och tematiska forskningssamarbeten, dels genom det särskilda stödet till svensk u-landsforskning.

I enlighet med de "Riktlinjer för forskningssamarbete" som antogs 1998 har Sida under år 2000 berett en ökning av det bilaterala forskningssamarbetet med u-länder. Beslut har fattats om fortsatt forskningssamarbete med Moçambique, Tanzania och Nicaragua och fullständig beredning har inletts av nya samarbeten med Burkina Faso och Laos. Två nya landsamarbeten, Bolivia och Uganda, inleddes under året.

IT - relaterad forskning har fått en strategisk roll i Sidas verksamhet. År 2000 var det första året som ett sammanhållet stöd gavs till IT i forskningssamarbetet. Stöd har getts till Internet-uppkoppling av universitet i Tanzania, Moçambique och Zimbabwe. Utgifterna för forskningssamarbetet genom Sida ökade under 2000 med knappt 135 miljoner kronor till 640 miljoner kronor, jämfört med år 1999. Den största ökningen återfinns inom tematiska program. Ca 60 procent av det bilaterala forskningssamarbetet sker med länder i Afrika. Det särskilda stödet till svensk u-landsforskning fortsatte också att öka. År 2000 uppgick det till 57 miljoner kronor att jämföras med 47 respektive 40 miljoner kronor de två föregående åren.

Forskning har även uppmärksamats i 2001 års Human Development Report där man pekar på att bristen på självständig forskning i u-länder leder till svårigheter att ta till sig nya teknologier som t.ex. IT för att integreras med resten av världen och inkluderas i globaliseringen. Stöd till forskning och partnerskap på det vetenskapliga området mellan offentlig och privat sektor samt riktlinjer för inhemsk forskningsverksamhet är av stor vikt för utveckling i fattiga länder.

Sveriges ambitioner på det utvecklingspolitiska området påkallar ökade kunskaper om hur globaliseringen påverkar fattiga människor i utländer. Ökade resurser bör därför avsättas för forskning kring globaliseringens effekter, problem och möjligheter att bidra till fattigdomsbekämpning.

Humanitärt bistånd och konfliktförebyggande

Det humanitära biståndets mål är att värna människoliv och lindra de humanitära följderna av väpnade konflikter och naturkatastrofer. Humanitära insatser skall bl.a. stödja lokal kapacitetsuppbyggnad för att bättre stå emot naturkatastrofer. I situationer av väpnad konflikt är det angeläget att stödja lokala ansatser att lösa aktuella motsättningar. De medel för humanitärt bistånd som disponeras av Sida måste ses i relation till den multilaterala humanitära verksamhet som regeringen stödjer.

Det humanitära biståndet tillhör Sidas största verksamhetsområden. Huvuddelen av det humanitära biståndet för år 2000 kanaliserades via svenska och internationella enskilda organisationer och FN-systemet.

Under år 2000 har den andel av det humanitära biståndet som tas i anspråk för naturkatastrofer fortsatt att öka. Ökningen under de senaste åren beror främst på följderna av naturkatastrofer i Latinamerika (Mitch) och Afrika (framförallt Moçambique och Afrikas horn). Merparten av det humanitära biståndet har dock, liksom tidigare, använts vid humanitära katastrofer förorsakade av väpnade konflikter. Den geografiska fördelningen av de humanitära insatserna överensstämmer i stort sett med tidigare år - med två undantag. Det humanitära biståndet i Europa har minskat från 20 procent till 15 procent till följd bl.a. av att det humanitära stödet till Västra Balkan övergått till andra utvecklingsinsatser. Biståndet till Afrika har fortsatt att minska från 45 procent år 1998 till 31 procent år 2000 av det humanitära biståndet.

Sida har under år 2000 inkommit med en preliminär redogörelse för erfarenheterna av myndighetens samlade stöd till humanitär minröjning. Sida har också redovisat en preliminär inriktning av det fortsatta stödet.

I enlighet med den av regeringen den 29 juni 2000 beslutade strategin för humanitärt bistånd till Sudan har stödet delvis ändrats. Bland annat har stödet till utbildning ökat, stöd till informa-

tionsspridning om internationell humanitär rätt och humanitära principer samt särskilda program för freds- och försoningsinsatser. Regeringen har också beslutat om en strategi för bistånd till Stora sjöregionen i Afrika där humanitära insatser utgör en del av ett samlat bistånd. Sida har vidare regeringens uppdrag att utarbeta en strategi för det humanitära biståndet till Afghanistan.

En tydligare konfliktanalys är numera vägledande för Sidas bistånd. Utifrån DAC:s riktlinjer för bistånd i konfliktsituationer har Sida utarbetat egna strategier och anvisningar. Dessa avser också annat bistånd än det humanitära i konfliktsammanhang. En översyn av Sidas erfarenheter från bistånd i fredsfrämjande och konfliktförebyggande syfte visar bl a på behovet av fortsatt metodutveckling och erfarenhetsanalys när det gäller att integrera konfliktperspektivet i biståndet. Sidas deltagande i DAC:s samarbete kring dessa frågor bidrar till den samsyn som eftersträvas bland de större biståndsgivarna.

Övergripping mot civilbefolkningen fortsätter att präglade dagens väpnade konflikter, vilket försvårar effektiva humanitära insatser. Detta tillsammans med allt oftare förekommande övergrepp mot humanitära hjälparbetare ställer krav på de humanitära organisationerna att se över sina säkerhetsrutiner och konfliktanalyser samt att avdela resurser för säkerhetsåtgärder. En effektiv samordning mellan de humanitära aktörerna är av särskild vikt. FN:s kontor för humanitär samordning (OCHA) har gjort framsteg i att samordna humanitära insatser i komplexa situationer.

Stöd till svenska enskilda organisationers utvecklingsamarbete

Huvudmålet är att främja utvecklingen av ett livskraftigt och demokratiskt civilt samhälle i utvecklingsländerna genom stöd till samarbete och erfarenhetsutbyte mellan svenska enskilda organisationer och lokala organisationer i dessa länder. Sida skall verka för att de svenska enskilda organisationerna betonar organisations- och kunskapsuppbyggnad samt lokal kompetensutveckling.

Det civila samhällets organisationer kan spela en viktig roll för att minska fattigdomen såväl genom att stärka de fattigas egen möjlighet att förändra sin situation, som genom att bidra till demokratisering. Stöd till det civila samhället handlar om stöd såväl till olika former av organi-

sationer som till det kringliggande ramverk som underlättar organisationernas arbete. Regeringen vill genom stödet till de svenska enskilda organisationerna bidra till utvecklingen av väl fungerande organisationer och organisationsformer i utvecklingsländerna. Enskilda organisationer i dessa länder kan genom påverkans- och stödarbete på ett effektivt sätt lokalt och globalt medverka i arbetet för att minska fattigdomen.

Ett arbete har inletts bland givare och de enskilda organisationerna för att tydligare inrikta samarbetet på fattigdomsbekämpning. Sverige deltar aktivt.

Delposten för stöd till enskilda organisationer omfattar endast medel för insatser som initieras och planeras av de svenska enskilda organisationerna själva. Därutöver beslutar Sida om insatser där organisationerna anlitas som genomförare. Merparten av delposten finansierade år 2000 utvecklingsinsatser i drygt 100 länder genom 13 större svenska organisationer med vilka Sida bedriver ett långsiktigt samarbete baserat på fleråriga ramavtal. Tabell 3.8 visar den totala volymen som går till enskilda organisationer.

Tabell 3.8 Utvecklingssamarbete genom enskilda organisationer

Miljoner kronor

	1999	2000
Svenska enskilda organisationer	1 494	1 615
Lokala och internationella enskilda organisationer	1 059	1 297
Summa	2 553	2 912

De svenska enskilda organisationerna har erfarenheter av förenings- och verksamhetsutveckling, liksom i många fall av internationellt påverkansarbete, som kan vara till nytta också för organisationerna i utvecklingsländerna. De enskilda organisationerna har också en viktig roll i att främja samarbete och förståelse mellan människor i Sverige och i samarbetsländerna, liksom i att bidra till information och opinionsbildning kring utvecklingsfrågor i Sverige. Organisationernas utvecklingssamarbete spänner över en mängd olika verksamheter.

Sidas roll är att i dialog med de svenska organisationerna stödja deras arbete med att kvalitetssäkra verksamheten på såväl policy- som metodnivå. Detta görs bl.a. i samband med beredningar, uppföljningar och resultatanalyser. Genom systemrevisioner och kapacitetsstudier medverkar Sida till att förbättra metoder för

styrning och kontroll. Sida bidrar även till erfarenhetsutbyte genom samarbete med internationella nätverk inom det civila samhället.

Under 2000 har en arbetsgrupp med representanter för Sida och svenska enskilda organisationer sökt former för att mäta resultat av enskilda organisationers stöd till organisations- och kapacitetsutveckling av samarbetsorganisationer i utvecklingsländer. En praktisk modell för organisationsutvärdering presenterades i slutet av året.

Sida har på uppdrag av regeringen inletts ett omfattande arbete för att utarbeta kriterier för urval av s.k. ramorganisationer. I detta arbete, som skall rapporteras 2001, belyses grundläggande frågeställningar bl.a. om det civila samhället i Sverige och om formerna för det svenska bidraget till utvecklingen av det civila samhället i samarbetsländerna. Arbetet kan komma att resultera i ett förändrat antal ramorganisationer.

Samordningen mellan de svenska enskilda organisationerna har fortsatt stärkts. Seminarier med de enskilda organisationerna har genomförts i Libanon, Guatemala och Bolivia. De svenska ramorganisationernas erfarenheter har särskilt tagits tillvara genom deras medverkan i ett flertal landstrategiprocesser. I anslutning till landstrategiprocessen för Filippinerna företogs en effektstudie av det svensk-filippinska samarbetet mellan enskilda organisationer. Studien fann bl.a. att de filippinska samarbetsorganisationerna bedömde att den viktigaste aspekten när det gällde att stödja deras kapacitetsutveckling bestod i de finansiella bidragen, snarare än i kunskapsöverföring. Studien kunde dock också konstatera att samarbetet i sin helhet bidragit till att stärka det filippinska civila samhället och påverkat målgruppernas levnadsförhållanden.

Flera hundra svenska enskilda organisationer genomför informationsinsatser. Nya riktlinjer för informationsinsatser i samarbete med enskilda organisationer utarbetades under 1999. Under år 2000 har beredningsprocessen utvecklats och i dialog med organisationerna har riktlinjerna vidareutvecklats.

Genom beslutet om ett idé- och utbildningsinstitut i Härnösand, som skall bedriva verksamhet i samverkan med de svenska enskilda organisationerna, vill regeringen bidra till metodutvecklingen inom organisationernas verksamhetsområde och till stödet till det civila samhället i utvecklingsländerna.

Det är viktigt att u-länderna underlättar och stödjer det civila samhällets möjligheter att

verka. Bland annat behövs ett fungerande institutionellt ramverk och ett gott samarbetsklimat mellan olika aktörer. Omfattande insatser görs idag såväl bilateralt som multilateralt. I syfte att synliggöra och fokusera insatserna avser regeringen uppdra åt Sida att utreda och fördjupa detta stöd.

Information, rekrytering och resursbasutveckling

Information

Målet för informationsverksamheten är att öka kunskaperna om och intresset för globala utvecklingsfrågor och långsiktigt utvecklingssamarbete hos svenska folket, samt att främja en debatt om dessa frågor.

Sedan mitten av 1990-talet har den svenska opinionen för utvecklingssamarbetet stärkts. Under de senaste åren har utvecklingsfrågorna kommit allt högre upp på den politiska och mediala agendan. Temperaturen har höjts i debatten och perspektiven har breddats genom Jubel 2000-kampanjen för skuldlättnader, Världsbankens och IMF:s möte i Prag och WTO:s möte i Seattle, den parlamentariska utredningen om Sveriges politik för global utveckling, de enskilda organisationernas många arrangemang liksom Sidas konferens om fattigdom i november 2000.

Trots intresset för utvecklingsfrågor har tilltron bland svenskarna till biståndets möjligheter att skapa en långsiktig utveckling fortsatt att minska. Sifos undersökning av biståndsoptionen 2000 visar att 93 procent av svenska folket tycker att det är viktigt att Sverige deltar i olika typer av ansträngningar för att uppnå det internationella målet om att halvera fattigdomen till 2015. Men det innebär inte att allmänheten tror att det kommer att uppfyllas. Av de tillfrågade är 86 procent pessimistiska och svarade "nej, troligen eller absolut inte" på frågan om de tror att målet kommer att nås. Bara två procent svarade att de säkert tror att målet kommer att nås, medan elva procent svarade "ja, troligen".

Opinionsmätningen kan delvis förklaras av bristande kunskaper om utvecklingsländernas potential. Bilden av u-världen hos den svenska allmänheten är ensidigt negativ och präglad av en mediabild av krig och katastrofer, elände och hopplöshet. Det kan också förklaras av bristande eller föråldrad kunskap om utvecklingssamarbetets inriktning och möjligheter.

Sidas roll är dels att informera om det svenska utvecklingssamarbetet, dels att skapa förutsättningar för andra aktörer att medverka i informa-

tionsarbetet. I det senare ingår utbildning, resursbidrag och kompetensutveckling.

Som ett led i att öka medvetenheten om det internationella målet om fattigdomsbekämpning har Sida under 2000 inlett ett informationsprojekt om dessa frågor. Projektets startpunkt var den konferens som Sida anordnade i samarbete med FN:s utvecklingsprogram (UNDP) i Stockholm i november och som riktades till experter, opinionsbildare och beslutsfattare. Konferensen lockade 400 personer och fick stor uppmärksamhet i medierna.

Att synliggöra utvecklingssamarbetets möjligheter och att visa på fattigdomens orsaker är fortsatt en viktig uppgift för Sida. Särskild uppmärksamhet skall ges de internationella utvecklingsmålen. Informationen skall rikta sig mot hela samhället med ungdomar som en särskilt prioriterad grupp.

Regeringen anser det också betydelsefullt att informationen om det multilaterala utvecklingssamarbetet förbättras. Detta gäller inte minst den Europeiska gemenskapens utvecklingssamarbete. Det är också viktigt att ge svenska enskilda organisationer bättre förutsättningar att verka på såväl den europeiska som den multilaterala arenan.

Rekrytering och resursbasutveckling

Målet för verksamheten inom rekrytering, resursbasutveckling och utbildning är att aktivt verka för att öka andelen kvalificerad svensk personal i prioriterade internationella organisationer samt att utvidga, utbilda och öka utnyttjandet av den svenska resursbasen. Vidare skall utvecklingen av resursbas och utnyttjande av svensk expertis på området demokrati och mänskliga rättigheter ges hög prioritet.

Programmet för multilaterala biträdande experter (JPO) är ett viktigt instrument för att öka andelen svensk personal inom FN. Antalet JPO i tjänst ökar fortsatt och programmet har mer än fördubblats de senaste tre åren. Antal deltagare i programmet Minor Field Studies (MFS) minskade något 2000, men ligger ändå i linje med den långsiktiga målsättningen. Inom programmet för Bilaterala biträdande experter (BBE) minskade antalet rekryteringar med mer än hälften 2000 till följd av minskat ekonomiskt utrymme efter den kraftiga ökningen av nyrekryteringarna under 1999.

Regeringen anser att kompetens- och kapacitetsutveckling även fortsatt bör prioriteras. Som

ett led i denna satsning har det nya utbytesprogrammet Linnaeus-Palme inrättats. Detta finansieras från Sida men administreras av Internationella programkontoret för utbildningsområdet. Programmet möjliggör en stipendie- och utbytesverksamhet för studenter och lärare vid svenska universitet och högskolor samt motsvarande institutioner i utvecklingsländer. Den första ansökningsomgången – vilken genomfördes hösten 2000 – rönt stort intresse och resulterade i 119 beviljade ansökningar med en jämn fördelning mellan utresande svenska deltagare och hitresande utländska deltagare.

3.5.4 Övrigt

Från anslagsposten Övrigt finansieras gäststipendie- och utbytesverksamhet genom Svenska institutet, stöd till vissa organisationer, utredningar, Svenska institutet i Alexandria och kapitaltillskott till Swedfund International AB. Även det nyinrättade centret i Istanbul kommer att finansieras under anslagsposten. Vid medelfördelningen har hänsyn tagits till de reservationer som finns under anslagsposten.

Tabell 3.9 Anslagsposten 1.3 Övrigt

Tusental kronor

	Budget 2001	Beräknat 2002
1 Gäststipendie- och utbytesverksamhet genom Svenska institutet	12 500	12 500
2 Utredningar m.m.	30 500	11 000
3 Övriga insatser	39 884	11 552
4 Svenska institutet i Alexandria	10 000	10 000
5 Centret i Istanbul	–	12 000
Summa	92 884	57 052

Svenska institutet

Verksamheten omfattar person- och erfarenhetsutbyte med utvecklingsländer samt gäststipendieprogram för högre studier och forskning i Sverige för sökanden från utvecklingsländer.

Utredningar

Från delposten finansieras bl.a. utredningar, seminarier, konferenser och information.

Övriga insatser

Från delposten utgår stöd till bl.a. den nordiskt samfinansierade verksamheten vid Nordiska Afrikainstitutet, bidrag till stiftelsen Dag Hammarskjölds Minnesfond och United World College

(UWC) för kostnader för elever från utvecklingsländer.

Svenska institutet i Alexandria

Institutet, som invigdes den 3 oktober 2000, skall inom ramen för målen för internationellt utvecklingssamarbete utgöra en mötesplats för att främja ökande kontakter mellan Sverige och övriga länder i Europa samt länder i Mellanöstern och Nordafrika med aktiviteter som seminarier, konferenser, föreläsningar och publikationer samt stöd till forskning och stipendier.

Ett mer långsiktigt inriktat arbete med att utveckla verksamheten bedrivs vid sidan av de löpande aktiviteterna. Ett antal initiativ har tagits för att följa upp det svensk-egyptiska initiativet om dialogen mellan kulturer och samhällen. Institutet har mottagit ett stigande antal förfrågningar från främst skandinaviska forskare att utnyttja möjligheten till arbetsvistelser.

Centret i Istanbul

I januari 2001 presenterades utredningen Ett svenskt center i Istanbul (Ds 2001:4). Regeringen beslöt den 29 mars 2001 på grundval av bl.a. denna promemoria, att inleda en verksamhet i syfte att främja kontakterna mellan Sverige och Turkiet samt stödja Turkiets strävan mot ett medlemskap i Europeiska Unionen. Verksamheten skall bedrivas i form av ett center som skall utgöra en del av en fortsatt verksamhet vid generalkonsulatet i Istanbul. Centrets verksamhet skall rymmas inom målsättningarna för det internationella utvecklingssamarbetet. Verksamheten, som startade under våren 2001, omfattar till att börja med främst seminarier och dialogmöten om frågor som bl.a. berör Turkiets EU-kandidatur. Högst 12 miljoner kronor avsätts för centrets verksamhet budgetåret 2002.

Swedfund

Swedfund International AB bidrar till utveckling av bärkraftiga företag i u-länder och länder i Central- och Östeuropa genom riskkapitalsatsningar i form av aktier eller lån, främst i samverkan med svenskt näringsliv i s.k. joint ventures. Under senare år har Swedfund också i växande grad gått in i riskkapital- och investeringsfonder särskilt i Afrika söder om Sahara. Under 2000 har Swedfund gjort sin första fondinvestering i Asien. Detta år gjorde bolaget 18 investeringar. Samtidigt har emellertid det bokförda portföljvärdet, inklusive garantiutfästelser i bolaget minskat.

Med en vinst på närmare 200 miljoner kronor 2000 gjorde koncernen Swedfund International sitt bästa resultat någonsin. Huvuddelen av vinsten kan härledas till dotterbolaget Swedfund Financial Markets mycket lyckade riskkapitalsatsning i den baltiska banksektorn. Huvuddelen av vinsten från dotterbolaget Swedfund Financial Markets AB utdelas vidare till ägaren staten. Verksamheten vid dotterbolaget planeras att avslutas helt under 2001.

Sedan Swedfunds bolagisering 1991 har staten tillfört bolaget 229 miljoner kronor för insatser i u-länder och 165 miljoner kronor för insatser i Central- och Östeuropa. Bolaget har hemställt om ytterligare kapitaltillskott mot bakgrund av att merparten av kapitalet är utnyttjat och för att kunna fortsätta expandera. Hösten 2000 lämnades ett aktieägartillskott om 50 miljoner kronor.

Swedfunds framtida verksamhet i Central- och Östeuropa har varit föremål för en särskild utredning. Regeringen avser att låta ansvaret för riskkapitalsatningar i Central- och Östeuropa kvarstå hos Swedfund genom en vidareutveckling av den verksamhet som dotterbolaget bedriver. Swedfund International AB och dotterbolaget Swedfund Financial Markets AB fusioneras till ett bolag. En tydlig uppdelning skall göras mellan bolagets verksamhet i u-länder respektive i Central- och Östeuropa. Regeringen avser att i samband med fusionen besluta om att föra över ett grundkapital om 240 miljoner kronor från Swedfund Financial Markets AB till verksamheten i Central- och Östeuropa i Swedfund International AB.

3.6 Resultatbedömning

3.6.1 Resultat

Det svenska utvecklingssamarbetet verkar i en miljö där en mängd olika faktorer, interna såväl som externa, bidrar till utvecklingen i de mottagande länderna. Av denna anledning är det svårt att särskilja det svenska bidraget med avseende på biståndsmålen. Än svårare blir det när Sverige endast är en part bland fler såsom i det multilaterala utvecklingssamarbetet. Regeringen avser att framöver med vissa intervaller göra utvärderingar av effekterna av svenskt bistånd, som kan avse ett eller flera av målen eller avgränsas till en region eller ett land alternativt en sektor. En utvär-

dering utifrån delmålet jämställdhet väntas bli klar under våren 2002.

Sverige har goda ambitioner och uppvisar också goda resultat enligt de kriterier som kan appliceras. Samtidigt är kontinuerlig metodutveckling central och lärdomar från tidigare erfarenheter måste ständigt dras och integreras. I ett par nyutkomna studier från Expertgruppen för utvecklingsfrågor (EGDI) berörs ett par centrala problem för utvecklingssamarbetets egna utveckling. Den första tar upp problematiken med att utvecklingsländerna ofta har svårt att ta över samarbetsprojekt eftersom de inte klarar av att finansiera de löpande kostnaderna för projekten (Capacity Building, Institutional Crisis, and the Issues of Recurrent Costs, Christer Gunnarsson, EGDI Study 2001:1 (Synthesis Report)). Den traditionella uppdelning, som motiverar att givarna finansierar investeringar och tekniskt bistånd medan mottagarlandet står för löpande kostnader, sätter käppar i hjulet för kapacitetsuppbyggnad. Hellre, hävdar studien, borde enskilda projekt ses som delar av ett system där målsättningen är att få bärkraftighet i systemet i stort. En annan EGDI-studie tar itu med svårigheterna att ta till sig erfarenheter i utvecklingssamarbetet (Learning in Development Cooperation, Jerker Carlsson and Lennart Wohlgenuth (eds), EGDI Study 2000:2). Särskilt fem faktorer pekas ut som hinder i lärandet inom utvecklingsorganisationerna: politiska hinder, den ojämna maktbalansen mellan givare och mottagare, interna problem i biståndsorganisationerna, kapaciteten på mottagarsidan samt bristen på tillgänglig information och kunskap.

I *Sveriges internationella utvecklingssamarbete, Årsbok 2001* kommer en utförlig redogörelse av resultat fördelat på mål, länder och verksamhetsgrenar att lämnas. Nedan redovisas några exempel på hur regeringen och Sida arbetar för att uppnå effektmålen för utvecklingssamarbetet.

Övergripande mål: Höja de fattiga folkens levnadsnivå

Fattigdomsbekämpning står idag i fokus för såväl det svenska som det internationella utvecklingssamarbetet. Ett konkret uttryck för detta är den breda uppslutningen kring det internationella målet att halvera andelen fattiga i världen till 2015. Det svenska utvecklingssamarbetet har en mångdimensionell syn på fattigdom vilket inbegriper ökade möjligheter för de fattiga att för-

bättra sin situation, bättre social trygghet och säkerhet och utvecklad förmåga och kapacitet. Alla biståndets delmål skall bidra till det övergripande fattigdomsmålet. Sverige deltar aktivt i den internationella metoddiskussionen bland annat om biståndets effektivitet. Ett exempel är det arbete som bedrivits inom ramen för DAC och som 2001 ledde till att DAC-länderna kom överens om att avbinda biståndet.

I arbetet med att minska fattigdomen har landspecifik kunskap en central roll. Fattigdomsanalyser är ett verktyg som utvecklas. Sådana analyser gjordes under år 2000 i Burkina Faso och Mali. Den ökande globaliseringen kan vara positiv för de utvecklingsländer som har såväl kapacitet som möjlighet att utnyttja detta. Genom EU:s beslut om ökat marknadstillträde för de fattigaste länderna erbjuds de en möjlighet till ökat handelsutbyte med stöd av tekniskt samarbete inom handelsområdet. Detta exempel på samverkan mellan olika politikområden för de utvecklingspolitiska målen visar på vikten av att fortsätta arbetet med att öka samstämmigheten. Genom att ha utvecklat former för samverkan mellan utveckling och handel har handelsfrågorna blivit en naturlig del av utvecklingsagendan.

Landstrategierna är regeringens viktigaste instrument för styrning av utvecklingsarbetet med enskilda länder. Under året har UD och Sida gemensamt utarbetat nya riktlinjer för landstrategiprocessen. Dessa nu gällande riktlinjer syftar bland annat till att styra själva processen och till att ge stöd och vägledning i hur jämställdhet, miljö, konflikt och demokrati med ett fattigdomsperspektiv kan integreras i landstrategiarbetet för att reducera fattigdomen.

Sverige har systematiskt verkat för att fattigdomsbekämpning ges en tydligare profil i FN:s ekonomiska och sociala verksamhet. I de konferenser som ägt rum under 1990-talet har frågor om fattigdom stått i fokus. Under år 2001 har FN:s tredje världskonferens om de minst utvecklade länderna (MUL), där Sverige som ordförandeland i EU:s ministerråd spelade en viktig roll, betonat bekämpningen av fattigdom som den centrala utgångspunkten för diskussionerna och beslutade åtgärder. Även den extra generalförsamlingen om hiv/aids tog upp detta perspektiv.

Också inom FN:s operativa verksamhet har frågorna om fattigdom fått högre prioritet. Detta är särskilt märkbart i UNDP. För att få ett ökat genomslag har Sverige fortsatt ge starkt

stöd till reformeringen av FN:s utvecklingsarbete. Detta gäller särskilt samordning av FN:s insatser på landnivå med en tydligare inriktning på frågorna om fattigdom samt på bättre finansieringssystem med resultatbaserade budgetar. Resultatredovisningar om effekterna av respektive FN-organs arbete görs numera på årsbasis.

Delmål: Resurstillväxt

Grunden för fattigdomsbekämpning är en stabil tillväxt som når de fattiga. En viktig förutsättning är en förändring av ramverket för hur tillväxten fördelas så att de fattiga får möjlighet att både bidra till och ta del av tillväxten. Resurstillväxt är ett bredare begrepp än ekonomisk tillväxt och främjas av att de fattiga ges såväl tillträde till beslutsprocesser som kunskaps- och hälsomässiga förutsättningar att delta.

Ett gott styrelseskick med en öppen offentlig förvaltning är av central betydelse för ett lands tillväxt bland annat genom att främja investeringar. Därtill är fungerande fysisk infrastruktur en viktig komponent. Sverige stödjer reformer på dessa områden såväl inom multi- som bilateralt samarbete. Under 2000 har Sidas stöd inom infrastruktur nära fördubblats. Insatserna för återuppbyggnad av infrastruktur efter katastrofer/krig har fördubblats och pågår i bl.a. Centralamerika, Moçambique, Kosovo och Serbien.

Syftet med det svenska stödet till skuldlättnad och budget är att bidra till makroekonomisk stabilitet och att ge möjligheter och incitament till fortsatta reformer i linje med ett lands nationella fattigdomsstrategi. För att kunna stödja ländernas styrning och administration av resurser har Världsbanken bl.a. påbörjat arbetet med att utveckla s.k. Country Financial Accountability Assessments. Sverige har under 2000 ökat stödet till offentlig förvaltning för att bidra till ett gott styrelseskick och en mer transparent förvaltning utan korruption.

Utveckling av en väl fungerande marknadsekonomi främjas genom svenskt stöd till såväl privat som offentlig affärsdrivande verksamhet, genom borttagande av hinder för företagande och genom åtgärder för att främja konkurrens.

Delmål: Ekonomisk och politisk självständighet

De flesta länder har numera uppnått formell politisk självständighet. Ekonomisk självständighet i dagens globaliserade värld kräver en ökad ekonomisk integration med omvärlden. Den allmänna trenden har varit att de länder som öppnat sig mest för världshandeln vuxit snabbast.

Detta har särskilt gällt de länder som har haft ett tydligt långsiktigt mål för sitt arbete att dra nytta av globaliseringen. Sverige verkar för ökat marknadstillträde för de fattiga länderna bland annat i handelsförhandlingar och genom biståndet till kapacitetsuppbyggnad. Stöd ges även för att förbättra u-ländernas möjligheter att föra en handelspolitik som syftar till integration i världsekonomin.

I de länder där skuldtjänsten har vuxit snabbare än exportintäkterna har skuldstocken blivit ett hinder för den fortsatta utvecklingen och därmed för fattigdomsbekämpning. Sverige har aktivt bidragit till ökade skuldlättnader för denna grupp länder, bl.a. med bidrag till det utvidgade skuldlättnadsinitiativet (HIPC). En stor del av det svenska stödet till ekonomiska reformer har givits i form av skuldlättnad. När länderna når en hanterlig skuldbörda ges stödet i stället i form av budgetstöd. Strävan är att koppla det svenska budgetstödet till landets nationella och politiskt ägda fattigdomsstrategi. Sverige har också sedan ett antal år stött Debt Relief International i syfte att öka fattiga länders egen kompetens att hantera lån och skulder.

Delmål: Ekonomisk och social utjämning

Ekonomisk tillväxt och en jämnare fördelning av inkomster och tillgångar samt en mer jämlik fördelning inom hushållen är viktigt för en långsiktig hållbar utveckling i samarbetsländerna.

Utbildning och hälsa är centrala inte bara för ekonomisk tillväxt utan också för socioekonomisk utjämning. Sverige har därför under 2000 givit betydande stöd till utvecklingen av de sociala sektorerna. Kvinnors situation har särskilt uppmärksamats då kvinnor oftare än män tillhör de fattiga samtidigt som all erfarenhet visar att åtgärder som riktas mot kvinnor, ofta har särskilt gynnsamma effekter på social och ekonomisk utveckling. Stöd riktat till landsbygdsutveckling bidrar ofta direkt till att förbättra villkoren för fattiga kvinnor och deras familjer då kvinnor i allt större utsträckning är ensamförsörjare i de fattigaste hushållen på landsbygden. Ett exempel är stöd till mikrofinansiering, som bidrar till att fattiga människor får tillgång till finansiella tjänster och möjligheter att starta och utveckla företag som bidrar till arbetstillfällen och försörjning.

Delmål: Demokratisk samhällsutveckling

För att främja och stärka demokratin stöds såväl statliga strukturer och institutioner som fram-

växten av ett civilt samhälle. I flera samarbetsländer inriktas samarbetet på samspelet mellan det civila samhället och staten och koncentreras alltmer till statliga institutioner som bidrar till ett demokratiskt samhälle och ökat folkligt deltagande. Förvaltningsstödet bidrar såväl till effektiv användning av staternas resurser som till att bygga offentliga strukturer i demokratins tjänst. Den 1998 inrättade samrådsgruppen mellan UD och Sida för frågor rörande demokrati och mänskliga rättigheter har under året fortsatt sitt arbete. Sida har i sin verksamhetsberättelse återrapporterat uppföljningen av skrivelsen om "Demokrati och mänskliga rättigheter i Sveriges utvecklingsamarbete" (Skr 1997/98:76). Sida har bedrivit ett omfattande internt förändringsarbete avseende policy- och kompetensutveckling. Särskilda ansträngningar har gjorts för att utnyttja aktörer inom den svenska statliga förvaltningen.

Sverige har inom ramen för EU-ordförandeskapet utarbetat rådsslutsatser avseende kommissionens meddelanden om valstöd respektive demokrati och mänskliga rättigheter. Svenska erfarenheter av s.k. mainstreaming avseende demokrati och mänskliga rättigheter har presenterats för kommissionen. En konferens anordnades i Bryssel tillsammans med kommissionen och IDEA på temat demokrati och mänskliga rättigheter som konfliktförebyggande. Sverige har aktivt bidragit till DAC:s nya nätverk för samhällsstyrning samt leder undergruppen för demokrati och rättsstöd inom nätverket. Nordisk samordning sker två gånger per år. I samarbete med UNDP ordnades i juni en konferens i Alexandria om praktisk uppföljning av Human Development Report 2000 vilken fokuserade på mänskliga rättigheter. Svenskt stöd utgår i samlad form till FN:s MR-högkommissaries kontor.

Under år 2000 har FN ökat samarbetet med det civila samhällets organisationer. UNDP har lagt ökad tonvikt vid att främja god samhällsstyrning och förstärkt rättsväsende genom stöd till kapacitetsutveckling och institutionsuppbyggnad och genom dialog.

Inom Habitatagendan verkar Sverige för att främja lokalt ledarskap och demokratiskt styre samt effektiv förvaltning av samhällen, städer och storstadsregioner.

Svenska profilfrågor i UNICEF är ett förstärkt rättighetsperspektiv utifrån barnkonventionen, kapacitetsuppbyggnad och långsiktighet i utvecklingsarbetet samt utsatta barns villkor och

rättigheter. Barnets utsatthet i väpnade konflikter har särskilt uppmärksamats av de humanitära organisationerna. UNHCR har en särskild samordnare med uppgift att verka för ett tydligare barnrättsperspektiv i organisationens flyktingprogram.

Särskilda medel har anvisats för multilaterala insatser för att stimulera ett barnrättsperspektiv i FN:s fonder och program m.fl. multilaterala aktörer rörande bl.a. barnarbete, sexuell exploatering av barn och barn på institution.

Delmål: Framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön

Sidas handlingsprogram för hållbar utveckling har i princip genomförts och arbetet med att revidera handlingsplanen för nästa tvåårsperiod 2002-2004 har påbörjats. Nya riktlinjer för miljökonsekvensbedömning och utbildningsinsatser har bidragit till att miljöaspekter integrerats bättre i Sidas verksamhet. Detta har kompletterats genom en stödfunktion för miljökonsekvensbedömning på Sveriges Lantbruksuniversitet. En miljökonsekvensbedömning har under året redovisats i samband med redovisningen av Sida-stödda vattenkraftsprojekt.

Sida har under året intensifierat arbetet med att integrera miljöaspekter i landstrategierna och en stödfunktion för detta arbete samt för strategisk miljöanalys har etablerats i samarbete med Institutionen för miljöekonomi vid Göteborgs universitet. För samtliga prioriterade ämnesråden finns en miljöpolicy. Under år 2000 har ett åtgärdsprogram utarbetats, som baserats på en utvärdering av miljöaspekter på kreditbiståndet.

Renodlade insatser inom jord- och skogsbruk håller på att avvecklas och nya bredare insatser bereds. Naturresursfrågorna berör ofta flera länder och regionala initiativ och insatser finns nu i södra Afrika, kring Victoriasjön, i Sydostasien och i Centralamerika. En särskild studie av fältinsatserna inom naturresursområdet med avseende på fattigdomsinriktning har genomförts. Sida har också antagit riktlinjer för miljöhänsyn i det humanitära biståndet och utvecklat stödet till samarbetsländerna i deras tillämpning av de internationella miljökonventionerna.

Inom styrande organ för FN:s operativa verksamhet, de internationella finansieringsinstitutionerna samt den Globala miljöfonden (GEF) vidareutvecklas arbetet med att genomföra rekommendationerna från Rio-konferensen 1992.

Sverige har fortsatt verkat för en förstärkt integrering av miljö och hållbar utveckling i FN:s verksamhet som en uppföljning av FN:s generalförsamlings reformbeslut om hållbar utveckling och bosättning. Sverige har i UNHCR:s styrelsearbete verkat för att organisationen i sitt övergripande mandat för flyktingar integrerar miljöhänsyn i alla sina flyktingprogram.

Delmål: Jämställdhet mellan kvinnor och män

Utvecklingssamarbetet inriktas på att motverka könsbaserad diskriminering och på att stärka kvinnors sociala, ekonomiska och politiska rättigheter som ett led i att bekämpa fattigdom, fördjupa demokratin och främja en hållbar utveckling. Sverige bedriver ett aktivt arbete med att såväl multilateralt som bilateralt synliggöra kvinnors och mäns olika villkor som utgångspunkt för analys och åtgärder i all utvecklingsplanering. Sverige finansierade 2000-2001 en särskild tjänst hos FN:s generalsekreterares rådgivare i jämställdhetsfrågor för att stärka kvinnors medverkan i beslutande fora, förbättra kvinnors ekonomiska villkor och motverka våld mot kvinnor.

Sidas handlingsprogram för jämställdhet har ökat förutsättningarna för ett mer systematiskt arbete bl. a. med att integrera jämställdhet i samtliga landstrategier. Sida har inlett ett särskilt samarbete med Nicaragua, Tanzania och Namibia för att stödja deras genomförande av handlingsplanen från FN-konferensen om kvinnor i Peking, bl.a. genom stöd till jämställdhetsanalyser av ländernas nationella budget. Under 2000 har drygt 58 procent av Sidas utbetalade medel gått till projekt som helt eller delvis inriktats mot jämställdhet. I länder där jämställdhet finns med som ett viktigt mål för samarbetet och där ambassaderna har särskild kompetens inom sakområdet (Indien, Bangladesh, Sydafrika och Tanzania) har jämställdhet ett än mer tydligt genomslag.

Sverige har deltagit aktivt i OECD/DAC:s och EU:s arbetsgrupper om jämställdhet i utvecklingssamarbetet, bl.a. i syfte att stärka ett engagemang på ledningsnivå inom organisationerna. Utrikesdepartementet har fortsatt att i överläggningar med bl.a. Världsbanken och FN medverka i utveckling av metoder för att anlägga ett tydligare jämställdhetsperspektiv i analyser och förslag.

Under 2001 fortsatte arbetet i den asiatiska och afrikanska utvecklingsbanken med att höja kompetensen om jämställdhetsfrågor hos bankernas personal och lägga grunden till en starkt jämställdhetspolicy. Under år 2001 har Sverige i dialog med Världsbanken poängterat behovet av att tydligare uppmärksamma kvinnor i analys och åtgärder för att bekämpa fattigdom, bl. a. i PRSP:s och i översynen om IDA:s kreditgivning. Sverige medverkade också aktivt i arbetet med Världsbankens nya jämställdhetsstrategi.

Internt inom departementet uppmärksammas även fortsättningsvis jämställdhetsaspekter.

3.6.2 Utvärderingsverksamheten vid Sida

Nedan sammanfattas ett urval av de utvärderingar och studier som slutförts under 2000 av Sekretariatet för utvärdering och intern revision vid Sida samt Sidas avdelningar.

En studie av hur fattigdom behandlas i Sidas skriftliga underlag

Studien avser hur fattigdom behandlas i Sidas landstrategidokument, bedömningspromemorior och utvärderingar.

För dokumenten i landstrategiprocessen konstateras att landanalyserna generellt tar god hänsyn till fattigdomsperspektivet. Resultatanalyserna är svagare i detta hänseende och är inriktade på direkta resultat snarare än på det övergripande målet fattigdomsbekämpning. I dessa dokument används inte heller – vilket skulle vara i linje med Sidas handlingsprogram för fattigdom – de fyra påverkansnivåerna för fattigdomsbekämpning. Det förekommer också mycket litet diskussion om varför, eller varför inte, insatserna har gett effekt i ett fattigdomshänseende. Även i själva landstrategierna fann utvärderarna att fattigdomsperspektivet var tämligen svagt. I bakgrundsavsnittet – som huvudsakligen baseras på landanalyserna – behandlas fattigdom medan det i dokumentet som helhet saknas en strategisk diskussion i förhållande till fattigdom. Exempelvis behandlas inte vilka mekanismer som förväntas leda till fattigdomsminskning. Inte heller behandlas vilka strategiska val och ställningstaganden som gjorts i förhållande till nationella respektive internationella strategier för fattigdomsbekämpning.

För bedömningspromemoriorna konstaterade utvärderarna att fattigdom huvudsakligen behandlas i förhållande till mål eller förväntat genomslag. Nästan ingen av promemoriorna diskuterar fattigdom i samband med riskanalysen eller överväger projektets eventuella negativa effekter på fattigdom.

De undersökta utvärderingarna och uppdragsbeskrivningarna uppmärksammar generell fattigdom i liten utsträckning. I ca en tredjedel av utvärderingarna finns en diskussion om fattigdom, en tredjedel nämner kortfattat fattigdom och resterande tredjedel nämner överhuvudtaget inte fattigdom. Av de trettio undersökta utvärderingarna diskuterar fyra direkta effekter på fattigdom och endast två indirekta effekter.

En viktig aspekt är också huruvida det breda fattigdomsperspektivet, som det definierats i exempelvis regeringens fattigdomsskrivelse (Skr. 1996/97:169), används i dokumenten. Utvärderarna fann att de dimensioner som vanligtvis användes var kapacitet, antingen mänsklig (som hälsa och läskunnighet) eller ekonomisk (som inkomst och tillgångar). Dimensioner som makt och inflytande eller säkerhet behandlas sällan. De olika dimensionerna definieras inte heller som fattigdom utan begreppet fattigdom används endast i den traditionella, snäva meningen.

Utvärderarnas bedömning är bl.a. att de studerade dokumenten tenderar att inriktas på omedelbara resultat snarare än på de övergripande målen. Utvärderingarna behandlar generellt fattigdom så kortfattat att de sällan kan användas för lärande eller förbättrad bedömning av genomslag.

Utvärderarna noterade även att det ofta saknas en systematisk analys baserad på faktiska data som kan leda till slutsatser och rekommendationer avseende fattigdom. Vidare finns det en tendens att göra antaganden avseende fattigdom utan att de faktiska kopplingarna mellan insats och fattigdomsminskning finns förklarade. Trots svårigheterna att härleda orsakssambanden mellan insats och övergripande fattigdomsmål ansåg utredarna att de flesta av de studerade utvärderingarna kunde ha utvecklat den typen av analys.

Utvärdering av landstrategin för Tanzania

Utvärderingen av landstrategin för det svenska utvecklingssamarbetet med Tanzania koncentreras till strategins koherens, dvs. hur olika styr-

dokument hänger samman samt på strategins relevans, dvs. om planerade aktiviteter på ett effektivt sätt bidrar till att minska fattigdomen.

Utvärderingen konstaterar att utvecklings-samarbetet under den granskade perioden i huvudsak följde de riktlinjer som landstrategin angav, men att strategidokumentet till stor del var en kodifiering av tidigare fattade beslut. Varken de stora programmen inom energi och telekommunikationer eller den förskjutning av fokus som ägde rum under perioden föregicks av en uttalad argumentation med hänvisning till strategins mål om fattigdomsminskning eller andra policymål. Vidare konstateras att resultatanalysen liksom viktiga slutsatser i landanalysen inte har beaktats. Däremot har landstrategin tydligare skrivningar om partnerskap vilka delvis har genomförts.

En viktig slutsats från utvärderingen är att de tre dokumenten i landstrategiarbetet, dvs. resultatanalys, landanalys och landstrategi bör knytas närmare till varandra. En annan slutsats är att insatsernas relevans tydligare bör analyseras i förhållande till målet om fattigdomsbekämpning.

Övriga utvärderingar

Under 2000 har Sida presenterat en studie om utvärderingsbarheten av projekt inom området demokrati och mänskliga rättigheter. På uppdrag av OECD:s biståndskommitté DAC och dess arbetsgrupp för biståndsvärdering har också en uppföljande studie av jämställdhet och dess genomslag i utvecklingssamarbetet presenterats.

I 2000 års utvärderingsserie har 41 utvärderingar från avdelningar publicerats. Utvärderarna har i ca två tredjedelar av utvärderingarna, dragit slutsatsen att insatserna visar på god målpuppfyllelse. Denna andel är i stort oförändrad i förhållande till föregående år. Hög relevans är ett återkommande omdöme. Flera projekt har överträffat förväntningarna och nått betydande framgångar. Insatserna anges i flera fall ha varit av strategisk karaktär och påverkat utvecklingen av nationell policy samt skapat medvetande i berörd institution om väsentliga frågeställningar. Vidare har det civila samhället stärkts genom samarbetet i ett flertal projekt, inte minst genom den möjlighet till dialog mellan staten och det civila samhället som samarbetet skapar.

I uppemot en tredjedel av utvärderingarna redovisas mer betydande problem. De problem som särskilt redovisas avser svagt ägarskap, bris-

tande bärkraft och tveksam kostnadseffektivitet. Vaga eller abstrakta målformuleringar och avsaknad av mätbara indikatorer innebär svårigheter att styra verksamheten och att tydligt kommunicera syften med projekten. Genomslaget blir i sådana fall mer begränsat. Även överambitiösa mål kan få samma effekt. Brist på långsiktighet i vision och fokus i planering skapar svårigheter. Svaga organisationsstrukturer och bristande administrativ kapacitet är andra bidragande orsaker till de problem som redovisas.

3.6.3 Analys och slutsatser

Fattigdomsbekämpning är det övergripande målet för svenskt utvecklingssamarbete. Som framgår av redovisningen ovan syftar insatser under de olika delmålen alla till en utveckling som minskar fattigdomen. Det internationella samfundet är alltmer i samklang med denna ambition när man i ökande grad pekar ut fattigdomsminskning som ledstjärna i allt utvecklingssamarbete. Fattigdomsbegreppet har också breddats. En politik mot fattigdom måste främja en jämlik tillväxt och social utveckling som stärker människors säkerhet, förmåga, och möjligheter. Med en likartad agenda för såväl bilateralt som multilateralt utvecklingssamarbete ökar förutsättningarna till samstämmiga och effektiva insatser.

Svenskt utvecklingssamarbete verkar inom många områden. Insatser strävar bl.a. till utveckling av offentlig förvaltning men också till att stärka förutsättningarna för utveckling av privat näringsliv. Bland grundförutsättningarna för fattigdomsbekämpning är fysisk infrastruktur liksom makroekonomisk stabilitet och Sverige stödjer också utvecklingen inom dessa områden. Tillgång till utbildning och hälsa för alla är nödvändigt för att människor skall kunna utveckla och utnyttja sin förmåga. Därtill kommer vikten av en demokratisk samhällsutveckling som inte bara tillgodoser grundläggande mänskliga rättigheter utan gör att de fattigas intressen kan få genomslag.

Utvecklingssamarbetet pågår i en komplex verklighet där en rad olika faktorer underlättar eller försvårar enskilda länders strävanden mot hållbar utveckling. Denna komplexitet begränsar möjligheterna att bedöma vilka faktiska resultat som utvecklingssamarbetet och särskilt det svenska utvecklingssamarbetet specifikt bidragit

till. Stora ansträngningar görs för att systematiskt följa upp insatserna.

Sverige var under 2000 föremål för en genomgripande granskning genom OECD:s utvecklingskommitté (DAC). DAC genomför regelbundet sådana granskningar av medlemsländernas politik inom utvecklingssamarbetet. DACs granskningsrapport presenterades i oktober 2000 och ger svenskt utvecklingssamarbete ett gott betyg (Development Co-operation Review, Sweden, Pre-print of the DAC Journal Volume 1, No. 4 (2000)). Sverige får också gott betyg för de senaste årens utveckling av riktlinjer inom utvecklingssamarbetet. Som exempel nämns nya åtgärder för att effektivisera biståndet till enskilda länder. Sverige har bl.a. genomfört en långtgående decentralisering vad gäller beslut i biståndsärenden till den svenska fältrepresentationen i Nicaragua, Tanzania och Vietnam.

DAC konstaterar också att det svenska utvecklingssamarbetet sedan länge är inriktat mot fattigdomsbekämpning. Utvecklingssamarbetet går främst till de fattigaste länder och hälften av det bilaterala stödet går till Afrika. DAC anser emellertid att det svenska biståndet skulle kunna tydliggöras vad gäller inriktningen och omfattningen av biståndet till enskilda länder.

Dessutom uppmanas Sverige att ytterligare stärka resultatuppföljningen av utvecklingssamarbetet. Liksom för alla biståndsgivare bör en ökad samstämmighet mellan olika politikområden, som handel och utveckling, präglade relationerna med utvecklingsländerna i ökad utsträckning.

Sammanfattningsvis visar resultatbedömningen på följande slutsatser om det svenska utvecklingssamarbetet:

- Målet att minska fattigdomen har fått en större men ännu inte tillräckligt central roll.
- Det övergripande målet kan inte nås om utvecklingssamarbetet bedrivs isolerat från övriga internationella processer. En ökad samstämmighet inom olika politikområden är absolut nödvändig.
- Institutionsuppbyggnad, infrastruktur och en demokratisk samhällsutveckling är viktiga för att främja investeringsklimatet i länderna. Utvecklingssamarbetet har alltmer kommit att inriktas på detta.
- En komplex verklighet försvårar resultatuppföljningen och ytterligare

ansträngningar krävs för att bättre utvärdera effekterna av svenskt utvecklingssamarbete. En knytning till det arbete som sker internationellt för att följa upp de internationella utvecklingsmålen bör eftersträvas.

- Metoder för att effektivisera biståndet måste ständigt utvecklas och återföras till utvecklingssamarbetets praktik.

3.7 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket (RRV) har för utgiftsområdets två förvaltningsmyndigheter, Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) och Nordiska Afrikainstitutet, lämnat revisionsberättelser utan invändning.

RRV har under 2000 granskat upphandlingen vid Sida och avrapporterat iakttagelserna i en revisionsrapport. Kommentarer från Nämnden för offentlig upphandling (NOU) avseende granskningen har bifogats rapporten. NOU:s kommentarer avviker inte från revisorernas synpunkter.

Revisorerna konstaterar att Sida - med hänvisning till undantaget i 1 kap. § 3 lagen om offentlig upphandling (LOU) - har tolkat att huvuddelen av utvecklingssamarbetets upphandlingar inte omfattas av lagen. Undantaget anger att LOU inte gäller för upphandlingsförfaranden som har överenskommit i mellanstatliga avtal. Revisorerna bedömer att ca 90 procent av samtliga upphandlingar inom myndigheten inte omfattas av LOU. Revisorerna konstaterar att för de upphandlingar som har granskats, har Sida gjort en generell bedömning att dessa omfattas av undantagsregeln utan att konkretisera vilka förutsättningar som motiverar tillämpning av undantagsregeln.

Avgörande för bedömningen om LOU:s undantagsregel är tillämplig eller inte är om den aktuella upphandlingen omfattas av ett mellanstatligt avtal som reglerar själva upphandlingsförfarandet. Om avtalet inte reglerar upphandlingsförfarandet skall LOU:s regler tillämpas. Revisorerna har i sin granskning inte kunnat finna att Sida beaktat om upphandlingsförfarandena reglerats i ett mellanstatligt avtal

eller överenskommelser i internationella organisationer när Sida har valt att tillämpa undantagsbestämmelsen. Enligt revisorernas uppfattning bör Sida i de aktuella avtalen överenskomma om att följa antingen Sveriges eller mottagarlandets lagstiftning alternativt andra internationellt erkända regelverk för upphandling istället för det regelverk som Sida tillskapat för ändamålet.

Revisorerna påtalar även att Sidas gräns för direktupphandling är ovanligt hög vid en jämförelse med andra myndigheter samt mer än dubbelt så hög som den nivå NOU lämnat som rekommendation. Vidare har revisorerna funnit brister i upphandlingsorganisationens effektivitet, bl.a. saknas överblick och samordning, vilket sannolikt innebär att Sida går miste om besparingsmöjligheter. Revisorerna framför även synpunkter avseende det faktum att de granskade biståndsupphandlingarna enbart har riktats mot svenska företag och att det i Sidas regelverk anges att internationell konkurrens inte behöver sökas om konkurrens kan etableras i Sverige. Dessutom offentliggörs inte upphandlingar på ett sådant sätt att utländska företag ges möjlighet att delta.

I sitt yttrande över revisionsrapporten konstaterar Sida att huvuddelen av myndighetens upphandling inom utvecklingssamarbetet regleras i mellanstatliga avtal. De villkor som kan accepteras, enligt myndighetens interna regelverk, i sådana avtal står enligt Sida i överensstämmelse med vedertagna internationella upphandlingsregler.

I övrigt instämde Sidas styrelse i flera av revisorernas iakttagelser och hänvisade till det sedan tidigare beslutade åtgärdsprogrammet inom området. Åtgärder som vidtagits är bl.a. att ett nytt regelverk och en omfattande informations- och undervisningsinsats avseende det nya regelverket har inletts. En ny handbok har utarbetats. Vidare förstärks upphandlingsrådgivningsfunktionen och dess mandat vidgas.

3.8 Budgetförslag

3.8.1 8:1 Biståndsverksamhet

Tabell 3.10 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2000	Utfall	13 930 000	Reservation	3 359 648 171
2001	Anslag	13 396 884	Utgifts- prognos	15 398 000
2002	Förslag	13 796 752		
2003	Beräknat	16 289 283		
2004	Beräknat	18 560 044		

Tabell 3.11 Anslaget 8:1 Biståndsverksamhet

Tusental kronor

	Budget 2001	Beräknat 2002
1.1 Multilateralt utvecklings-samarbete	3 917 000	4 184 700
1.2 Bilateralt utvecklings-samarbete	9 387 000	9 555 000
1.3 Övrigt	92 884	57 052
Summa	13 396 884	13 796 752

Anslaget 8:1 Biståndsverksamhet består av tre anslagsposter: Multilateralt utvecklingssamarbete, Bilateralt utvecklingssamarbete och Övrigt.

Inom anslagsposten 1.2 Bilateralt utvecklingssamarbete disponerar Sida en ram för finansiering av personal i fältverksamhet som direkt handlägger program och projekt. År 2002 höjs ramen från 160 miljoner kronor till 180 miljoner kronor. Höjningen syftar till att ge Sida möjlighet att inför kommande anslagssökningar planera sin verksamhet.

Utfallet på anslaget 8:1 Biståndsverksamhet 2000 var 13 930 miljoner kronor, vilket var 1 869 miljoner kronor högre än tilldelade medel. Anslagsutnyttjandet utöver budget förklaras av att reservationer från tidigare år tagits i anspråk. Politikområdet hade en utgiftsbegränsning 2000. Denna innebar dock inga senareläggningar av bidrag eller planerade projekt

Från anslagsposten 1.1 Multilateralt utvecklingsarbete finansieras bl.a. bidrag till vissa internationella finansieringsinstitutioner. Bland dessa återfinns fyra institutioner där Sveriges medlemsåtagande består av inbetalt kapital och garantikapital. Institutionerna är; Multilaterala investeringsorganet (MIGA), Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB), Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB) och Interamerikanska utvecklingsbanken (IDB). Då en hantering av dessa garantier enligt garantimodellen riskerar att leda till dubbelavsättningar föreslår regeringen att riksdagen godkänner att de undantas från en sådan hantering (se volym 1, kapitel 7, avsnitt 7.2

samt utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning).

Reservationer

Reservationerna, dvs. den del av anslagsmedlen som kvarstod vid budgetårets slut, inom anslaget 8:1 Biståndsverksamhet uppgick vid utgången av 2000 till 3 360 miljoner kronor. Detta är en minskning i förhållande till föregående år med ca 1 869 miljoner kronor. Av de totala reservationerna var 2 648 miljoner kronor intecknade genom avtal eller beslut om visst ändamål. Även de ointecknade reservationerna, som alltså uppgick till 712 miljoner kronor, motsvarar till stor del planerade, om än inte avtalsbundna insatser.

Tabell 3.12 Utgående reservation på anslaget 8:1 Biståndsverksamhet

Miljoner kronor

	2000-12-31	varav inteknat	ointeknat
8:1 BISTÅNDSVERKSAMHET	3 360	2 648	712

Bemyndigande om ekonomiska förpliktelser

För det multilaterala utvecklingssamarbetet beräknas nya förpliktelser ingå år 2002 till ett belopp om 5 635 miljoner kronor. Det rör sig framförallt om en förutsedd ny kapitalpåfyllnad av den internationella utvecklingsfonden (IDA) till vilket kommer en påfyllnad av den Afrikanska utvecklingsfonden. Någon särskild buffert för

t.ex. växelkursförändringar begärs inte för den multilaterala bemyndiganderamen då sådant ryms inom den totala bemyndiganderamen.

Inom det multilaterala utvecklingssamarbetet föreslås regeringen få ikläda staten förpliktelser som tillsammans med tidigare gjorda, utestående utfästelser uppgår till högst 9 482 miljoner kronor för år 2002 i enlighet med tabell 3.13.

Tabell 3.13 Bemyndiganden om ekonomiska förpliktelser inom det multilaterala utvecklingssamarbetet

Miljoner kronor

	2000 utfall	2001 prognos	2002 beräknat	2003 beräknat	2004– beräknat
Utestående förpliktelser vid årets början	7 854	6 839	5 779	–	–
Nya förpliktelser	1 040	593	5 635	–	–
Infriade förpliktelser*	2 055	1 653	1 932	2 039	1 978
Utestående förpliktelser vid årets slut	6 839	5 779	9 482	–	–
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	8 386	8 511	9 482	–	–

* Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

Bemyndiganderamen inom det bilaterala utvecklingssamarbetet baseras fr.o.m. 2002 på de förpliktelser som beräknas ingås. Därmed avskaffas de tidigare använda s.k. multiplikatorerna. Mot bakgrund av anslagsökningarna under perioden har ett antagande gjorts om ökning av nya förpliktelser och, med viss eftersläpning även av infriade förpliktelser. För det bilaterala

utvecklingssamarbetet föreslås bemyndiganderamen fastställas till 16 466 miljoner kronor för år 2002, enligt tabell 3.14.

Sammanlagt för anslaget 8:1 Biståndsverksamhet, multi- och bilateralt utvecklingssamarbete, uppgår således den föreslagna bemyndiganderamen till 25 948 miljoner kronor.

Tabell 3.14 Bemyndigande om ekonomiska förpliktelser inom det bilaterala utvecklingssamarbetet

Miljoner kronor

	2000 utfall	2001 prognos	2002 beräknat	2003 beräknat	2004 beräknat
Utestående förpliktelser vid årets början	8 070	6 996	12 838	–	–
Nya förpliktelser	4 321	10 000	12 000	–	–
Infriade förpliktelser*	5 560	4 158	8 372	10 984	5 482
Utestående förpliktelser vid årets slut	6 996	12 838	16 466	–	–
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	27 657	20 000	16 466	–	–

* Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

Garantigivning

För 2001 har riksdagen fastställt en ram för Sidas garantigivning, varav huvuddelen utgörs av biståndsgarantier för u-krediter. Vid årsskiftet uppgick garantiförbindelserna för u-krediter till drygt 8,2 miljarder kronor. Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att för 2002 ikläda staten betalningsansvar till ett belopp inklusive tidigare ställda garantier, om 12 miljarder kronor för garantigivning inom det internationella utvecklingssamarbetet.

Regeringen beslutade i mars 1999 om riktlinjer för en treårig försöksverksamhet med en fristående garantigivning för biståndszändamål. Sida får inom ramen för den totala garantiramen utställa fristående garantier till ett belopp av högst en miljard kronor. Säkerhetsreserven för de fristående garantierna uppgår till 500 miljoner kronor. Under 2000 har Sida lämnat ett förslag om en reviderad riskpolicy för de fristående garantierna. Ärendet bereds i Regeringskansliet.

Regeringens överväganden

Anslagen inom Internationellt utvecklingssamarbete beräknas utifrån biståndsramen exklusive de avräkningar som görs för kostnader inom andra utgiftsområden (se avsnitt 3.1 Omfattning). Anslagsbeloppet för 8:1 Biståndsverksamhet framkommer efter att förvaltningsanslagen för Sida och Nordiska Afrikainstitutet avräknats. Anslaget 8:1 påverkas således i mycket hög grad av förändringar i den beslutade procentandelen av BNI, av förändringar i BNI-beräkningarna samt av förändringar i storleken på avräkningarna. De prognosticerade anslagsbeloppen för 2003 och 2004 framgår av tabell 3.10. För år 2002 beräknar regeringen anslaget 8:1 Biståndsverksamhet till 13 796,7 miljoner kronor. Det beräknade anslaget har minskats med 24 miljoner kronor avseende föreslagen förstärkning av anslaget 8:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete.

Tabell 3.15 Härledning av nivån 2002–2004

Miljoner kronor

	2002	2003	2004
Anslagsnivå 2001 ¹	13 397	13 397	13 397
Förändring till följd av:			
Beslut	191	1 699	2 974
Övr. makroekonomiska förutsättn.	568	1 452	2 448
Volym	-357	-257	-257
Slutjustering avtalsförsäkringar ²	-2	-2	-2
Summa förändring	400	2 892	5 163
Förslag/beräknat anslag	13 797	16 289	18 560

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i samband med 2001 års ekonomiska vårproposition och i samband med budgetpropositionen för 2002.

² En närmare beskrivning finns i tilläggsbudgeten i samband med budgetpropositionen, avsnitt 9.2.

3.8.2 8:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)

Tabell 3.16 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

År	Utfall	438 848	Anslags-sparande	19 996
2000	Utfall	438 848	Anslags-sparande	19 996
2001	Anslag	451 213	Utgifts-prognos	470 600
2002	Förslag	485 814		
2003	Beräknat	493 641	¹	
2004	Beräknat	503 067	²	

¹ Motsvarar 481 814 i 2002 års prisnivå.

² Motsvarar 481 814 i 2002 års prisnivå.

Tabell 3.17 Beräkning av anslaget för 2002

Tusental kronor

Anslag 2001	451 213
Pris- och löneomräkning	8 404
Överfört från 8:1 Biståndsverksamhet	26 197
Förslag 2002	485 814

Sida är enligt förordningen (1995:869) med instruktion för Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete central förvaltningsmyndighet för Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete och för stödet till länder i Central- och Östeuropa. I Sidas budgetunderlag för 2002 visar myndigheten på olika sätt hur biståndet utökas och fördjupas samtidigt som biståndsvolymen fortsätter att öka.

Regeringen beslöt den 17 maj 2001, efter förslag från Sida, att ombilda Sida Sandö till ett

idé- och utbildningsinstitut med placering i Härnösand. Institutet som kommer att inrättas den 1 januari 2002, skall samverka med svenska enskilda organisationer. Flertalet svenska enskilda organisationer verksamma inom utvecklingssamarbetet har uttryckt ett starkt intresse för att gemensamt arbeta med idéfrågor, metodutveckling och utbildning. Planerna för institutet har utarbetas i nära samarbete med organisationerna. Det nya institutets verksamhet innehåller ett bredare och till övervägande del annorlunda koncept än den nuvarande verksamheten vid Sida Sandö.

Efter flera utredningar stod det klart att behovet hade minskat kraftigt av den verksamhet som bedrivits på Sida Sandö, bl.a. då den inte nära följt utvecklingen inom utvecklingssamarbetet. Det fanns en uppenbar risk att endast språkutbildningen skulle bli kvar, motsvarande ett tiotal tjänster.

Noggranna överväganden gjordes inom regeringen vad gällde institutets placeringssort. Sidas och de enskilda organisationernas bedömning var att en förutsättningslös lokalisering hade placerat institutet i Mälardalen, närmare dess målgrupp. I Ådalen är Härnösand den lämpligaste placeringssorten, enligt Sidas bedömning i skrivelsen till regeringen. Detta bl.a. på grund av att de främsta intressenterna, de svenska enskilda organisationerna, förordar Härnösand, samt de goda möjligheter till sammanlänkning med andra institutionella miljöer och större möjlighet till kollegialt utbyte som finns där.

Genom placeringen av institutet i Härnösand bibehålls en expanderande verksamhet i Ådalen och 20-24 tjänster kvarstår i regionen. Detta bedöms vara positivt för hela regionen.

Regeringens överväganden

Biståndsvolymen ökar kraftigt år 2003-2004 genom att en höjd andel av bruttonationalinkomsten (BNI) anslås till biståndet. I samband med att regeringen tar ställning till den parlamentariska utredningen om Sveriges politik för global utveckling, avser regeringen att återkomma till frågan om arbetsmetoder i biståndet.

För 2002 beräknas, i enlighet med vad regeringen aviserade i budgetpropositionen 2001, anslaget 8:2 höjas med 20 miljoner

kronor. Vidare tillkommer sedvanlig pris- och löneomräkning samt en tillfällig höjning med 4 miljoner kronor för ombildningen av Sida Sandö till ett idé- och utbildningsinstitut i Härnösand.

Tabell 3.18 Härledning av nivån 2002-2004

Tusental kronor

	2002	2003	2004
Anslagsnivå 2001 ¹	455 607	455 607	455 607
Förändring till följd av:			
Beslut	24 000	20 000	20 000
Pris- och löneomräkning	8 404	20 231	29 657
Slutjustering avtalsförsäkringar ²	-2 197	-2 197	-2 197
Summa förändring	30 207	38 034	47 460
Förslag/beräknat anslag	485 814	493 641	503 067

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i samband med 2001 års ekonomiska vårproposition och i samband med budgetpropositionen för 2002.

² Inklusive slutjustering med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna. En närmare beskrivning finns i tilläggsbudgeten i samband med budgetpropositionen, avsnitt 9.2.

3.8.3 8:3 Nordiska Afrikainstitutet

Tabell 3.19 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2000	Utfall	12 998	Anslags-sparande	326
2001	Anslag	10 914	Utgifts-prognos	11 240
2002	Förslag	11 256		
2003	Beräknat	11 530	¹	
2004	Beräknat	11 739	²	

¹ Motsvarar 11 256 i 2002 års prisnivå

² Motsvarar 11 256 i 2002 års prisnivå.

Tabell 3.20 Beräkning av anslaget för 2002

Tusental kronor

Anslag 2001	10 914
Pris- och löneomräkning	167
Överfört från 8:1 Bistandsverksamhet	175
Förslag 2001	11 256

Målen för Nordiska Afrikainstitutet är enligt förordningen (1995:1352) med instruktion för myndigheten, att inom Norden främja och driva vetenskaplig forskning om Afrika, främja samarbete och kontakter mellan nordiska och afrikanska forskare, utgöra ett dokumentationscentrum för forskning och studier om Afrika samt informera om Afrikaforskning och aktuella afrikanska förhållanden.

Institutet föreslår en höjning av anslaget med 175 000 kronor som kompensation för att institutet nu har börjat betala skatt på förvärv som görs inom EG.

Regeringens överväganden

Regeringen bedömer att Nordiska Afrikainstitutets verksamhetsmål är väl uppfyllda.

Regeringen delar institutets uppfattning att myndighetens förvaltningsanslag bör höjas. För 2002 beräknas anslaget 8:3 höjas med 175 000 kronor.

Tabell 3.21 Härlledning av nivån 2002–2004

Tusental kronor

	2002	2003	2004
Anslagsnivå 2001 ¹	10 914	10 914	10 914
Förändring till följd av:			
Beslut	175	175	175
Pris- och löneomräkning	167	441	650
Överföring andra anslag m.m. ²	0	0	0
Summa förändring	342	616	825
Förslag/beräknat anslag	11 256	11 530	11 739

¹ Inklusivt förslag till tilläggsbudget i samband med 2001 års ekonomiska vårproposition och i samband med budgetpropositionen för 2002.

² Inklusivt slutjustering med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna. En närmare beskrivning finns i tilläggsbudgeten i samband med budgetpropositionen, avsnitt 9.2.

4 Politikområde 9 Samarbete med Central- och Östeuropa

4.1 Omfattning

Politikområdet Samarbete med Central- och Östeuropa består av utvecklingssamarbete med Central- och Östeuropa, som främst bedrivs genom Sida och Svenska institutet, samt avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier.

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet

Miljoner kronor

	Utfall 2000	Anslag 2001 ¹	Utgifts- prognos 2001	Förslag anslag 2002	Beräknat anslag 2003	Beräknat anslag 2004
<i>Anslag inom uo 7</i>						
9.1 Samarbete med Central- och Östeuropa	903,6	865	1047	749	749	399
9.2 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier	32	35	107	1	1	1
Totalt Uo 7	935,6	900	1154	750	750	400
<i>Anslag inom andra uo</i>						
Uo 1:F1 Samarbete och utveckling inom Östersjöregionen	191		180			
Totalt för utgiftsområde 9	1126,6	900	1334	750	750	400

¹ Inklusive beslut till följd av förslag till tillägsbudget till statsbudgeten för budgetåret 2001 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

De föreslagna beloppen för år 2002 och 2003 är ändrade i förhållande till vårpropositionen så att en jämnare fördelning mellan åren uppnås. Beloppet år 2002 ökar med 150 miljoner kronor medan beloppet år 2003 minskar med samma belopp. Avvikelsena mellan anslag och utfall år 2000 och anslag och prognos år 2001 beror på att en del av reservationen tas i anspråk.

4.3 Mål

Det av riksdagen fastställda målet för samarbetet med Central- och Östeuropa för perioden 2002-2003 är:

- att främja en hållbar utveckling, fördjupad integration och partnerskap i Östersjöområdet och dess omgivning, utifrån behoven i samarbetsländerna och med utnyttjande av den svenska resursbasen.

Målen för perioden 1999-2001, och som resultatbedömningen utgår ifrån är:

- att främja en säkerhetsgemenskap
- att fördjupa demokratins kultur
- att stödja en socialt hållbar ekonomisk omvandling
- att stödja en miljömässigt hållbar utveckling.

Allt utvecklingssamarbete skall präglas av ett jämställdhetsperspektiv.

4.4 Politikens inriktning

Riksdagens beslutade i juni 2001 om ett nytt program för samarbetet med Central- och Östeuropa för perioden 2002-2003. Programmet baseras på regeringens proposition 2000/01:119 Europa i omvandling – Sveriges utvecklingssamarbete med Central- och Östeuropa. Programmet bör övergå i ett permanent anslag år 2004.

För samarbetet skall följande huvudområden gälla:

- gemensam säkerhet
- demokratins fördjupning

- ekonomisk omvandling
- social trygghet
- miljö
- utbildning och forskning.

Tre riktlinjer skall styra samarbetet: att främja EU-anpassningen i kandidatländerna, samt vad avser Ryssland, Ukraina och Vitryssland, att främja systemförändringar och integration i europeiska samarbetsstrukturer, att främja relationerna med Sverige samt att låta ett jämställdhetsperspektiv präglade samarbetet.

Regeringen anser att främjandet av relationerna till Sverige och att därigenom långsiktigt stärka relationerna mellan Sverige och samarbetsländerna är en självklar och viktig del i utvecklingssamarbetet med länderna i Central- och Östeuropa. Relationsbyggandet med Sverige är också ett led i övergången till reguljärt grannlandssamarbete. Med samarbetsländernas behov som utgångspunkt skall insatserna inriktas på sådana områden där Sverige har erkänd och efterfrågad kompetens. Svenska intressen skall tillgodoses såväl i utformningen av programmet som i dess genomförande och den svenska resursbasen utnyttjas.

Samarbetet skall huvudsakligen inriktas på Estland, Lettland, Litauen, Ryssland, Ukraina och Vitryssland. Dessutom kan vissa insatser fortsatt bli aktuella i Polen och övriga kandidatländer. Landstrategier för samarbetet med de prioriterade länderna kommer att beslutas av regeringen för perioden 2002-2004. Dessa skall ange riktlinjer och prioriteringar för samarbetet med respektive land.

Utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa går nu in i en ny fas, präglad av det förestående medlemskapet i Europeiska unionen för Estland, Lettland, Litauen och Polen, där de politiska förändringarna och den ekonomiska utvecklingen har gått fort.

Betydande genombrott har åstadkommit i anslutningsförhandlingarna under det svenska ordförandeskapet. Kandidatländerna har gjort imponerande framsteg när det gäller att uppfylla anslutningskriterierna. Denna nya dynamik måste motsvaras av fortsatta framsteg i kandidatländerna när det gäller överföring, genomförande och tillämpning av regelverket. Bulgariens och Rumäniens behov av stöd kommer särskilt att uppmärksammas. I samband med att kandidat-

länderna i närområdet uppnår medlemskap i Europeiska unionen skall utvecklingssamarbetet med dessa länder fasas ut. Takten i utfasningen bör bedömas bl.a. utifrån beräknad tidpunkt för medlemskap, samarbetsländernas behov och absorptionsförmåga samt svensk kompetens och svenskt intresse.

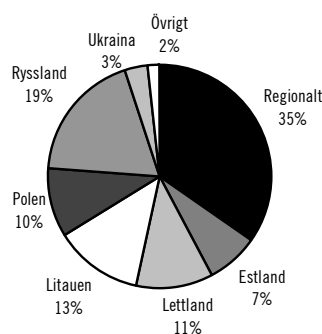
Relationerna till länderna i Central- och Östeuropa är en högt prioriterad fråga för regeringen. Utvecklingssamarbetet med dessa länder är ett viktigt instrument både för att främja utvecklingen i länderna och relationerna med Sverige. Att verka för en utvidgning av EU, fördjupade relationer med Ryssland och Ukraina, en demokratisering av Vitryssland och intensifierat samarbete i Östersjöregionen är centrala element i regeringens politik.

Det svenska EU-ordförandeskapet under våren 2001 har lagt stor vikt vid att vidareutveckla EU:s Nordliga Dimension (ND) och att förankra och permanenta detta initiativ inom EU-systemet. Sverige har skapat förutsättningar för konkreta framsteg inom områden som miljö och kärnsäkerhet, kampen mot organiserad brottslighet och den ryska regionen Kaliningrads situation. Ett viktigt projekt i detta sammanhang är det Sydvästra reningsverket i S:t Petersburg. Även de arktiska frågorna har lyfts fram. Inom IT-området har en "Northern eDimension" utvecklats för att främja utvecklingen av IT-samhället i ND-regionen. Ett stort framsteg inom miljöområdet är beslutet att etablera ett "Northern Dimension Environmental Partnership" (NDEP) mellan de investerings- och utvecklingsbanker, som är verksamma i norra Europa, Europeiska kommissionen och bilaterala givare. NDEP är ett nytt, innovativt sätt att nå mervärde genom att förenkla och effektivisera finansieringen av stora projekt med inriktning på miljö, kärnsäkerhet och energibesparingar i regionen. Detta skall ske genom att utvecklingsbankerna samordnar sig både sinsemellan och med Europeiska kommissionen. Finansieringen är baserad på en kombination av lån från bankerna och gåvomedel från kommissionens Tacis-program och andra givare. Ett svenskt bidrag till NDEP-faciliteten har utlovats inför den givarkonferens som planeras senare under år 2001.

En utförlig beskrivning av inriktningen av utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa samt beskrivning av samarbetsländerna m.m. finns i regeringens proposition 2000/01:119 Europa i omvandling –

Sveriges utvecklingssamarbete med Central- och Östeuropa.

Diagram 4.1 Stödet 1989-00 fördelat på länder

Samarbetets huvudområden

Gemensam säkerhet

Målet för det säkerhetsfrämjande samarbetet är att främja den gemensamma säkerheten i Östersjöregionen, inom såväl det militära som det civila området. Samarbetet är i första hand inriktat på insatser i Estland, Lettland och Litauen, Ryssland och Ukraina. Vissa insatser har gjorts i Polen.

Insatserna avser stöd för:

- säkerhetspolitisk kompetens
- demokratiskt totalförsvaret
- fredsfrämjande insatser
- miljöinsatser i samband med militär verksamhet
- icke-spridning av massförstörelsevapen
- gränsbevakning och insatser för stärkt yttre gränskontroll
- asyl- och migrationspolitisk kompetens
- beredskap för olyckor och katastrofer

Det säkerhetsfrämjande samarbetet är i hög grad inriktat på att bygga upp relationer mellan institutioner i Sverige och samarbetsländerna. Samarbetet skall främja kandidatländernas framtida inträde i EU och anpassning till internationella samarbetsstrukturer. Rysslands och Ukrainas integration i europeiska samarbetsstrukturer är också av betydelse ur ett säkerhetsfrämjande perspektiv.

Stöd till ett demokratiskt totalförsvär är av fortsatt stor vikt, liksom stärkande av säkerhetspolitisk kompetens. Insatser skall här främst göras genom utbildning av militär personal i de baltiska länderna och Ryssland. En betydande del av det säkerhetsfrämjande stödet går till insatser för att stärka kunskapen om och stödja tillämpningen av olika nedrustningsavtal. Stöd till nedrustning och icke-spridning i Ryssland har hög prioritet. Tonvikt kommer också fortsättningsvis att läggas vid insatser för att stärka migrations- och asylpolitisk kompetens i samarbetsländerna. Även insatser inom ramen för den satsning på förbättrat myndighetssamarbete i räddningstjänstfrågor som lanserats inom ramen för Nordliga Dimensionen (Euro Baltic) och bedrivs inom Östersjöstaternas råd och det uppföljningssamarbete till räddningsövningen "Barents Rescue 2001" som initierats inom Barentsrådet kan komma att aktualiseras.

Demokratins fördjupning

Demokratiska samhällssystem är en förutsättning för stabilitet och säkerhet i vårt närområde. Den demokratiska processen i samarbetsländerna fortsätter med vissa undantag att utvecklas positivt. Den formella grunden för demokrati är i huvudsak lagd. Det återstår dock mycket att göra för att stärka förtroendet för demokratin och för att bidra till att ett aktivt folkligt deltagande blir normen i samarbetsländerna. Målet för samarbetet skall därför vara att fördjupa demokratin genom att bidra till att stärka demokratiska strukturer, främja en demokratisk kultur och ett aktivt medborgerligt deltagande.

Insatser skall genomföras för uppbyggnad och stärkande av det civila samhället i samarbetsländerna. Samarbetet som genomförs av enskilda organisationer och folkrörelser samt det kulturella samarbetet skall få fortsatt stöd. Det skall även det integrationsfrämjande stödet till de rysktalande icke-medborgarna i Estland och Lettland.

Det samarbete som har inletts på rättsområdet och som syftar till att underlätta de baltiska ländernas EU-integration, har resulterat i ett flertal projekt såsom domar- och polisutbildning, fängelsesamarbete och frivårdsprojekt. Samarbetet väntas ha stor betydelse framöver då förhandlingarna om inträde i EU med de tre baltiska länderna nu har gått in i en intensiv fas.

Samarbete på lokal och regional nivå mellan kommuner, länsstyrelser, landsting och storregioner spelar en stor roll inom utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa. Verksamheten avser att utveckla lokal och regional förvaltning och demokrati, men också eftersatta samhällsområden under dessa instansers ansvar, såsom hälso- och sjukvård, omvårdnad, primärskola m.m. Verksamheten, som bärs upp av ett brett folkligt engagemang på båda sidor om Östersjön, förväntas fortsätta under det kommande året. Bilaterala och multilaterala nätverk och liknande samsamarbetsstrukturer byggs ut allt mer inom det regionala samarbetet och vänortssamarbetet expanderar på lokal nivå.

Ekonomisk omvandling

De baltiska länderna har nått långt i sin ekonomiska omvandling och räknas nu som marknadsekonomier. De marknadsekonomiska institutionerna behöver nu fortsatt stärkas och reformerna konsolideras. I OSS har den ekonomiska reformprocessen varit mer utdragen men en mer positiv utveckling kan skönjas. Många reformer återstår dock där och det är nödvändigt att skapa stabila marknadsekonomiska institutioner.

Stödet till kandidatländerna på det ekonomiska området förutses kunna fortsätta minska framöver mot bakgrund av den ekonomiska utvecklingen. Visst bilateralt stöd kommer att behövas som komplement till EU:s stöd, i synnerhet på förvaltningsområdet. Stödet kommer att förskjutas mot Ryssland och Ukraina där insatser inom det ekonomiska området kommer att ha fortsatt stor betydelse. Förutsättningar finns i dessa länder för en bredare ansats i samarbetet, i synnerhet det näringslivsfrämjande stödet, t.ex. genom stöd till utveckling av små- och medelstora företag och kompetensutbildning, samt förvaltningsstödet t.ex. statistik, skatter och arbetsmarknad. Insatser på lantmäteriområdet kommer också att vara fortsatt betydelsefulla i Ryssland och Ukraina.

Social trygghet

Den snabba ekonomiska omvandling som har skett i regionen, särskilt i kandidatländerna, är ojämnt fördelad mellan olika samhällsgrupper. Det är av stor vikt för legitimiteten hos demokratin och den ekonomiska reformprocessen att

en politik för en god ekonomisk tillväxt kombi-
neras med en politik för social trygghet och en
rimlig fördelningspolitik.

Stödet till den sociala sektorn förväntas därför
vara fortsatt stort under det kommande året, och
koncentreras på uppbyggnad av hållbara social-
tjänst- och socialförsäkringssystem, förbättring
av folkhälsan, reformer av hälso- och sjukvårds-
systemen och den sociala omsorgssektorn. Sär-
skilda satsningar skall göras på att förhindra
spridning av smittsamma sjukdomar såsom tbc
och hiv/aids samt på särskilt svaga grupper i
samhället såsom exempelvis institutionaliserade
barn, misshandlade kvinnor samt kvinnor och
barn som utsatts för sexuell exploatering genom
exempelvis människohandel.

Miljö

Det svenska stödet på miljöområdet i Central-
och Östeuropa bör fortsatt inriktas mot att be-
vara, skydda och förbättra miljön, särskilt i och
omkring Östersjön samt att stödja en hållbar ut-
veckling. Detta arbete sker huvudsakligen ge-
nom Sida och Naturvårdsverket. För kandidat-
länderna inriktas det svenska stödet på de krav
som ställs inför dessa länders kommande EU-
medlemskap. Det är regeringens bedömning att
fortsatta svenska insatser på miljöområdet i
Ryssland och Ukraina är angelägna. Stödet för-
utsätts fortsatt främst inriktas på förvaltnings-
stöd och kompetensutveckling samt miljö- och
energiinvesteringar. Sverige bör aktivt delta i bl.a.
projekt som identifieras inom NDEP. De svens-
ka energirelaterade insatserna bör inriktas på att
öka effektiviteten i produktion, distribution och
användning av såväl värme som elektricitet lik-
som att minska utsläppen från energiproduk-
tionsanläggningar. I tillämpliga fall bör insatser-
na utformas så att minskning i utsläpp av
växthusgaser skall kunna tillgodoses i Sverige i
enlighet med klimatkonventionens och Kyoto-
protokollets s.k. flexibla mekanismer. Fortsatta
svenska insatser inom energiområdet i Ryssland
och Ukraina kan förväntas. Regeringen har för
avsikt att verka för internationellt koordinerade
åtgärder i syfte att underlätta för Litauen att i
god tid och på ett miljömässigt hållbart sätt an-
passa sitt energisystem till de nya förutsättningar
som en nedläggning av Ignalinareaktorerna med-
för. Målet med det svenska kärnsäkerhetspro-
grammet, kanaliserat via Statens kärnkraftin-
spektion (SKI) och Statens strålskyddsinstitut

(SSI), bör fortsatt vara att så långt som möjligt
minska sannolikheten för att en kärnkraftolycka
med stora radioaktiva utsläpp skall inträffa vid
något av kärnkraftverken i samarbetsområdet
eller i samband med hantering och lagring av
kärnavfall. Behovet av stöd till Ryssland på om-
rådena reaktorsäkerhet, utbränt kärnbränsle och
radioaktivt avfall är stort. Möjligheterna att bistå
Ryssland på dessa områden begränsas på grund
av avsaknaden av ett juridiskt ramverk som bl.a.
reglerar frågor om tullar, skatter och ansvar i
händelse av en atomskada. Regeringen är beredd,
så snart de juridiska frågorna fått en acceptabel
lösning, att förstärka stödet till Ryssland, på des-
sa områden.

Utbildning och forskning

Samarbete på utbildnings- och forskningsområ-
det är ett viktigt verktyg för att stödja reform-
processen och generera ekonomisk tillväxt i
Central- och Östeuropa.

Tyngdpunkten i samarbetet ligger därför på
bidrag till att stärka forsknings- och utbildnings-
kapaciteten i samarbetsländerna samt att skapa
fungerande och långsiktiga nätverk mellan
främst universitet och högskolor i Sverige och i
vårt prioriterade närområde. Individuell stipen-
diering är här ett viktigt verktyg för både främ-
jande av institutionssamarbete och skapandet av
kontaktytor och nätverk mellan individer. I öv-
rigt skall särskild prioritet ges till utvecklingen av
forskningskapaciteten i samarbetsländerna samt
till folkbildning. En bestående "brain-drain" av
akademisk och annan kompetens från samar-
betsländerna till Sverige och andra västländer bör
motverkas och förebyggas.

Jämställdhet

Det svenska utvecklingssamarbetet med Cen-
tral- och Östeuropa skall präglas av ett jäm-
ställdhetsperspektiv. Det innebär att utveck-
lingssamarbetet i stort skall utformas så att det
bidrar till ökad jämställdhet mellan kvinnor och
män i samarbetsländerna och att planerade en-
skilda insatser skall analyseras utifrån de effekter
de kan ha på kvinnor och män. Exempelvis skall
varje insats analyseras utifrån förväntad eller
uppnådd jämställdhetseffekt och all rapporte-
ring, alla översyner och utvärderingar utförda av
departementet och dess myndigheter skall redo-

visas med en uppdelning av fakta och analys för såväl kvinnor som män.

Därutöver görs särskilda insatser inom det bilaterala utvecklingssamarbetet för att främja kvinnors deltagande i samhällslivet, både i politiska församlingar på lokal och central nivå och på arbetsmarknaden. Insatser görs också för att ta fram könsuppdelad statistik i samarbetsländerna, ledarskapsutbildningar ordnas för kvinnor i ledande positioner i samhället och projekt med fokus på män och jämställdhet genomförs.

Det är viktigt att intresset för jämställdhetsfrågor uppmuntras i vårt närområde och att insatser som görs får ordentlig genomslagskraft. Vikten av att anlägga ett jämställdhetsperspektiv bör därför förmedlas till både beslutsfattare i samarbetsländerna och till de svenska genomförande parterna.

Regionalt samarbete

Östersjösamarbetet har konsoliderats och en enhetlig paraplystruktur för det multilaterala samarbetet etablerades under förra året inom ramen för Östersjöstaternas råd. Funktioner för energisamarbete och för Agenda 21 för Östersjöregionen - Baltic 21 har lokaliserats till det internationella sekretariatet i Stockholm. Baltic 21 arbetar med hållbar utveckling genom handlingsplaner för åtta sektorer, av vilka Sverige har samordningsansvar för näringsliv, utbildning och turism. Praktiskt samarbete mellan fackdepartement och myndigheter dominerar samarbetet. Under år 2002 kommer att hållas dels ett utrikesministermöte vid rådets 10-årsjubileum i mars och dels ett toppmöte på regeringschefs nivå i juni.

Barentssamarbetet konkretiseras och inriktas alltmer på regionalt och lokalt förankrade aktiviteter. Prioritet bör ges åt arbete med att förbättra förutsättningarna för näringslivssatsningar och miljö och hållbar utveckling samt att involvera ryska företrädare i myndighetssamarbete av gemensamt intresse inom Barentsregionen t.ex. enligt den modell som utvecklats inom det väl fungerande samarbetet mellan regionens tullmyndigheter. Räddningsövningen "Barents Rescue 2001" som genomförs i Partnerskap för fredens anda är ett exempel på samarbetsinitiativ i regionen som bör uppmuntras. Under Sveriges pågående ordförandeskap i Barentsrådet avser regeringen förbättra informationen om Barentsregionen som investerings- och turistmål samt

verka för förbättrade förutsättningar för regionalt och lokalt samarbete genom att särskilt uppmuntra vänortssamarbetet och stödja insatser till förmån för regionens ursprungsfolk. Barentssamarbetets organisation och struktur bör också ses över och anpassas till den europeiska regionalpolitiska utvecklingen.

Helsingforskommissionen (HELCOM) spelar en stor roll för miljösamarbetet i Östersjöregionen. HELCOM, genom sin Programme Implementation Task Force, ansvarar för genomförandet av Åtgärdsprogrammet för Östersjön och dess 132 s.k. hot spots. En stor del av det svenska investeringsstödet har gått till dessa miljöinvesteringsobjekt. Även i fortsättningen kommer Sverige aktivt att stödja genomförandet av Åtgärdsprogrammet. HELCOM prioriterar i övrigt bl.a. insatser mot övergödning, utsläpp av farliga ämnen och olja i Östersjön.

Inom det arktiska samarbetet genomförs ett brett upplagt klimatprojekt liksom studier av miljöförändringar. Miljösamarbetet firade 10-årsjubileum i Rovaniemi i juni 2001. Under det finländska ordförandeskapet fortsätter arbetet på projektbas för att främja hållbar utveckling i de arktiska områdena. Det finländska ordförandeskapet avser lyfta fram transportfrågorna och jämställdhetsfrågor.

Sverige bidrar till och har positiva erfarenheter från regionalt samarbete i närområdet som genomförs av Nordiska ministerrådet, Östersjöstaternas råd, Barentsrådet och Arktiska rådet. Detta bör beaktas vid utformningen av bilaterala insatser och bidrag bör kunna ges till projekt i länder i vårt närområde som initieras i dessa organisationer.

Det EU-relaterade utvecklingssamarbetet

Sverige fortsätter att verka aktivt för att underlätta anpassningsprocessen i kandidatländerna. De första centraleuropeiska kandidatländerna förväntas bli antagna som medlemmar inom de närmaste åren. Det finns dock inte i dag något kandidatland som uppfyller samtliga kriterier för medlemskap i EU. Alla kandidatländer måste därför fortsätta inriktningen på ytterligare reformer för att anta och genomföra EU:s regelverk. De kommer att behöva ägna särskild uppmärksamhet åt införandet av adekvata administrativa strukturer, reformering av domstolsväsendet och den offentliga förvaltningen

samt åt minoriteternas situation. Stora investeringar krävs på miljöområdet

Regeringen anser att det under en övergångstid finns motiv för fortsatt bilateralt stöd till samarbetsländerna i syfte att bidra till angelägna reformer. Utgångspunkten är att inga nya bilaterala åtaganden kommer att göras efter det att länderna blivit medlemmar i EU. Under övergångstiden skall det eftersträvas att i ökad utsträckning länka över till finansiering via EU. Ett ökat svenskt deltagande i EU:s insatser för institutionsuppbyggnad genom partnersamverkan (twinning) är en del av detta.

EU:s förmedlemskapsstöd kanaliseras för närvarande genom tre olika finansiella instrument, Phare, ISPA och Sapard. Phare är det särskilda programmet för stöd till kandidatländernas anslutningsprocess. ISPA är avsett för strukturåtgärder på miljö- och transportområdet, medan Sapard inriktas på stöd för jordbruksutveckling.

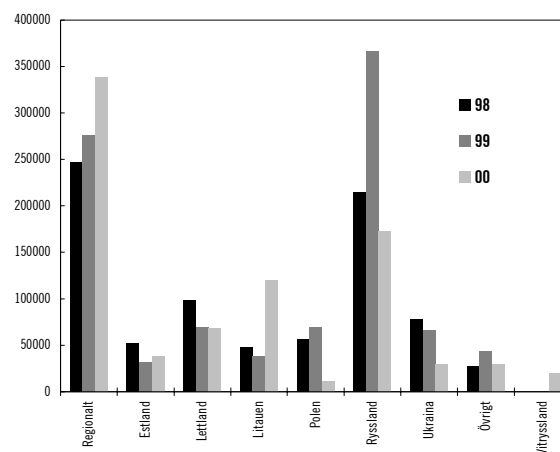
Förmedlemskapsstödet kommer under den närmaste perioden att inriktas på insatser för att fullborda institutionsuppbyggnaden för genomförande av regelverket med tillhörande investeringar, samt på att förbereda kandidatländerna för hanteringen av EU:s strukturfonder och jordbruksstöd.

Det kommer sannolikt att finnas kvarvarande behov av stöd i kandidatländerna vid medlemskapet i EU. Detta behov kommer emellertid att i hög utsträckning mötas av det kraftigt utökade stödet från EU.

En viktig uppgift för det bilaterala utvecklingssamarbetet blir därför att bistå kandidatländerna i att utöka sin kapacitet att själva driva EU-anpassningen vidare, varvid samarbetsländernas nationella handlingsplaner kommer att vara vägledande.

EU:s Interreg-program spelar en viktig roll genom att stödja gränsöverskridande samarbete. Svenska aktörer kan delta i ett flertal lokalt inriktade Interreg-program i närområdet, inklusive ett program i Barentsregionen som även omfattar ryska områden, samt i det nya mer övergripande regionala program som omfattar hela Östersjöregionen.

Diagram 4.2 Beslutade insatser - Utveckling per land 1998-00 (tkr)

4.5 Insatser

4.5.1 Statliga insatser inom politikområdet

Under avsnitt 4.6 Resultatbedömning finns exempel på insatser inom de olika samarbetsområdena, som gjorts med medel som anslagits inom politikområdet.

Regeringen utsåg år 2000 till de "Baltiska Ländernas År". Satsningen hade tre mål varav det första var att främja de bilaterala kontakterna mellan Sverige och de baltiska länderna på alla plan, framför allt inom näringslivet. Nio svensk-baltiska dagar genomfördes av län, regioner och kommuner med företagsmässor, seminarier och olika slags kulturaktiviteter.

Övriga två mål syftade till att stödja och underlätta för de baltiska länderna i sitt närmande till EU, dels vad gäller EU-information till befolkningen, dels genom att förbättra kunskaperna om Baltikum bland övriga EU-länder. Under året fick därför ett stort antal EU-informationsprojekt stöd inom ramen för de "Baltiska Ländernas År" och seminarier, utställningar och journalistaktiviteter ägde rum för att sprida kunskap i andra EU-länder om de baltiska länderna och deras situation. Kostnaden för de "Baltiska Ländernas År" har uppgått till ca 12 miljoner kronor, varav ca hälften är finansiering från Östersjömiljard 2.

4.5.2 Insatser utanför politikområdet

Viktiga insatser görs också i de länder i Central- och Östeuropa som enligt OECD:s biståndsguiden DAC, klassificeras som utvecklingsländer. Det rör sig om vissa länder i f.d. Sovjetunionen (Moldavien, Kaukasus och Centralasien) och f.d. Jugoslavien samt Albanien. Dessa insatser finansieras inom utgiftsområde 7, politikområde 8 Internationellt utvecklingssamarbete och behandlas där.

För att främja tillväxt och sysselsättning i Sverige genom näringslivsinriktade insatser i Östersjöregionen har tidigare en miljard kronor avsatts i den så kallade Östersjömiljarden. Ytterligare en miljard kronor har beslutats av riksdagen för femårsperioden 1999-2003. Medlen skall användas för insatser som förstärker svenska företags position i Östersjöregionen och som förbättrar förutsättningarna för svenska företags deltagande i utvecklingen av regionens näringsliv. Insatserna, som samordnas med och kompletterar utvecklingssamarbetet med Östersjöländerna, finansieras inom politikområde Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande och behandlas under utgiftsområde 24.

Swedfunds framtida verksamhet i Central- och Östeuropa har varit föremål för en särskild utredning och förslag om fortsatta statliga satsningar på riskkapital i Central- och Östeuropa har presenterats. Swedfund behandlas närmare under politikområde 7:8 Internationellt utvecklingssamarbete.

4.6 Resultatbedömning

I budgetpropositionen för år 2001 angavs målen:

- att främja en säkerhetsgemenskap
- att fördjupa demokratins kultur
- att stödja en socialt hållbar ekonomisk omvandling
- att stödja en miljömässigt hållbar utveckling.

Allt utvecklingssamarbete skall präglas av ett jämställdhetsperspektiv.

4.6.1 Resultat

I diagram 4.2 framgår utvecklingen av beslutade insatser i samarbetet med Central- och Östeuropa per land under de senaste tre åren och i diagram 4.1 stödet 1989-2000 fördelat på länder. Totalbeloppet för beslutade insatser år 2000 minskade med ca 17 % jämfört med 1999. Enligt Sida har bemyndigandetrymmet för nya insatser för första gången varit en begränsande faktor, framför allt avseende delposten kunskapsöverföring och ekonomiskt samarbete. Denna återhållsamhet med nya åtaganden på denna delpost bidrar till att förändringarna ter sig stora för enskilda länder såsom Ryssland. Sida bedömer dock att intresset på rysk sida och förutsättningarna för ett omfattande samarbete inom bl.a. miljö, energi och socialsektorn är fortsatt stort. Den stora ökningen för Litauen beror dels på en kraftig ökning av Sidas sociala insatser samt ett femårigt regeringsbeslut på 50 miljoner kronor avseende stöd för avveckling av kärnkraftverket Ignalina. En större andel av besluten avser flera länder, vilket gör att siffrorna för regionala insatser ökar.

I diagram 4.3 framgår utvecklingen av beslutade insatser i samarbetet per mål under de senaste tre åren. Stödjande av en socialt hållbar ekonomisk omvandling är fortfarande det största verksamhetsområdet. År 2000 har ett antal fleråriga beslut omfattande stora kostnader tagits på miljöområdet, vilket gör att miljöandelen ökat i jämförelse med de andra verksamhetsområdena. På demokrati- och säkerhetsfrämjande områdena har åtaganden gjorts år 2000 i ungefär samma storleksordning som året innan.

Främjande av en säkerhetsgemenskap

Insatser inom ramen för det säkerhetsfrämjande samarbetet bereds i en interdepartemental arbetsgrupp som fungerar som samordningsorgan och har en rådgivande funktion.

Beredning av säkerhetsfrämjande ärenden inom ramen för de civila myndigheternas verksamhet överfördes genom regleringsbrev 1999 till Sida. Sidas mandat utökades 2000 till att omfatta beredning och beslut även rörande militärt säkerhetsfrämjande samarbete, i den mån det rör insatser som inte bedöms vara av särskild utrikes- eller säkerhetspolitisk vikt.

Av de insatser som beretts och beslutats inom Regeringskansliet har stöd för uppbyggnad av ett demokratiskt totalförsvaret och stärkande av säkerhetspolitisk kompetens haft en framträdande roll. En stor del av det säkerhetsfrämjande stödet har lämnats för ett antal multinationella projekt; den baltiska fredsfrämjande bataljonen BALTBAT, dess marina motsvarighet BALTRON samt den gemensamma försvarshögskolan BALTDEFCOL. Tyngdpunkten har överlag lagts vid utbildningsinsatser för militär personal i framförallt Estland, Lettland och Litauen. Ett stort antal insatser har gjorts i Ryssland för nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen. Rörande de insatser som beretts och beslutats av Sida har samarbetet koncentrerats till uppbyggnad av asyl- och migrationspolitisk kompetens i samarbetsländerna och icke-spridning av nukleära ämnen.

För de insatser som beretts och beslutats inom Regeringskansliet fattades under 1999 beslut om 25 miljoner kronor medan motsvarande belopp för 2000 var 35 miljoner kronor. Skillnaden beror framförallt på de medel som anslagits för Försvarsmaktens årsplaner för samarbete med de baltiska länderna under 2000. För insatser som beretts och beslutats av Sida beslutades under 1999 om ca 36 miljoner kronor medan motsvarande siffra för 2000 var ca 13 miljoner kronor. Minskningen beror främst på att ett stort antal av de beslut som fattades under 1999 avsåg insatser över en treårsperiod, vilket gjorde att färre ansökningar om stöd gjordes under 2000.

Medel för säkerhetsfrämjande insatser förväntas minska successivt under de närmaste två åren under det att samarbetet delvis utfasas. Kopplingen till EU-medlemskapet på vissa av de sektorer som omfattas av det säkerhetsfrämjande stödet är emellertid överlag mindre än på andra samarbetsområden, samtidigt som dessa insatser kan bedömas vara av stor betydelse för svensk säkerhet. Så gäller inte minst på totalförvarsområdet där det finns mer långsiktiga behov av stöd.

Analys och slutsatser

Sammanfattningsvis kan sägas att det säkerhetsfrämjande samarbetet under 2000 överlag har fungerat väl. Detta framgår av rapportering från berörda myndigheter, med redovisning av genomförda projekt. Insatserna har legat väl i linje med rådande riktlinjer och prioriteringar

som gjorts. I den utvärdering av utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa som förelåg våren 2000 gjordes också bedömningen att det säkerhetsfrämjande stödet fungerat väl, att erfarenheterna av samarbetet var mycket positiva och att det fanns anledning att fortsätta med vissa delar av stödet under en längre tid framgent.

Regeringens bedömning är att Sidas insatser på det säkerhetsfrämjande området har varit mycket värdefulla. En ökad kvalitet i arbetet har uppnåtts genom att projektberedning överförts till Sida, samtidigt som projektberedning också främst kan anses vara en myndighetsfunktion.

För samarbete med Estland, Lettland och Litauen på Försvarsmaktens område har sedan år 2000 utformats årsplaner, vilket regeringen bedömer som mycket positivt. Detta gör stödet fokuserat och skapar långsiktighet och hållbarhet i samarbetet. Liknande former bör kunna utformas även för andra myndigheter.

Fördjupande av demokratins kultur

Att uppfylla målet om ett fördjupande av demokratins kultur i samarbetsländerna har varit en uppgift för både Sida och Svenska institutet. Svenska institutet har härvidlag fyllt en viktig funktion på de kulturella och akademiska områdena. De olika stipendie- och utbytesprogrammen, inte minst inom ramen för Visbyprogrammet och Nya Visbyprogrammet, har bidragit till att främja det vetenskapliga och kulturella utbytet mellan Sverige och samarbetsländerna, vilket i sin tur stärker demokratins förankring i samhället.

Sida har under året genomfört viktiga demokratifrämjande insatser, inte minst genom stöd till det civila samhället och till fria media. Exempel på insatser under 2000 är utbildning av ryska tjänstemän i Novgorod för att förbättra förutsättningarna för lokalt självstyre i regionen samt utbildning i miljöjournalistik för ukrainska journalister. Det decentraliserade samarbetet, liksom även det regionala samarbetet, har varit ett effektivt sätt att förstärka grannlandsrelationerna och att skapa ett värdefullt kontaktnät inför framtiden inom EU. Dessutom har stöd getts inom rättsområdet, bl.a. för domar- och polisutbildning, fängelsesamarbete och frivårdsprojekt, vilket har haft stor relevans för kandidatländernas EU-anpassning. Rättssamarbetet har också fått positiva reaktioner i samarbetsländerna.

Språk- och integrationsstödet, som lämnas för integration av de ryskspråkiga befolkningarna i Estland och Lettland, har varit en angelägen insats som kommer att fortsätta under 2002. Stödet har bland annat bidragit till att få de nationella regeringarna att ta ett större ansvar för integrationspolitiken vilket har lett till att statliga integrationsprogram har antagits i både Estland och Lettland.

Analys och slutsatser

Sammanfattningsvis kan konstateras att de insatser inom området demokrati som har genomförts under 2000 varit relevanta för de mål regeringen ställt på verksamheten och att måluppfyllelsen därigenom varit god. Detta framgår bl.a. av den utvärdering som gjorts inför propositionen om utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa våren 2001.

Stödjande av en socialt hållbar ekonomisk omvandling

Den största delen av utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa faller under målet att stödja en socialt hållbar ekonomisk omvandling. Inom det ekonomiska området har insatser gjorts bl.a. inom offentlig förvaltning, näringslivsfrämjande och lantmäteri. I de baltiska länderna har Statistiska centralbyrån genomfört projekt för att anpassa ett antal statistikområden till EU-direktiv i de baltiska länderna. Insatser på lantmäteriområdet och fastighetsregistrering har genomförts i Ryssland och Ukraina. Det näringslivsfrämjande stödet har varit betydelsefullt, framför allt i Ryssland, bl.a. genom utbildning för företagsledare. I de baltiska länderna har det näringslivsfrämjande stödet minskat i enlighet med landstrategierna. Att döma av utvärderingar som gjorts är stödet på det hela taget väl inriktat och genomfört på ett bra sätt.

Svenskt stöd på det sociala området har varit betydande och har ökat. Allvarliga problem kvarstår i samarbetsländerna. Insatser har gjorts till stöd för hälso- och sjukvårdsreformer, uppbyggnad av socialtjänst och omsorg om utsatta grupper, framför allt barn och funktionshindrade samt socialförsäkringssystem. Större reformprogram har genomförts i samarbete med Världsbanken i Lettland och Litauen inriktade på utsatta barn. Insatser på det sociala området har i

kandidatländerna en kompletterande roll till det omfattande stödet från EU, vars inriktning på det sociala området har varit begränsad. Även i Ryssland och Ukraina har insatser gjorts med inriktning på utsatta barn. Ett exempel är det s.k. Early intervention institute i S:t Petersburg som syftar till att förbättra vården av små barn med psykosociala och funktionella handikapp. Insatser har också gjorts för att utveckla en modern arbetsförmedling i nordvästra Ryssland. Stöd har också lämnats till hälsoreformer och mot smittsamma sjukdomar. Även här spelar det regionala samarbetet en stor roll.

Analys och slutsatser

De insatser som genomförts har varit relevanta för att uppfylla målet genom att bidra till att utveckla de institutioner som är nödvändiga för en ekonomisk utveckling. Insatser på det sociala området har ökat under perioden och har bidragit till att förbättra de sociala förhållandena i samarbetsländerna och utveckla förutsättningar för en positiv utveckling även på detta område.

Stödjande av en miljömässig hållbar utveckling

Sida har under år 2000 inom miljöarbetet beaktat prioriteringarna inom Agenda 21 för Östersjöområdet samt Åtgärdsprogrammet för Östersjön. En del förseningar har inträffat i miljöarbetet i de baltiska länderna bl.a. på grund av den stora roll som EU:s finansieringsinstrument ISPA har fått. Ännu har inte samarbetsformerna för samfinansiering mellan ISPA och bilaterala givare fastlagts. Trots detta har Sida kunnat fatta beslut om ett antal insatser. Ett reningsverk i Daugavpils, Lettland, har tagits i bruk och upphandlingar för att antal projekt pågår. Ett svenskt gåvoavtal avsett för upprustning av Kaliningrads vattenreningsverk har under-tecknats. Gåvoavtalet på 120 miljoner kronor är ett av Sidas största avtal någonsin i Östsamarbetet. Ytterligare ett svenskt gåvoavtal gällande upprustning av Sestroretsk reningsverk, beläget utanför S:t Petersburg undertecknades under år 2000. Sida har vidare bedrivit ett intensivt arbete i nära samverkan med övriga finansiärer för att projektet Sydvästra reningsverket skall komma till stånd. En stor konsultinsats inleddes under år 2000.

Genom Naturvårdsverket har stöd lämnats med inriktning på EU-integration för kandidatländerna. Detta innefattar bl.a. stöd till miljöförvaltningarna i Estland, Lettland och Litauen. På jordbruksområdet har arbetet fortsatt med att minska miljöbelastningen från jordbruket.

På strålskyddsområdet har Sida tillsammans med Statens Strålskyddsinstitut utarbetat ett program för att stödja kandidatländernas miljö- och strålskyddsmyndigheter. Avsikten är bl.a. att stödja myndigheternas införande och tillämpning av EU:s rättsakter och program inom strålskyddsområdet.

Statens kärnkraftinspektion och Statens Strålskyddsinstitut har i sin verksamhet inom Central- och Östeuropa under 2000 följt målsättningarna för det svenska kärnsäkerhetsprogrammet. I Litauen har verksamheten inriktats på att fullfölja pågående projekt på kärnsäkerhetsområdet gällande anläggningsförbättringar och organisationsstöd åt Ignalinaverket. Nya projekt som påbörjats avser i första hand att förbereda och underlätta arbetet med att avveckla Ignalina I. I Ryssland har samarbetet fortsatt med Leningradverket inom området säkerhetsanalys, med inriktning mot en komplett säkerhetsrapport, den första i sitt slag i Ryssland. Vid Kola kärnkraftverk fortsätter samarbetet på säkerhets- och brandanalysområdet.

Regionalt sker också insatser genom länsstyrelserna i Norrbotten och Västerbotten som, inom ramen för Barentssamarbetet gör omfattande insatser i de ryska Barentslänen.

Analys och slutsatser

Insatserna på miljöområdet har i huvudsak varit tunga, kapitalkrävande och fleråriga projekt. Effekterna av insatserna låter sig inte mätas över korta tidserier utan är i allmänhet av mer långsiktig karaktär. Enligt utvärderingen inför propositionen om utvecklingssamarbete med Central- och Östeuropa har miljösamarbetet i flera fall dessutom lett till en institutionell samverkan och ett nätverksbyggande, som kan leda över i ett varaktigt samarbete efter gävofinansieringens slut och som därmed kan få stor betydelse för framtiden.

En allmän slutsats är att de insatser som genomförts på miljöområdet under 2000 varit relevanta för de mål som regeringen ställt på verksamheten och att måluppfyllelsen varit god.

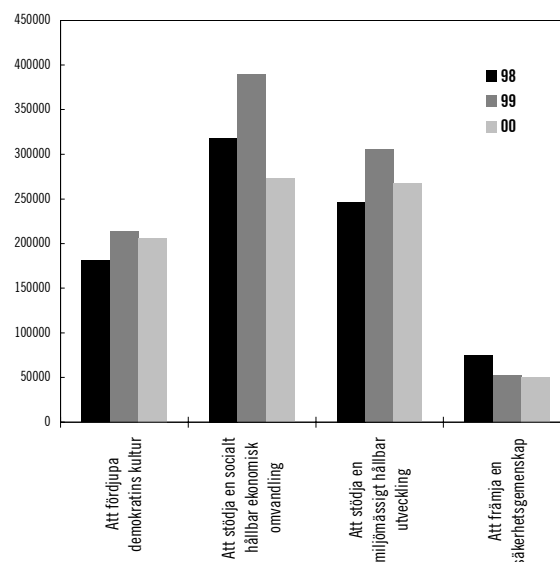
Jämställdhet

Resultatet av satsningarna för att främja jämställdheten i samarbetsländerna har varit blandade. Ett svagt intresse hos både mottagare och hos de svenska genomförande parterna har ibland kunnat märkas. Sida antog under året nya mål och riktlinjer för stödet till ökad jämställdhet i närområdet, bland annat i syfte att underlätta dialogen med berörda parter.

I frågan om integrering av ett jämställdhetsperspektiv i alla insatser, har Sida kommit långt i detta arbete även om kontinuerliga utbildningsinsatser av personal kommer att fortsätta att vara nödvändiga och somliga samarbetsområden, såsom rättssamarbetet, ännu ej tillämpar ett jämställdhetsperspektiv. Motsvarande analys har emellertid inte gjorts av Svenska institutet, ej heller av Utrikesdepartementet.

Särskilda insatser för att främja jämställdheten i samarbetsländerna har under året genomförts av både Sida och Svenska institutet. Här kan nämnas seminarier om mansrollen i Ukraina, ledarskapsutbildningar för kvinnor i Ryssland och statistikprojekt i Baltikum.

Diagram 4.3 Beslutade insatser - Utveckling 1998-00 per mål (tkr)

4.7 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket har inte haft några invändningar i revisionsberättelserna avseende Sida och Svenska institutet.

Beträffande Svenska institutet vill dock Riksrevisionsverket fästa uppmärksamhet på att underlaget för årsredovisningen inte var samman-

ställt på tillfredsställande vis vid tidpunkten för årsredovisningens fastställande samt att ett flertal av balansposterna innehöll felaktigheter och brister av olika slag. SI har noterat iakttagelserna och fortsätter sitt arbete med att förbättra de ekonomiadministrativa rutinerna.

Regeringen konstaterar att Svenska institutet genomför en genomgripande rekonstruktion av sin ekonomiorganisation. Syftet är bland annat att förbättra rutinerna vad gäller återrapportering.

Riksrevisionsverket har under år 2000 granskat upphandlingen vid Sida. Revisionsrapportens iakttagelser behandlas under politikområde 8 Internationellt utvecklingssamarbete avsnitt 3.7 Revisionens iakttagelser.

4.8 Budgetförslag

Tabell 4.2 Anslagsöversikt för Samarbete med Central- och Östeuropa

Tusental kronor

		Anvisat 2001	Beräknat 2002
9.1	Samarbete med Central- och Östeuropa		
9:1.1	Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida	610 000	492 000
9:1.2	Samarbete med Central- och Östeuropa genom Svenska institutet	54 000	98 000
9:1.3	Bidrag till Stiftelsen Östekonomiska Institutet	4 636	-
9:1.4	Övriga bidrag till samarbetet med Central- och Östeuropa	196 364	159 000
Summa anslag 9:1		865 000	749 000
9.2	Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier	35 000	1 000
Summa anslag		900 000	750 000

4.8.1 9:1 Samarbete med Central- och Östeuropa

Tabell 4.3 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2000	Utfall	903 598	Reserva- tion	844 252
2001	Anslag	865 000	Utgifts- prognos	1 047 000
2002	Förslag	749 000		
2003	Beräknat	749 000		
2004	Beräknat	399 000		

Anslaget 9:1 Samarbete med Central- och Östeuropa omfattar anslagsposterna Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida, Samarbete med Central- och Östeuropa genom Svenska institutet samt Övriga bidrag till samarbetet med Central- och Östeuropa. Den tidigare anslagsposten Bidrag till Stiftelsen Östekonomiska Institutet ingår fr.o.m. år 2002 i anslagsposten Övriga bidrag till samarbetet med Central- och Östeuropa.

Eftersom samarbetet med Central- och Östeuropa är ett tvåårigt program som temporärt ingår i myndigheternas verksamhet belastas anslaget 9:1 med vissa förvaltningsutgifter. Utfallet år 2000 var 38,9 miljoner kronor. För 2001 avses högst 51,5 miljoner kronor avdelas för förvaltningsutgifter.

Av anslaget beräknar regeringen anslå 492 miljoner kronor till Sida, 98 miljoner kronor till Svenska institutet och 159 miljoner kronor till Övriga bidrag till samarbetet med Central- och Östeuropa.

Bemyndigande om ekonomiska förpliktelser

För anslaget 9:1 Samarbete med Central- och Östeuropa föreslås regeringen få ikläda staten förpliktelser som tillsammans med tidigare gjorda utestående förpliktelser innebär utgifter på högst 945 miljoner kronor efter år 2002 i enlighet med följande tabell.

Tabell 4.4 Bemyndigande om ekonomiska förpliktelser

Tusental kronor

	2000 utfall	2001 prognos	2002 beräknat	2003 beräknat	2004 – beräknat
Utestående förpliktelser vid årets början	450 000	428 000	649 000		
Nya förpliktelser	79 000	244 000	346 000		
Infriade förpliktelser*	101 000	23 000	50 000	460 000	485 000
Utestående förpliktelser vid årets slut	428 000	649 000	945 000		
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	750 000	860 000	945 000		

* Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

Regeringens överväganden

Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida

Regeringen bedömer att Sidans insatser är av stort värde för samarbetsländerna och att de bidrar till en utveckling mot normalt grannlandssamarbete. Regeringen bedömer att Sida-Östs organisation är effektiv och ändamålsenlig. Regeringen beräknar anslå 492 miljoner kronor till Sida.

Samarbete med Central- och Östeuropa genom Svenska institutet

Svenska institutet har till uppgift att sprida kunskap om Sverige i utlandet och att svara för utbyte med andra länder inom kultur, utbildning, forskning och samhällsliv i övrigt.

Regeringen bedömer att Svenska institutets insatser för en fördjupning av demokratins kultur i samarbetsländerna har varit ändamålsenlig. Regeringen beräknar anslå 98 miljoner kronor till Svenska institutets verksamhet inom områdena demokratins fördjupning samt utbildning och forskning i Central- och Östeuropa för budgetåret 2002. Ökningen beror på att stipendieprogrammet Nya Visbyprogrammet från och med nästa år finansieras från denna anslagspost med 50 miljoner kronor. Nya Visbyprogrammet har tidigare finansierats från den s.k. Östersjömiljard 1, som upphör under nästa år.

Övriga bidrag till samarbetet med Central- och Östeuropa

I denna anslagspost ingår bl.a. medel för samarbete och stöd på det kärntekniska området, medel för multilateralt stöd samt medel för säker-

hetsfrämjande insatser. Regeringen beräknar anslå 159 miljoner kronor till denna anslagspost.

För att kunna bemöta den snabba utvecklingen i de Central- och Östeuropeiska länderna är det nödvändigt att det finns medel till regeringens disposition. Det är av vikt att stödja det samarbete som bedrivs genom internationella organisationer eftersom det kan uppstå synergieffekter genom samfinansiering mellan bilaterala och multilaterala program och projekt. Organisationerna skall huvudsakligen finansiera sin verksamhet genom ordinarie resurser, men regeringen avser även fortsätta att finansiera insatser som är av särskild betydelse för reformprocessen och som är otillräckliga i det internationella utvecklingssamarbetet. Sveriges bidrag till det nordiska miljöfinansieringsbolaget NEFCO finansieras från denna anslagspost.

Insatser inom ramen för det regionala samarbetet i Östersjöstaternas råd, Barentsrådet och Arktiska rådet avses även fortsättningsvis finansieras från denna anslagspost som komplement till den finansiering som sker via anslagposterna till Sida och Svenska institutet.

Utgifter för administrativa kostnader i utrikesförvaltningen täcks av medel från denna anslagspost. I anslagsposten ingår även medel till handelshögskolan i Riga och juristhögskolan i Riga samt bidrag till Stiftelsen Östekonomiska Institutet.

Stiftelsen Östekonomiska Institutet bildades år 1989 gemensamt av staten och näringslivet. Institutets syfte är att främja kunnande i Sverige om de ekonomiska förhållandena i Östeuropa och verksamheten inriktar sig främst på akademisk forskning. Institutet riktar sig till både stat och näringsliv och förmedlar forskningsresultat genom publikationer och seminarier. Institutet är även verksamt internationellt genom att delta i forskningsprojekt och konferenser. Institutet driver också forskningsinstitutet CEFIR i Moskva och BICEPS i Riga. Genom avtal åtar

sig staten att lämna årliga bidrag till Östekonomiska Institutet. Under 1999 tecknades ett nytt femårigt avtal där staten förbinder sig att under perioden årligen lämna 4,6 miljoner kronor i bidrag.

I fråga om säkerhetsfrämjande insatser skall regeringen även framgent bereda och besluta om insatser på följande områden, i den mån dessa bedöms vara av särskild utrikes- och säkerhetspolitisk vikt. Insatser på dessa områden kan i annat fall komma att hanteras av Sida.

- stöd för säkerhetspolitisk kompetens
- demokratiskt totalförsvar
- fredsfrämjande insatser
- miljöinsatser i samband med militär verksamhet
- icke-spridning av massförstörelsevapen
- gränsbevakning och insatser för stärkt yttre gränskontroll.

Tabell 4.5 Härledning av nivån 2002–2004

Miljoner kronor

	2002	2003	2004
Anslagsnivå 2001 ¹	865	865	865
Förändring till följd av:			
Beslut	-116	-116	-466
Överföring till/från andra anslag m.m.			
Summa förändring	-116	-116	-466
Förslag/beräknat anslag	749	749	399

¹ Inklusiva förslag till tilläggsbudget i samband med 2001 års ekonomiska vårproposition och budgetpropositionen för 2002.

4.8.2 9:2 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier

Tabell 4.6 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Reserv- ation	Utgifts- prognos
2000	Utfall	32 000		541 000
2001	Anslag	35 000		107 000
2002	Förslag	1 000		
2003	Beräknat	1 000		
2004	Beräknat	1 000		

Länderna i Central- och Östeuropa har haft behov av finansiellt stöd för att påskynda reformprocessen. Detta avser bl.a. betalningsbalansstöd

eller exportkreditgarantier till vissa länder i Central- och Östeuropa. Medel har avsatts för att täcka eventuella skadeförluster.

Regeringens överväganden

Finansiellt stöd

För att hjälpa länderna i Central- och Östeuropa som i början av 1990-talet inte hade någon möjlighet att finansiera sina underskott i bytesbalansen har Sverige utfäst betalningsbalansstöd i form av lån. Under perioden 1991/92–1994/95 utfäste Sverige betalningsbalansstöd till 11 länder. Flera av lånen har förfallit till betalning och återbetalning har skett. Ytterligare två lån kommer att förfalla till betalning år 2001. På detta anslag har också avsättningar gjorts för garantiutfästelser för lån från Nordiska investeringsbanken (NIB) och Europarådets sociala fond, numera Europarådets utvecklingsbank. Den totala utestående garantiramen omfattar ca 1,3 miljarder kronor. De fyra återstående lånen samt garantiutfästelserna till NIB kommer att hantteras enligt den nya garantimodellen från och med budgetåret 2002, vilket innebär att anslaget belastas engångsvis för detta ändamål 2002. Anslagsmedlen kommer att föras till Riksgäldskontorets garantireserv, varefter garantiverksamhetens kostnader kommer att belasta reserven (se vidare volym 1, kapitel 7, avsnitt 7.2). Detta innebär att ca 68 miljoner kronor kommer att belasta reservationen på anslaget 9:2 år 2002.

Genom det svenska medlemskapet i EU deltar Sverige från och med år 1995 i EU:s gemensamma utlåning, som garanteras mot EU:s budget. Regeringen bedömer därför att något behov av ytterligare bilaterala insatser från svensk sida inte längre finns vad gäller betalningsbalansstöd. Däremot finns fortfarande behov av en möjlighet att utfärda statliga kreditgarantier för lån från multilaterala finansieringsinstitutioner till investeringar i Central- och Östeuropa. Närmast gäller det en höjning av ramen för Nordiska investeringsbankens miljöinvesteringsslån, som är en viktig del av det förstärkta miljösamarbetet inom Nordliga dimensionen. Regeringen föreslår därför att riksdagen godkänner ett statligt garantiåtagande om 150 miljoner kronor under år 2002. I det fall möjligheten att utfärda garantier skulle utnyttjas kommer medel för avsätt-

ningar att reserveras i samband med regeringsbeslut.

Den särskilda exportkreditgarantiramen

Riksdagen beslutade år 1993 att inrätta en särskild exportkreditgarantiram om en miljard kronor för de baltiska länderna och Ryssland. I samband med att ramen våren 1995 utvidgades till två miljarder kronor vidgades landkretsen med Kazakstan, Ukraina och Vitryssland för affärer som samfinansieras med internationella finansinstitutioner.

Syftet med ramen är att bidra till att utveckla näringsliv och infrastruktur i berörda länder samt att bidra till ett varaktigt samarbete mellan de berörda länderna och svenska företag. Regeringen har uppdragit åt Exportkreditnämnden (EKN) att administrera verksamheten.

Budgetåret 1999 godkände riksdagen en höjning av ramen till 2,5 miljarder kronor mot bakgrund av den utvärdering som genomfördes under år 1998. Med hänsyn till den ekonomiska krisen i Ryssland har dock denna höjda ram inte ställts till EKN:s förfogande. På anslaget finns 500 miljoner kronor avsatta för eventuella skadeförluster. Av dessa har hittills 101 miljoner kronor utbetalats.

I samband med utvärderingen av samarbetet med Central- och Östeuropa under hösten 2000 bad regeringen Exportkreditnämnden att avge en rapport med analys och bedömning av verksamheten. Som framgår av proposition 2000/01:119 Europa i omvandling – Sveriges utvecklingssamarbete med Central- och Östeuropa, har omfattningen av den särskilda garantiverksamheten väsentligt gått tillbaka. Bakom denna utveckling ligger en successivt förbättrad risksituation på de baltiska länderna, vilket ökat möjligheterna att inom den ordinarie verksamheten möta efterfrågan på garantier, i förening med det dramatiskt försämrade riskläget på Ryssland hösten 1998, då Exportkreditnämnden stängde större delen av garantigivningen för landet. Vad gäller övriga länder Ukraina, Vitryssland och Kazakstan, där det finns ett krav på samfinansiering med internationella finansinstitutioner, har några sådana projekt ännu inte kommit till stånd.

Regeringen bedömer att det kan finnas fortsatt behov av en särskild exportkreditgarantiram. Det finns en stor efterfrågan på garantier för

större projekt i Ryssland, samtidigt som riskerna givetvis är betydande till följd av osäkerhet när det gäller kreditvärdighet och betalningsvilja. EKN och EKN:s systerinstitut inom EU stängde för garantigivning på Ryssland efter krisen i augusti 1998, även inom den särskilda ramen. En försiktig öppning beslutades hösten 2000.

Regeringen understryker vikten av att Exportkreditnämnden vidtar åtgärder för att i största möjliga utsträckning begränsa riskerna för förluster under den särskilda garantiramen. Det är särskilt angeläget att omfattningen av eventuella ytterligare skadereglering inte överstiger den ram som har avsatts för förlusttäckning inom ramen för detta anslag, dvs. 500 miljoner kronor.

Mot bakgrund av vad som har anförts om utvecklingen av efterfrågan på garantier under den särskilda ramen, och med tanke på riskläget i Ryssland och Ukraina samt med hänsyn till principiella överväganden, gör regeringen bedömningen att någon ytterligare avsättning för att täcka eventuella förluster under den särskilda ramen för närvarande inte är aktuell. Regeringen föreslår dock att 1 miljon kronor anvisas för år 2002 för att de reservationer som finns på anslaget kan fortsätta att utnyttjas. EKN svarar för att verksamheten under den särskilda ramen drivs vidare på ett sådant sätt att risken för att det för förlusttäckning anslagna beloppet överskrider minimeras.

Tabell 4.7 Härledning av nivån 2002–2004

Miljoner kronor

	2002	2003	2004
Anslagsnivå 2001 ¹	35	35	35
Förändring till följd av:			
Beslut	-34	-34	-34
Överföring till/från andra anslag m.m.			
Summa förändring	-34	-34	-34
Förslag/beräknat anslag	1	1	1

¹ Inklusive förslag till tilläggsbudget i samband med 2001 års ekonomiska vårproposition och budgetpropositionen för 2002.

